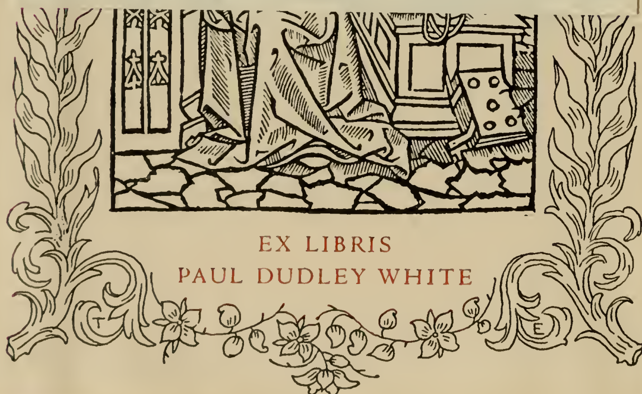

P. J. Whites

DE ANEVRYSMATICIS
PRAECORDIORVM MORBIS.

ANTONI MATANI
PISTORIENSIS
IN ACAD. PISAN. PVBL. PROFESS.
SOC. MONSPEL. SODAL.

DE ANEVRYSMATICIS
PRAECORDIORVM MORBIS
ANIMADVERSIONES

EDITIO ITALICA SECVNDA
CORRECTIOR ET AVCTIOR.

LIBVRNI MDCCLXI.

APVD IO. PAVLLVM FANTECHIVM AD SIGNVM VERIT

Praesidibus adprobantibus.

VIRO INLVSTRISSIMO

ANTONIO MORMORAIO

FLORENTINO

IN REBVS EQVESTRIS ORDINIS

DIVI STEPHANI

ET ACADEMIAE PISANAE

AC FLORENTINAE

PRO AVGVSTISSIMO CAESARE

AVDITORI &c. &c.

ANTONIVS MATANI

F. P.

PErſpectum exploratumque omnibus eſt VIR INLVSTRISSIME haud exiguum literariis elucubrationibus conciliari ſplendorem, quandoquidem ipſae pervetuſta conſuetudine atque inſtituto

opu-

maiorum viro alicui consecrentur, cuius animum nobiliorum virtutum ornamenta conlustrant. Quare nihil, ut arbitror, magis iucundum & opportunum mihi poterat evenire quam ut alteram opusculi huius editionem non parum observationibus auctam in lucem emitterem Tuo praecipue nomine condecoratam. Ac profecto neminem latet praestantissimas animi Tui dotes summis esse laudibus celebrandas: Vidimus namque ipsum Augustissimum CAESAREM gravissimarum rerum administrationem Tuae prudentiae liberaliter commisisse. Nil itaque mirum si doctissimi praesertim viri de maiori Academiae nostrae Pisanae nobiliorumque Facultatum bono invicem gratulentur: Ipsi enim non modo sincerum in Te iustitiae amorem, modestiam, pietatem, honestatemque semper experti sunt, sed etiam humani-

tatem

tatem cum clementia coniunctam, & magnam in promovendo Scientiarum incremento solertiam libenter suspiciunt ac venerantur. Quamobrem Tibi potissimum offero Animadversiones has meas, eo quod certe confidam tanto suffultas patrocinio non parum splendoris, & ornamenti consecuturas. Dum igitur huiusmodi observantiae meae Tibi praebeo argumentum, Te obsecro obtestorque VIR INLVSTRISSIME ut pro ea, qua polles benignitate, me aequi bonique facias, atque praeclaras animi Tui dotes sincero prorsus obsequio recolentem assiduo semper amore complectaris.

DABAM PISIS PRID. NON. MARTI MDCCLXI.

TYPOGRAPHUS LIBURNENSIS.

LECTORI S.

Etsi ea facile omnibus innotescere possint, L. B. quaecumque in altera huius libri editione curaverit Auctor, quotiescumque eum iis, quae in priori reperiuntur, conferri velint; nonnulla tamen breviter innuere arbitror necessarium, non modo ut huiuscemodi taedium imminuatur legentibus, sed ut etiam ostendam quanta usus fuerit Auctor ipse diligentia, quantumque laboris in nova rerum dispositione substulerit. Sciendum profecto est alteram hanc editionem nonnullas continere observationes in prima editione Florentina anni 1756. *praetermissas, quae partim ab Auctore, partim a viris solertissimis, praesertim exteris, sunt institutae, quaeque Aneurysmaticas respiciunt praecordiorum aegritudines, earumque causas veramque indolem non parum collustrant. Ad aliqua vero addenda, aliqua detrahenda, & aliqua etiam clarius illustranda, & uberius exponenda rerum agendarum necessitas & lucidus ordo compulerunt Auctorem, qui novis quibusdam fretus observationibus novum quodammodo adspectum propriis*

conciliavit experimentis. Quamobrem liber in tres partes distributus habebitur, additamentis locupletatus, variisque destitutus mendis, quae Florentini Typographi effugerant diligentiam. Singulis quoque paragraphis tum praefationis, tum quarumcumque libri partium addere titulos utile visum est, rerumque index adiicietur iisdem respondens paragraphis, & aliqua etiam apparebunt diversa planè ratione disposita, quae mutationem aliquam exigere videbantur. Haec autem sunt quae Medicinae cultoribus offeruntur, quaeque legentibus esse iterum exhibenda putavi, ne ea difficile perquirantur, quae aliquam Medicis & aegrotantibus afferre possunt utilitatem. Tu interim his omnibus fruaris velim L. B. ut me ad alia eiusdem Auctoris tibi offerenda paratum non modo promptiorem reddas, sed faciliorem. Vale.

PRAE-

PRAEFATIO
PRIORIS EDITIONIS.

§. I.

Medicinae origo.

Oeleſtem illam, ac penè divinam Salutaris Artis originem, quae nonniſi perſpectis aegritudinibus inſpirata humano generi ſtatim affulſerat, tametſi diu multumque imperitorum fraudibus circumſeptam, eamdemque mythologicis obumbratam ſuperſtitionibus veteri commento latuiſſe compertum ſit, tum praecipuè veluti divinitus communi ſocietatis bono conceſſam apparet enituiſſe mortalibus, quando inclinantibus Empyricorum fortunis ad Rationales phoenomenorum obſervatores ſedulo conſideranda Medicina migravit, maioremque apud illos perfectionem Philoſophicis condecorata or-

ornamentis est assequuta. Tunc itaquè probè cognitum, inter ea, quae non modo proficua, sed universis necessaria constituuntur, perfectam potiori iure valetudinem esse computandam, sine qua nulla societati hominum accedit felicitas, nulla quies, ac nulla tranquillitas, cum eiusdem maximè auxilio naturales, animales, atque vitales ita dirigantur actiones, ut quibuscumque rebus adversis haudquaquam supervenientibus, constanter, & opportunè perfici queant, quin aliquod exindè opponatur impedimentum, dum corpus ad earumdem peragenda munia ritè disponitur.

§. II.

Remediorum vetustas.

Quum autem dignoscendarum aegritudinum Rationali Medico munus incumbat, ut adiutricem exindè manum porrigat aegrotantibus, nemo non videt, quam infelix dicenda illorum conditio esset, qui Medicina adhuc adolescente sese nudis Empyricis tradidissent. Longè tamen infaustam praedicaverim, si eminus attendatur calamitatum vetustas, quae initio

tio terrarum orbis caput extulit, & ad perniciem hominum invecta est. Ac profecto dum hanc saepenumero mecum ipse tacitus cogitarem, miserrimam reipsa putandam esse censebam, quotiescumque memorandum praesertim expenderetur momentum, quo humanae naturae imbecillitas eo deducta est, ut Divinum imperium primus hominum parens incautè detrectaverit, ac immensum proindè aegritudinum agmen, natisque dolentibus necem ipsam intulerit. En igitur deperdita quies animi, labefactata corpora, omnesque repentè superstructae calamitates, quas ad nos usque traductas veteri patimur infortunio, sive metuimus imminentes. At iure quidem ac merito lamentari quilibet videretur, etsi de iis duntaxat cogitaret aegritudinibus, quae postquam omne medicaminum auxilium prius eluserint, dum corpus assiduè perturbare conantur, permulta eidem adhuc languenti minitantur infortunia, usque dum humanitatis debitum interveniente morte persolverit. Sed cum vel ab iis unusquisque abhorreat, quae sive ab exantlatis pro societatis, & humanae vitae regimine laboribus, sive a tot tantisque adversis rebus proficiscuntur, atque huiusce-

mo-

modi moleſtia extiterit admodum pervetuſta, quae ſi ſomniatam Praeadamitarum hypotheſim liceret amplecti, antiquior Adamo ipſo cenſeri forſitan poſſet, hinc poſt illata infortunia perſpecta illico remedia ſunt, quorum ope infenſiſſimi quique morbi arceantur, a quibus corpora hominum depaſcuntur. Sive igitur revelata primo Parenti Medicina conſideretur, quae triplici animalium, plantarum, ac mineralium regno innitebatur, ſive acquiſita, quae indigentiae, atque induſtriae opus cenſenda eſt, variiſque in praeſens, ac multiplicibus ornatur inventis, nemo inficias ibit, Salutarem Artem, quae in depellendis humani corporis morbis verſatur, praeſtantiſſimam extitiſſe, ac veluti ex hominum indigentia, atque ex aſſidua cuiuſcumque temporis Medicinae cultura conſequitur, omnibus cuiuſcumque indolis neceſſariam.

§. III.

Medicinae propagatio.

Neque aliter cogitandum apparet, ſi Medicinae progreſſus expendi velint, quoties interval-

vallum a Mundi exortu usque ad Aegyptiorum imperium attente investigetur, quo quidem tempore, etsi perpauci, neque graves sive ex aere, sive inopportuna vitae transigendae ratione, sive corruptis moribus morbosi grassarentur affectus, illis tamen, qui vel ex necessariis peregrinationibus, haudquaquam interrupta arvorum cultura, inopinata animantium noxa, assiduisque laboribus insurrexissent, homines rudi licet medicamine medebantur. Quum vero Medicinae incrementum alio delatum ex Assyriis, Babyloniis, atque Chaldaeis, apud quos valde viguerat, ad Aegyptios migrasset, qui vetustissima Medicinae semina detinuerant (*a*), adaucta tunc morborum caterva sedulam extorquere opem visa est, unde Diaetetica; atque Chirurgica, quantumvis fortuita, & Empyrica, quae dominari coeperat Medicina, Iside, Osiride, aliisque medentibus sub prioribus Ptolemaeis, & Cleopatra Ptolemaei Aegyptii Regis filia, & cum alio eiusdem nominis Cypri Rege coniuncta (*b*), quam Medicine peritam iactant Historici, auspice Philoxeno latius extendere fines suos incoepit, mul-

(*a*) *Vid.* Calm. Differ. de Veter. Iudaeor. Medicin.
(*b*) *Vid.* Vaillant Histor. Ptolemaeor. & Vesling. Opobalf. Vindic.

multiſque adinventis medicaminibus adaucta eſt (*a*), donec a ſapientiſſimis, feliciſſimiſque Graecorum gentibus exculta fuerit, quos multo feliciores dixerim, ni poſt captam a ſarracenis Alexandriam combuſtam doluiſſent ab Arabibus Bibliothaecam. Tunc etenim literas, ſcientiaſque praecipuas Perſis familiares accepimus excidiſſe, veluti infauſto contigit Italiae eventu, quando ipſam a Gothica barbarie legimus occupatam.

§. IV.

Graecorum ſapientia.

Graeci tamen cum Medicinam praeſertim ad Numina ſibi ipſis peculiaria referrent, Apollini, & Aeſculapio quam plurima conſtruxere delubra, multoſque Ethnica ſuperſtitione in Deorum numero retulere, eorumque placitis, non ſecus ac Getarum, Tibiorum, Phrygum, & Thracum ritibus, libenter obtemperarunt, tuncque Clinica, Veterinaria, atque Gymnaſtica inclareſcente Medicina Pythagoras, Ap-

(*a*) *Vid.* OMHP. Οδυσσ. βιβλ. δ.

Apſirtes, Theomneſtus, Pelagonius, Pranagoras Nearchi filius, Heliodorus (*a*) aliique Phyſico-Medici inſurrexerunt, quos inter Heraclitus, & Democritus recenſentur, qui ſaluberrima Medicinae praecepta, ut ad ſeros exindè nepotes clariora luculenter traſmitterent, prudenter excoluerunt, horumque poſtremus permulta ab Aegyptiis, Gymnoſophiſtis, & Magis didicerat; ut firmiora Salutaris Artis dogmata conſtitueret, etſi Heron Agrigentinus Poetica imagine leges Empyricas, atque fatidicas Egyno, Euryphonti, & Apollonidi aliiſque Medicis reddidiſſet. Inſanum quidem progreſſu temporis abiicere Greci meditati ſunt Aegyptiorum decretum, quo Adraſtia veluti lege prohibebatur, ne quis praeter normam a veteribus traditam morborum curationes aggrederetur, pariterque Aeſculapii ſimulacro nodoſum baculum, atque draconem appoſuère, ſapientiam, prudentiamque Medico neceſſariam non obſcuro aenigmate depingentes (*b*). Et quemadmodum Heliopolim, quae antiquitus ſummoperè claruit, extollebant aegyptii, atque

(*a*) *De ipſo alibi loquutus ſum. Vid.* Diſſert. Epiſt. ad Ioſ. Franc. Peon. in qua de Heliod. Lariſs. diſs. & nonn. circ. al eiuſd. nomin. expon. & inluſtr. pag. 45. §. 4.

(*b*) *Vid.* Hundermark De increm. art. Med.

nunc Turcicae religionis solitarius, abditusque recessus est quod olim Philosophiae veluti theatrum Platonem, Homerum, Solonem, aliosque plurimum fuisse veneratos comperimus, cum priora ibidem doctrinae lumina suffuraverint; ita celeberrima floruerunt apud Graecos athenaea, Crotoniense praecipuè, Rhodium, Cnidium, Atheniense, Coum, atque Smyrnaeum (*a*), quorum primum legimus illustratum a Democede, quem Darius Persarum Rex multis honoribus insignivit, postremum vero fama Medicorum, in quorum honorem nummi fuere percussi (*b*), summoperè celebratum. Quum vero annuente fortuna mortalibus venerandus affulsisset Cous Hippocrates, hic subdolas Medicinae leges despiciens Dogmaticam, sive Clinico Rationalem invexit (*c*) ex qua Diaetetica, Pharmaceutica, atque Methodica, Asclepiade, Galeno, Themisone, multisque clarescentibus Medicis profluxerunt.

§. V.

(*a*) *Vid.* Dan. le Clerc. Histoire de la Medecine l. 1. chap. 17.
(*b*) *Vid.* Ricard. Mead. Differt. de num. a Smirn. in Medic. honor. percus.
(*c*) *Rationis subsidio fuisse illustratam alibi demonstravi.* *Vid.* Orat. De Rat. Phil. eiusq. praest. pag. 17.

§. V.

Romanorum ſectae.

Hinc exculta ſunt penes Romanos Medicinae dogmata è Graecia ipſa delata, cum univerſa methodus, quae apud Graecam Medentium Rempublicam perierat, apud Romanos cum Imperii magnitudine feliciter adoleverit, ac fuerit ab Arcagatho, cui è Peloponneſo Romam adventanti traditum Ius Quiritium, & tabernam in Acilio accepimus elargitam, ipſis communicata (*a*), eamque M. Cato, Antonius Muſa, Celſus, & alii ſupra caeteros coluerunt, quos inter Vectius Valens recenſetur, qui nobilitatis ex adulterio Meſſalinae quoddam aſſequutus fuerat ornamentum. En interim cum apud Graecos Epiſyntheticae, Pneumaticae, & Eclecticae ſectae Leonidas, Archigenes, atque Athenaeus viri caeteroquin clariſſimi ſectatorum characterem induerint, plures eorumdem obſcurare famam apud Romanos ſibi ſuaſerant, qui de quaeſtu ſummoperè cogitantes veluti divites duntaxat agnoſcebantur, ut de Albutio, Caſſio, Rubrio, a-

(*a*) *Vid.* Plin. Nat. Hiſt. l. XXIX. cap. 1.

liisque narrant Historici Medicinam Romae tum temporis exercentibus. Sed ipsorum exemplo Persarum legibus a Maomethe Pseudo-Propheta sancitis perspectum est illius aevi Medicos paruisse, cum apprimè necessariam putaverint Medicinam: Patet enim, Cmannum Maomethi haeredem plures Medicos codices in usum Bagdaditarum, sive ut aliis lubet, Babyloniorum post Imperii Persici invasionem liberaliter contulisse.

§. VI.

Scientia Arabum.

Arabum interim dogmata communia cum Caliphis incoeperunt, atque a celeberrimis viris, inter quos supra caeteros Honasmus, Osaiba, Alchindus, atque alii recensentur, in Asia praesertim, Africa, & in aliqua Europae plaga diligenter exculta sunt, variique in Arabicum idioma ipsis vernaculum iubente Almamone Abassidarum, & Bagdadensium Calipha translati codices non solum a Nobuishio Ethnico, sed a Georgio Bachtishua Indorum Medico, nec non Honaino Arabico, illiusque filio,

filio, qui Religionem Christianam profitebantur. At vero quae non modo ex Assyria, Mesopotamia, Phoenicia, Lybia, Crotone, & Cyrene, sed Gnido, Rhodo, aliisque delata regionibus per totum Orientem usque ad Synensium Imperium viguerat Medicina (*a*), & quae inclinatis Romanorum rebus, Graecis, ac Romanis adempta, & ad Arabes (*b*), & Mauritanos traducta fuerat, postliminio Graecorum ita informis in Latium rediit, ut vix a suis agnosceretur, atque iterum a Romanis excepta cum adeo eamdem excolerent, ut peculiarem praeseferret nobilitatem, maiestatemque; hinc summos honores Vespasianus, Hadrianus, & Antoninus Pius esse Medicis tribuendos sancitis exindè legibus decreverunt, ipsorumque exemplo Iulianus munificentiae argu-

(*a*) Hanc ab Esseniis fuisse deductam probabili assequimur coniectura: Eos autem animi aegritudines, non vero corporis sanasse veterum nonnulli opinati sunt; sed rem diligentissime illustravit Carpzovius *Adn. ad Goodvvinum l. I. c.* 12. §. 1. *p.* 117.

(*b*) Inter hos eminet Avicenna, quem multarum rerum haud expertem fuisse omnes testantur, & plus commendant quam Averroem, Mesuem, Avenzoarem, Almanzorem, Serapionem, aliosque Medicos Arabes praestantissimos, licet Muhammedicae superstitionis tenacissimum vocet Seldenus *De Iur. Natur. & gent. sec. discipl. Hebraeor. l. VII. cap.* 1. *pag.* 829.

gumenta non absquè honorifico Salutaris Artis testimonio impertitus est Medicis praestantissima, atque inter sapientissimos recensendus ille esset Imperatores, nisi barbaro, & hostili adversus Christianos odio saevire perperam decrevisset.

§. VII.

Medicina apud Europeos.

Propagata igitur per Latium Medicina cum in universam migrasset Europam, ibi paulatim imperium, propriamque sedem summa cum gloria constituit, virosque celeberrimos non amplius in fabularum tenebris trepidantes patronos habuit, atque administros. Habuit prae caeteris Martianum, & Mercurialem Italia; Fernelium, & Duretum Gallia; Anglia Sydenhaamium, Freindium, atque Meadium; Vallesium, & Mercatum Hyspania; Germania Schenkium, Forestum, atque Platerum; Boerhaavium Batavia; Dania Bartholinos; Bahuinos Helvetia, aliosque caeterae nationes habuere doctissimos viros, quibus acceptum Medicina refert peculiare decus, & ornamentum.

tum. Huiuscemodi profecto Medicinae praestantiam longe lateque diffusam, atque a celeberrimis viris uberiorem redditam nonnisi ex Orientalis sapientiae fonte manasse fatendum est, quoties Philologia universa spectari velit apud nationes illas exculta, atque haereditario veluti traduce propagata: Novimus etenim, in ipso Asiae vestibulo literas, scientiasque omnes apud Iudaeos in urbe Dabir (*a*) longo tempore floruisse, non secus ac Phoeniciae populos in promovenda Scientiarum cultura comperimus insudasse, proindeque Indorum Brachmanes insurrexisse, qui supra caeteros uberiorem doctrinae famam complexi sunt. Et quemadmodum apud veteres ipsos semper fuit in more positum, ut non modo praestantissimos viros venerarentur, & intra Deos referrent, qui sive magnanimitatis, sive prudentiae, sive aliarum animi dotum notas quaslibet ostendissent, sed vel eos celebrarent, qui iacentes literas excitarunt, ut Philadelphum Aegyptii, Attalum Pergameni, Mecaenatem Romani, ita & inter Medicos celeberrimos, de quibus gloriabatur antiquitas, Salomon Hebraeorum, Hermes Trismegistus Aegyptiornm, Sabiel, & E-

(*a*) *Vocatur in sacris Literis* civitas literarum. *Vid.* Iosue Cap. 15. v. 15. & Iudic. cap. I. v. II.

& Evax Arabum, Gyges, & Saborus Medorum Reges, Mesue Regis Damasci nepos, aliique summas laudes adepti sunt. Si igitur Salutaris Artis cultura magno semper in pretio habita est, adeo ut ubicumque viri floruerint praestantissimi, fatendum sanè est, necessariam, utilemque illius cognitionem non modo ex hominum indigentia, sed ex assidua apud quascumque nationes eiusdem addiscendae cupiditate deduci posse, ex qua Artis iubar insurgit, eiusdemque nobilitas enitescit.

§. VIII.

Medicina Etruscorum.

Verumtamen & Etruria nostra praeter alias Europae, & Italiae partes non modo tot tantosque, qui Literas, Scientiasque auxerunt novis inventis, & Philosophiam praecipuè antiquitus coluerunt (*a*), summoperè veneratur, nec non labentibus exindè temporibus Vespuccium, Galileum, aliosque laudibus evehit quam plu-

(*a*) *Vid.* ΔΙΟΔΩΡ. ΣΙΚ *βιβλ.* ε, & Bruker Hist. Philosoph. Tom. I. l. 2. cap. 10.

plurimos, ſed etiam praeſtantiſſimos in Medicina commendat viros, quos inter Caeſalpinus, Redius, atque Bellinius videntur prae caeteris iure quidem, ac merito computandi. Univerſa praeter ipſam Italiam qua late patet Europa non ſolum viros habuit celeberrimos, ſed plurimos nunc quoque habet, quibus Salutaris Ars multum debet. Huiuſcemodi Medicinae cultoribus tot inventa debentur, tot commoda, quae ſunt progreſſu temporibus adinventa, adeo ut quicumque amoeniſſimos luſtrare Medicinae campos in votis habet, ut ſelectiora quaeque colligat, uberrimam ſaepenumero meſſem obſervationum citra expectationem agnoſcat ſe reperiſſe, ut nihil amplius optari poſſe plane ſentiat, & ingenuè fateatur. Nequè alienam a veritate protuliſſe ſententiam dicendus ille eſſet, quoties ſola cadaverum extiſpicia conſiderentur, quae maximam titubanti Medicorum animo quietem largiuntur, ut exindè quidquid confusè edoctum, perceptumque fuerit, tutius obſervatorum oculis innoteſcat. Antiquariis equidem feliciorem Medicum praedicaverim, qui non rariora Imperatorum, Regumque cimelia inviſere diuturna ſuſcepta peregrinatione compellitur, ut admiranda naturae arcana, atque artis portenta

contempletur: Valetudinaria enim ubicumque posita sunt, quae ab inducta a Romanis servitute sunt adumbrata (*a*) atque octingentis iam elapsis annis latius ad communem hominum utilitatem propagata, ubi penes arbitrium est quascumque animadvertere, maiorisque momenti aegritudines, nec non mortuorum corpora Anatomico cultro subiicere, atque ex assidua, & vigilanti eorumdem contemplatione quodcumque rarum, ac peregrinum obvenerit adnotare. Haec autem dum mecum ipse vel statim ac Medicinae tyrocinia susceperim, animo volutarem, Etruscorum felicitatem magni faciendam censebam, cum apud ipsos supra caetera, in quibus CAESARIS elucet munificentia, atque Etruriae Praesidum vigilantia, permulta valetudini servandae apprimè necessaria constituantur (*b*). Quum vero huiusce modi abuti nefas esset emolumentis, hinc vel dum Praxeos limen attingere aggressus sum, rariores naturae lusus peculiari genio sum contemplatus, ut quidquid exindè frequentius accideret, sedulo meditarer: Videbam etenim, quod

(*a*) *Vid.* Zorn. Opusc. Sacr. Tom. I. pag. 336. Sculz. Dissert. De Serv. Medic. Midlet. De Medic. Veter. Cond. & Brunings. Antiq. Graec. cap. 30. §. 3.

(*b*) *Inter haec Pisana recensentur balnea, de quibus accuratissimè disseruit Cocchius, Vid.* De' Bagni di Pisa.

quod si quid est in me literarum, si quod veritatis studium, Etruria mihi elargita est, quae propria commoda omnibus aequè affluenter, ac liberaliter impertitur, pariterque noscebam, disci plurimum posse iam aliqua extante discendi cupiditate, ceu Demonico suo inculcare saepe saepius Isocrates (*a*) consueverat. Hisce itaquè permotus rationibus necesse mihi esse arbitrabar praenoscere mihi largitas proficiendi occasiones, nobilissimumque Medicinae studium, de quo summoperè glorior, attentè persequi, ut probè cognoscens

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo (*b*)

hominum valetudini tutius invigilarem.

§. IX.

Occasio scribendi.

Haec dum olim Florentiae peragerem mirabar profectò, multiplices in praecordiis, ubi Vestalis ignis nativos lares, & focum ha-

(*a*) Πρὸς Δημόν λόγ.
(*b*) *Vid.* Lucan. Pharf. lib. 2. verf. 383. & Cicer. Offic. lib. 1

bet, aegritudines ſuboriri, quae nullam propemodum curationem admittere videbantur. Sed multo magis mirabar cum paucos perlegerem clariſſimorum virorum libros, qui de praecordiorum morbis ad Aneuryſmatum praecipuè claſſem referendis fuſius agerent. Videmus etenim quandoquè, & non abſque ſtupore videmus, cor ipſum admodum dilatatum, illiuſque cavitates crebro protenſas; attamen huiuſcemodi morbum haud accuratè deſcriptum reperiri non ipſe duntaxat fatebor, cum clariſſimus Imperialis Archiater Gerardus Baro Van-ſvvietenius praecipuum huius ſeculi decus, & ornamentum idipſum animadverterit ubi de vulneribus ſermonem inſtituit dum celeberrimi Praeceptoris Aphoriſmos pro more ſuo mirum in modum enuclearet. Atque ego ipſe, ſi Lanciſium, paucoſque alios exceperis, parum, aut nihil de praecordiorum Aneuryſmate videbam ſcriptores fuiſſe loquutos, ac ſi aliquas adinveniſſem relatas obſervationes, mere practicas eſſe dolebam, nec non huc illucque adeo per libros diſperſas, ut nonniſi magni laboris eſſet utiliora quaeque colligere, atque colligendo diſponere. Ecquis igitur ad congrediendum cum hoſte vaferrimo incitabitur, niſi prius eiuſdem vires, ſtrenuamque

na-

naturam apertè cognoverit, abditoſque receſſus ignorare ſe fateatur? Optandum ſanè, ut praecipuae colligerentur in poſterum obſervationes praecordiorum Aneuryſmata reſpicientes: Tunc enim aetas noſtra praeſtantium ingeniorum ferax, qua

. . . . tenet inſanabile multos
Scribendi cacoethes, ... (*a*)

ſedulam Aneuryſmatum id temporis ſemper ingraveſcentium deſcriptionem ſuppeditabit, proindèque niſi hoſtilem debellare morbi naturam, illius ſaltem vires retundere permoleſtum non erit, & difficillimum. Ego equidem quibuſdam a me inſtitutis obſervationibus alienas addere, eaſque praecipuè, quae raritatis charactere donari videntur, minimè recuſavi, veluti videmus Bartholinum (*b*), Van-Hornium (*c*), & noviſſimè Heiſterum (*d*) ſupra caeteros peregiſſe, ut certis quodammodo firmatis principiis aliqua non inutilia proponerentur, quorum ordinem curſim raptimque ar-

(*a*) *Vid.* Iuvenal. Satyr. VII. verſ. 51.
(*b*) Anat. Aneuryſm. diſſect. hiſt.
(*c*) Epiſt. de Aneuryſm.
(*d*) *Vid.* Annal. Academ. Iuliae Sem. XII. pag. 81.

arbitror exponendum, cum illud, quod semper fuit apud eos in more positum, qui in lucem essent librum aliquem prolaturi, ut nempè nonnulla praefari decernerent, id sanè unum respicere videatur, ut lectores nimirum de operis utilitate certiores facerent, atque ordinem, rerumque synopsim exponerent.

§. X.

Operis distributio.

Aneurysmatum itaquè praecordia torquentium cognitionem haud exoletam a Galeni temporibus, tametsi Graecis omnibus, Arabicisque Scriptoribus huiuscemodi morbos innotuisse nonnulli sentiant (*a*), repetendam tutius esse decernitur, proindèque clarior eorumdem idea praemittitur, ex qua variantes emergunt species aegritudinis, quae plus minusve pro variis causis gravem induere naturam videtur. Hinc nil repugnare arbitror, quominus praeternaturalis cordis amplitudo ad talium affectuum classem reducatur, cum ex amplitudi-

(*a*) *Vid.* Planque Bibliotheque Choisie de Medecine Tom. VI. pag. 1.

dine vasorum idem ambientium possit quam saepissimè proficisci. Nonnulla interim circa polypos offeruntur proponenda, quae ad morbos, de quibus praecipue sermo instituitur, inferendos haud leviter apta sunt. Porro quomodo efformentur Aneurysmata exponitur, ut variantes effectus facile quidem ad proprias, etsi non semper easdem causas, referri queant. Quum autem teneriorem infantum aetatem multis, iisque gravissimis succumbere morbis perspectum sit, id unum vel maximè inquiritur, utrum Aneurysmaticis praecordiorum vitiis obnoxia sit, quod ego pro certo habendum esse reor, quoties errata ipsis communia expendantur diligentissimè. Nequè aliter autumandum de adultis fateor, qui non modo diversas aeris, & anni temporum vicissitudines experiuntur, ex quibus non leve damnum exurgit, sed locorum delectum despicientes gravissimos sibi morbos accersunt, qui praecordia vehementer adoriuntur. Quod si errores in sex non naturalibus rebus attentè considerentur, haudquaquam remotas Aneurysmatum excogitari causas fit manifestum: Hinc etenim inopportunae corporis exercitationes ex Graecorum, & Romanorum temporibus propagatae, hinc peculiares morbosi foeminarum affe-

ctus ad aeternam ſequioris ſexus formidinem conſtituti, hinc Lues Aphrodiſiáca ad humani generis perniciem ſubcreſcens, hinc deniquè eduliorum abuſus ideo vetuſtiſſimos, ut Medorum Abyrtaces ab Athenaeo (*a*), & Plutarcho (*b*) relatos antecellere videatur, argumenta non inutilia Aneuryſmatum explicationi ſuppeditant.

§. XI.

Aneuryſmatum cognitio.

Optandum mehercule, ut quaedam tutior, & accuratior diagnoſis proponeretur, ex qua aegritudinis exitus dignoſci valeret, veluti in quibuſdam pluries animadverſis morbis uſuvenit, qui facile quidem a Medicis ſapientioribus dignoſcuntur. Iam ex obſervatis id unum vel maximè elucet, permulta Aneuryſmatum, & polyporum innaſcentium latuiſſe veteribus argumenta, nequè facile nimis eſſe, ex conſtitutis quibuſdam ſignis ſtatim agnoſcere, utrum Aneuryſma, ſive polypus praecordia ado-

(*a*) Βιβλ. γ. . .
(*b*) Συμποσ. ς. . .

adoriatur, cum affectiones utrasque communia quaedam syntomata comitentur. Clarissimi tamen non defuere viri, qui ex assidua huiuscemodi morborum cognitione notabiliores quosdam respexere characteres, ex quibus vel Aneurysma, vel polypus deduci posset, etsi fidenter nimium asseverare quispiam quandoque malit, unum, aut alterum vitium in praecordiis delitescere. Non pauca profecto praesto essent exempla, ex quibus apertè concluditur, celeberrimos quosdam viros adeo tuta collegisse signa, ut morbum, qui diu latuerat, eiusdemque gradus fuerint illico divinati. Doctissimus sit instar omnium Alexander Knips Macoppe primarius in Athenaeo Patavino Praxeos Medicae Professor, qui cum anno 1695 ad invisendum Carolum Patinum in eodem Athenaeo Medicinae Professorem clarissimum vocatus esset, extare polypum in aorta nulla interiecta mora Medicis adstantibus pronunciavit, quos tanti viri oraculum irridentes aegrotantis interitus rubore complevit, eo quod secto cadavere polypus in aorta locatus deprehensus fuisset, qui sedulo animadversus epistolae summo plausu exceptae, atque è Germania iam aegrotanti transmissae, Medicosque conticescentes reddentis occasionem illustrandae

praebuerat opportunam: Qualiacumque enim ab aliis Medicis pronunciata comperimus in irritum cecidisse visa sunt, cum modo pectoris Hydropem, modo Asthma humorosum, aut siccum, aut convulsivum, modo pulmonis vomicam, modo arterias crassis redundantes humoribus, modo alia diversae indolis in media extitisse cavitate corporis credidissent. Nequè rara admodum sese offerunt Anatomicorum inventa, quae de nonnullis absolute cognoscendis eventibus quoscumque certiores faciunt, quibus naturalia arridere phoenomena consueverunt. At cum non tam facilè variantes praenoscere constitutiones corporis concedatur, hinc haud variabiles statui canones nequeunt, quibus firmiter constitutis sedula prognosis emergat, & accurata.

§. XII.

Exitus prudenter investigandus.

Quae tamen vel ad diagnosim firmandam decernendamve prognosim conspirare tutius consueverint adducere optimum duxeram; sed prudentis est utiliora quaeque colligere, ne error

ror aliquis in pronunciandis quibuſcumque propoſitionibus aegro perniciofis inſurgat. Adductis autem niſi aliquis abſolutè mederi queat aegritudinibus, auxilia quaedam proponenda cenſeo, quae, etſi quandoque non proſint, obeſſe tamen nequeunt aegrotantibus, ſi adhibita fuerint opportunè; Medicus enim ſemper laude dignus cenſetur, quotieſcumque in morbo, qui ſuapte natura agnoſcitur inſanabilis, adeo eiuſdem ſyntomata compeſcendo lenire valeat, ut niſi ſalus ſit attendenda, diuturniorem ſaltem lucis uſuram aegrotanti polliceatur. Huiuſcemodi vero haec, ne obruerer copia rerum, ideo elucubrare meditabar, non ut abſolutam, riteque diſpoſitam tractationem proponerem, ſed ut animadverſiones quaſdam a me inſtitutas, atque ex generalioribus deductas principiis, veluti efflagitantibus ſpoponderam, evulgarem, quae niſi Medicorum expectationi reſponderint, alios fortaſſis ad inquirenda veriora excitabunt, ac ſi nil ex iis, quae a me fuere propoſita, legentibus arrideat, ea procul dubio arridere confiderem, quae ex aliena praeſtantiſſimorum virorum ſententia lectorum oculis ſubiiciuntur. Haeſitabam profecto, utrum has qualeſcumque obſervationes publici iuris facerem, cum probè cognoſcerem, quodcum-

que evulgatur universi Orbis hominibus exhiberi: Metuebam enim, ne ingenium meum, quod sentio quam sit exiguum, in re tanti momenti humilia nimis proferret, quin in scientia, & iudicio Physico-Medicorum securum acquiesceret. Verum cum attentè considerarem, quibuscumque in libris, qui evulgantur, semper aliquid reperiri, quod prodesse Societati hominum possit, hinc me haerentem dubio quoddam impulit genium communis aegrotantium emolumenti, ut quidquid nimirum de Aneurysmate praecordiorum, eiusque peculiaribus causis sentirem fidelibus Medicorum oculis subiicerem, planè confidens, eos quaecumque in praesens proponam, benignè laturos, quae fortassis meliora erunt cum maiorem observationum numerum comparavero. His, aliisque fretus rationibus opus exegeram, quod nisi placuerit perpolita duntaxat, & diligenter elaborata probantibus, ab iis saltem non contemnetur, qui cum pietate, suavissimisque moribus non destituantur, etiam mediocria non despiciunt, eo quod operosum esse agnoscant quod evulgatur. Atque, ut ingenuè fatear, non ea omnia, quae vel a doctissimis viris fuere conscripta, semper veri speciem praeseferunt, non observationes omnes accura-

ra-

ratè inſtitutas eſſe fatendum eſt, adeo ut praeter ea, quae a quolibet de proprio penu congeruntur, ea etiam, quae iam palam fiunt, ſint expendenda, atque obſervationes iterum peragendae, ut ſi quid temerè, & inconſulto perceptum fuerit corrigatur: Medici namque munus eſt, ex univerſa obſervationum meſſe manipulos quaſi colligere, & deleterias a genuinis ſeiungere. Id autem non abſquè labore ſummo obtineri poſſe dicendum eſt, ſi de iis praecipuè ſit cogitandum, qui arduum Medicinae ſtudium inſtituentes indubias, ac prudentiſſimas ſapientum ſententias ſummo labore aſſequuntur, dum imitari poſſe confidunt: Quemadmodum enim nemini conceſſum eſt, niſi illis, qui pares Apelli, Phidiaeque fuerint, imitari Coae Veneris pulchritudinem, atque Iovis Olympici maieſtatem, ita praeſtantiſſimorum virorum oracula nemo, niſi qui eorumdem ſapientiam fuerit aſſequutus, exprimere graphicè poſſe arbitrabitur. Quamobrem cum innata ſit omnibus diſcendi cupido, atque innata pariter ſint ingeniis noſtris virtutum ſemina (*a*), omneſque optimarum artium capiantur pulchritudine, & apertè intelligant, quod nemini

ad

(*a*) *Vid.* Cic. Tuſcul. lib. 3. cap. 1.

ad laudem properanti arridere mediocritas debet, nil mirum, si plerique non nimis angustos ingenio terminos circumscribant, nequè nimis vulgarem sibi proponant finem laborum, sed meditentur altiora, nihilque nisi excellens, aut arduum concupiscant. Haec tamen in addiscendis praesertim Salutaris Artis praeceptis, abditisque contemplandis naturae arcanis, occultisque miraculis mirificè patefiunt, eo quod

Res, aetas, usus semper aliquid apportet novi,
Aliquid moneat . . . . (a)

mortalibus incompertum.

§. XIII.

Cadaverum dissectio necessaria.

Non me fugit, permulta esse Medicinae praesertim tyronibus necessaria, atque ex adverso quae, quantaque illi etiam, qui optimam praxim arripiunt, assiduè profiteri debeant, quibuslibet innotescit. Veruntamen cum ea

(a) *Vid.* Terent. Adelph. Act. 5. sc. 4.

ea inter, quae veluti maximè opportuna constituuntur, cadaverum sectiones iure optimo collocentur, nemo non videt, quam fausta eorum conditio sit, qui ea frequentare valent Nosocomia, ubi non modo praesto sunt corpora mortuorum, quae discentibus frequenter incidere monente Celso (*a*) fit necessarium, sed sapientissimi extant Medicinae proceres, qui ea, quae peculiarem extorquere videntur observationem, theatrali veluti pompa adstantium subiecta oculis libenter indigitant. Ego equidem inter ea, quae ad Etruriae felicitatem magis magisque firmandam conspirant, celeberrimum procul dubio ponendum esse Florentinum Valetudinarium censuerim, ubi Praeside Nobilissimo Equite Francisco Maggio, votisque publicis olim annuente viro celeberrimo Antonio Cocchi Rei Medicae, atque Anatomicae Moderatore, quem etsi è vivis ereptum honoris causa, utpote Praeceptorem, memorandi mihi munus incumbit, rapidum Medicinae progressus invidi temporis cursum velociori gressu consectati sunt, & nunc quoque magis magisque favente fortuna mortalibus augentur. Verum enim vero non in Etruria solummodo

(*a*) In Praefat.

modo, ſed ubique tum maximè obſervari coepit Salutaris Artis iubar, & incrementum cum permulta corpora mortuorum Anatomico eſſe ſubiicienda cultro decretum fuit, ut intima obſervari valerent humani corporis penetralia. Et ſanè vel priſcis viguiſſe temporibus cadaverum ſectiones autumare conceſſum eſt, quoties novum morbum ad Ptolemaeorum tempora referendum (*a*) contemplemur, ad cuius inſtituendam obſervationem aperta Regum iuſſu fuiſſe cadavera exploratum eſt (*b*) tametſi rariores inter epochas huiuſcemodi ſit computandus eventus, licet Phoenicum, atque Aegyptiorum edoctus ſapientiam Democritus vitam longaevam in aperiendis brutorum corporibus tranſegiſſet. Id autem non ſufficere ad veram humani cognitionem corporis aſſequendam apparet, ſi Zootomicae duntaxat analogiae innitantur obſervationes, quas perraro ab Empyricis Traumaticam tantummodo, ac Vulnerariam laudantibus Anatomen perfici poſſe arbitrarer, quotieſcumque de externis repentè advenientibus cauſis ſit cogitandum. Attamen quam plurima ela-

(*a*) *Vid.* Sculz Hiſt. Medic. ſect. 1. cap. 3. §. 15.

(*b*) *Neminem antè Herophilum humana diſſecuiſſe cadavera coniicere quiſpiam poteſt. Vid.* Cocchi dell' Anatom. diſcorſ. pag. 48.

elapsis retro temporibus tumulabantur in hypogeis veterum corpora, quae si incisionem passa essent diligentissimam, utique cognitiones innumeras praebuissent: Anatomicae namquè sectiones probè institutae nonnisi utiles esse consueverunt, nisi quidpiam adversum contigerit, & inopinatum, ceu perspectum est, Andreae Vesalio Bruxellensi viro caeteroquin doctissimo contigisse (*a*).

§. XIV.

Anatomicorum inventa.

Iam vesicularem pulmonum structuram, & glandulosam hepatis, splenisque compagem non detexisset Malpighius; genuinam nervorum originem Fracassatus; lymphaticorum vasorum valvulas Sylvius, & Rudbekius; fabricam cordis Lovverus; genitalia mulierum organa Graasius; varium plurimarum glandularum usum Warthonus; ac Steno; musculorum motus, fabricamque Borellus; salivales ductus Glissonius; insensibilem, atque irritabilem quarum-

(*a*) *Vid.* Paraeus lib. 23. cap. 46.

dam partium naturam Hallerius; aliique alia quam plurima minimè detexiſſent, niſi cadaverum inciſiones frequentius Anatomicorum manibus, atque Medentium oculis patuiſſent. Nequè nova quaedam inventa praetermittenda ſunt, quae illas praeſertim reſpiciunt partes in quibus ea locantur Aneuryſmata, circa quae animadverſiones noſtras proponere in animum induximus. Proprias itaquè in corde foetus deſcripſit accuratè Galenus anaſtomoſes, venoſarumque uſum valvularum agnovit; externas cordis conditiones Veſalius aperuit; binas arterias, ac venas, tranſverſumque cordis ſitum Euſtachius detexit; Arterioſas Arantius valvulas nominavit; naturalem propoſuit Rudius, atque morboſam cordis conſtitutionem; lymphatica cordis vaſa pinxit Rudbekius; fibrarum deſcriptionem tradidit Steno; muſculares obſervavit fibras Lovverus; cardiacas vires aeſtimavit Borellus; ſpiralem humano in corde texturam, ſanguiniſque ex arteriis coronariis ingreſſum, nec non excretorios liquoris pericardii ductus Vieuſſenius agnovit; papillares muſculos plures in dextro, quam ſiniſtro cordis ventriculo deprehendit Bartholinus; ventriculos, auriculas, arterioſa, & venoſa cordis vaſa Santorinus dimenſus eſt. Sed longum nimis

mis eſſet inventa omnia, quae ſolummodo circa cor a Bellinio, Lanciſio, atque aliis doctiſſimis viris propoſita ſunt, memorare, quae Aneuryſmatum in praecordiis genitorum doctrinam haud parum colluſtrant. Quum autem & vaſa cordi adhaerentia ſub praecordiorum nomine contineantur, in his quoquè poſt frequentiorem humanorum cadaverum inciſionem permulta, quae iamdudum latuerant, tractu temporis fuerunt ab Anatomicis obſervata: Hinc etenim accurata aortae figura perperam, a Veſalio deſcripta correcta eſt a Caſſerio, ac principes eiuſdem rami a Riolano reſtituti; hinc illius arcus ſedulo a Ridleio depictus, & a Bergero ſubtiliter obſervatus, hinc deniquè innumera tum a Ruyſkio, Covvpero, tum ab Heiſtero, Morgagno, aliiſque viris de Anatome optimè meritis obſervata extant, quae non aortam duntaxat, ſed omnia quaecumque vaſa, quae praecordia conſtituunt, neceſſaria lege penitus conſectantur. Neceſſitas igitur ſecandi cadavera elucet, eamdemque dum Bononiae doceret adeo imprimere auditorum ſuorum animis clariſſimus conſueverat Albertinus, ut infinitum propemodum ſecandorum cadaverum numerum ad celebrem conſtituendum Salutaris Artis Profeſſorem non modo utilem

ſaepe ſaepius eſſe praedicaverit, ſed cunctis Medicinam exercentibus neceſſarium. Quam itaquè olim eſſe barbaram, atque contrariam Religioni ſuperſtitionem priſcorum aliqui delirantes ſibi ſuaſerant, rem agnoverunt ita proficuam recentiores, ut ex huiuſcemodi frequenti uſu caput extulerit Chirurgia, quae viſa eſt redolere crudelitatem uſquè dum incidere mortuorum corpora homines perhorreſcerent.

§. XV.

Vetuſtas ſtudii Chirurgici.

Iam vetuſtiſſimum extitiſſe Chirurgiae ſtudium compertum eſt quoties tranſacta retro ſaecula colluſtrentur: Chaldaei etenim, atque Aegyptii illud vel maxime novis, quantumvis barbaris, inſtitutis locupletarunt, Graeci ſubtilius excoluerunt, Romani poſtmodum amplexi ſunt, donec undequaquè diffuſum coeperit accuratius a doctioribus quibuſque nationibus uſurpari. Graeci tamen principem in inſtituendo Chirurgiae ſtudio ſibi vindicant locum, cum non ſolum perarduas inſtiruerint aegritudinum curationes, ſed notabiliora quaeque

que è viris ſapientiſſimis excerpta collegerint, quae noſtris hiſce temporibus ſummoperè veneramur. Inter praecipuas itaquè huius generis collectiones perveruſta, eaque commendanda Nicetae collectio eſt ſub Conſtantino Imperatore, ut videtur, elucubrata, cuius exemplar magni faciendum Imperialis aſſervat Bibliotheca Florentia in Aedibus D. Laurentii nobiliſſimè conſtituta, atque idem inter raros, eoſque celeberrimos MSS. codices collocandum ſummo labore, & induſtria publici iuris factum maximo Medicinae, & Chirurgiae incremento omnes gloriantur, & gaudent, quibus Populorum, & Scientiarum arridere felicitas conſuevit (*a*). At quando partium ſtructura, ſitus & ordo tutius Anatomicis affulſerunt, audaciores illico facti ſunt, ac difficillimas inſtituere minimè recuſarunt operationes. Anatomicis igitur diſciplinis perfectius adauctis allata debentur emolumenta humano generi ſaluberrima, nequè a Phyſico-Medicis contemnenda, cum iis ex externis quibuſdam aegritudinum argumentis affectae intrinſecus par-

(*a*) *Vid.* Graec. Chirurg. lib. Soran. un. De fract. ſign. Oribaſ. duo De fract. & luxat. è collect. Nicetae deſcript. converſ. atq. edit. ab Ant. Cocchio Anat. Prof. publ. & Ant. Caeſ.

partes ſint agnoſcendae, ut diagnoſtico conſtituto aegrotantium ſtatu vera decernatur prognoſis, quae Philoſophico intuitu eliicienda eſt, ut Medicus Deo perſimilis, monente Hippocrate (*a*), conſtituatur. Quum autem illae quoquè obſervandae ſedulo ſint aegritudines, quae vix medelam admittunt, cum intima penetralia humani corporis adoriantur, & quae inter arduas recenſentur, nemo non videt, quantum in ſectionibus cadaverum inſudandum ſit, ut quae a clariſſimis viris pronunciata fuère lydio veluti lapide ſubiiciantur. Huius profecto generis eſſe praecordiorum Aneuryſmata denegat nemo, omneſque fatentur, qui humani ſtructuram corporis probè callent. Idipſum itaquè cum ego animadverterem, has qualeſcumque animadverſiones breviter concinnatas tradere legentibus conſtitueram, eaſdemque ingenuè quidem tum ex ſpectatiſſimis, & fide dignis ſcriptoribus, tum ex Anatomicis obſervatis, tum deniquè ex propriis quibuſdam coniecturis, atque rationibus ultro deduxeram. Monitos quidem lectores velim, me fortaſſis a natura rerum agendarum compulſum (quod Scriptoris vitio aliquid conſcribentis vertendum

non

(*a*) Περὶ εὐσχημοσύνης.

non videtur) exiguum obſervationum numerum protuliſſe; quod licet invitus peregerim, meo tamen muneri forſitan video parum accuratè ſatisfeciſſe, quoties incomptam eruditionis ſupellectilem, atque altiorem aliquando dicendi rationem a Scientiis alienam in hiſce exarandis animadverſionibus adhibuerim. Sed ſi aetatis fervori, atque occaſioni aliquid concedatur, praeſto erunt excuſationes, ex quibus rei veritas eniteſcet. Quod ſi in re adhuc obſcura quidpiam prolatum parum attentè perſtiterit, aequi bonique monitos faciam quoſcumque aſſentatorum nota deſtitutos invenero mihi res haud diligenter prolatas indigitantes. Atque utinam benè ſentiant de laboribus meis optimi rerum aeſtimatores; ſpero equidem, ſi faxit Deus, alia Medicinae cultoribus me progreſſu temporis oblaturum.

ΤΗΝ ΔΙΑΙΤΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΟΚΟΙΗ ΗΔΟΝΤΑΙ ΠΟΤΕΡΟΝ ΦΙΛΟΠΟΤΑΙ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΗΤΑΙ ΚΑΙ ΑΤΑΛΑΙΠΩΡΟΙ Η' ΦΥΛΟΓΥΜΝΑΣΤΑΙ ΤΕ ΚΑΙ ΦΙΛΟΠΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΔΩΔΟΙ ΚΑΙ ΑΠΟΤΟΙ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥΤΕΩΝ ΧΡΗ ΕΝΘΥΜΕΕΣΘΑΙ ΕΚΑΣΤΑ.

ΙΠΠ. *περὶ ἄερ. ὕδατ. τόπ. γ.*

DE ANEVRYSMATICIS PRAECORDIORVM MORBIS ANIMADVERSIONES.

PARS PRIMA.

§. I.

Introductio.

Etusta sanè, eaque communis omnium querela est ex prisca mortalium gente ad nos usque traducta, vigens adhuc, & usquè in posterum duratura, quod nempè natura rerum in iis, quas posuit, legibus truculenta nimium adversus humanum genus extiterit, non modo brevissimos ipsis vitae terminos circumscribens, sed perampla morborum agmina ad eorumdem perniciem adinveniens, quasi omnes penitus humanitatis, & sollicitudinis notas exuerit: Nam unica

tantum nascendi constituta via innumerae, ad moriendum panduntur hominibus. Si tamen humanae vitae regimen animo revolvat quicumque mores hominum sedulo perscrutari decreverit, omnem penè culpam semper propemodum tribuendam ipsis esse ultro fatebitur. Et sanè rerum non naturalium abusus, qui iamdudum irrepserat, novos intulit morbos, quos recrudescere in dies coegit humanae naturae socordia. Eos inter, qui nobiliores adoriuntur partes, praecordiorum Aneurysmata, vel spontè obvenientia, vel longe protracta, nostrae praesertim Italiae hoc aevo familiarissima, accuratam Medicorum attentionem extorquent: Horum quippè morborum originem, si spontè nascantur, hominibus ipsis tribuendam esse non inficiamur; at si ab ineunte aetate exordia sumpserint verendum profecto est, ne origo eadem in iis, quorum custodiae pueri demandantur, non sit utiquè refundenda. Illud vero unum aegrotos magis angit, atque sollicitat, quod nimirum huius naturae affectionum scaturigines tum praenoscuntur cum remediis haud suppetit locus. Accurata itaquè opus esset observatione, si praecipua, quae hosce respiciunt morbos, perstringi vellent, ut iis, qui huiuscemodi perniciosis, atque laethalibus succubuerunt affectibus, aliquod exindè levamen accederet. Id autem aliqua ex parte peragendum mihi esse proposui, ut si fas est aliquid lucis ex observationibus mutuari concedatur, quae ad veri inquisitionem vel propriae, vel alienae valetudinis cupidos veluti manuducat, ut frequentissimi morbi vires quantum licuerit infringantur.

§ II.

§. II.

Hominum querelae.

QUam plurimos ego ſaepiſſimè audio, qui non modo de morbis popularibus, & haereditariis conqueruntur, ſed adverſam incuſant ſortem, eo quod quam plurimis conflictentur, quos inſcii in adoleſcentia nonnunquam adepti ſunt. Id autem non abſque ſtupore conſiderandum occurrit, quod cum in Noſodochiis Anatomicae inſtituuntur obſervationes innumera, eaque inopinata in inciſione cadaverum praecordiorum vitia perpetim deprehendantur, inter quae Aneuryſmatica praecipuè expendenda offeruntur, quae miſerum exhibent quotidiè obſervatoribus ſpectaculum. Ut igitur hiſce calamitatibus humanam vitam breviorem reddentibus, & diuturna lucis uſura homines immaturè privantibus conſtitui remora poſſit, id unum neceſſarium videtur, ut nempè funeſti tales eventus phyſiologicae ſubiiciantur analyſi, ut inveſtigatis praecipuis cauſis aliqua exindè nanciſcantur aegrotantes emolumenta. Itaquè minimè alienum a veritate mihi videtur, pueros a parentibus, aliiſve illorum cuſtodiae negocium nactis neglectos, ac perperam tractatos Aneuryſmatica praecordiorum vitia, atque alia, quae teneram aetatem illam, cujuſcumque impreſſionis capacem, invadere conſueverunt, contrahere poſſe, (Vid. § XXVIII. LXVIII.) quae pro datis occaſionibus manifeſtentur, & ingraveſcant. Antea vero huiuſmodi affectuum vetuſtatem, atque naturam examinare non diſplicebit.

§. III.

Aneuryſmata apud veteres.

ARterioſos canales a corde non longè poſitos, quorum nomine ampliores quoſque truncos longius protractos deſignari velim, Aneuryſmata contrahere haud infrequenti obſervatione compertum ſit. Latius interea praecordiorum nomen accipere congruum erit, quandoquidem id & a Celſo (*a*) peractum noverim, qui eadem uſque ad hypochondria protendit, adeo ut in tali ſpatio univerſus comprehendatur aortae tractus, ubi efformantur frequenter Aneuryſmata, veluti ex dicendis evidenter apparebit. (§. xxv.). Non videtur tamen huiuſmodi affectibus quaedam deneganda vetuſtas ex vitae hominum regimine, & analogia corporum deducenda: Quidquid enim quibuſque contingere corporibus ex eorumdem textura ducens originem deprehenditur, paulo intenſius, ſive remiſſius in uno eodemque corpore aliorum reſpectu agere exploratum eſt. Aſt vitae regimen, circa quod tanto magis laſciviunt recentiſſimi quidam, & delicatuli hominum: quanto in deterius valetudinem ruere quotidiana nos edocet obſervatio, eo deveniſſe apud veteres, Graecos praeſertim, atque Romanos narrant hiſtoriae, ut ſi exercitationes corporis, & lauta convivia, quae tem-

(*a*) L. 4. *cap.* 1., & 8., *l.* 2. *cap.* 3., *l.* 5. *cap.* 26. &c. Vid. *Morgagn. Epiſt. IV. in Celſ. Tom. II. pag.* 101. *Patavii* 1750. & *Lomm. Medic. Obſerv. l. II. Tornaci* 1557 *Sylv. de le Boe Prax. Medic. Ap. Tr. VI.* §. 39. *pag.* 741. *Trajecti ad Rhenum* 1695.

temporibus illis instruebantur, duntaxat expendi velint, nonnisi deplorandus excessus ad propriam perniciem traductus valeat observari. Quemadmodum vero quidquid ad corpus quatiendum, atque eiusdem depravandam oeconomiam accommodatum est, vitia praecordiorum inducit, veluti demonstrabitur, (§. XXIX. XXXII. XXXIV. LII. LVI. &c.) ita veteres, utpotè iis fermè omnibus addictos, quae talia efficere poterant, credendum est saepenumero adductis affectibus succubuisse. Cadaverum sectiones, quae res huius generis extra omnem dubitationis aleam collocant, cum parum, aut nihil vigerent, haerentem dubio relinquunt animum, nequè aliò referenda certitudo est, nisi ea, quae nostris temporibus usuveniunt, cum iis, quae apud illos contigerant, conferantur. Luxus itaquè adeo creverat, ut tum in exercitationibus, (§. LVI.) tum in conviviis, (§. LIV.) quidquid libuisset, non autem quidquid esset proficuum veteres amplecterentur, & cuncta, quae ipsi peragerent, voluptatem, atque libidinem redolerent. Eo insuper priscorum deliravit insania, ut vel in Gymnicis peragendis exercitationibus quidquid populo placuisset praestandum foret, & in opiparo, & multis ferculis instructo convivio dignus laude censeretur nonnisi quicumque delibatis dapibus universis peculiarem ingluviem ostendisset. Omnis igitur relinquenda inquisitio est, qua decerni possit, utrum nempè praecordiorum affectibus veteres magis, quam recentiores homines tentarentur: Ipsi namquè non modo in adductis rebus frequentissimè delinquere consueverant, quin & persaepè promiscuam venerem appetebant, ex qua non laevia detrimenta dimanant, (§ LII.) & quae peragerent intempestivis immiscebant illecebris universa.

§. IV.

§ IV.

Veterum cognitiones.

EX his itaquè concludi posse videtur, errata in iis, quas non naturales res Medici nuncupari voluere, plurimum apud nationes veteres viguisse, ex quibus morbi, de quibus sermo est, cumulati fuerint, veluti eorumdem mores ostendunt, qui ex accuratis historiis depromuntur. Quoscumque insuper illorum praematura morte fuisse peremptos in ipsis Medicinae primordiis accepimus, etsi oracula neutiquam consuluisse, ne dum optimum antea extorsisse responsum credendum sit, quandoquidem dum praecordiorum frequentius grassarentur morbi superstitiosae gentes illae moribus efferatae perraro Deorum frequentare delubra consueverint, ut oblato libamine ex oraculis vaticinia captarent, exindeque valetudinis, aut interitus nanciscerentur securitatem; quum tamen vitae adhuc superstites oracula de morbi origine, atque successu compellare decrevissent, nullum extorquebant tutius responsum, quam ut amuleta non despicerent, ne, ut ipsi commenti sunt veteres, repentino aliquo cordis morbo succumberent. Quod autem licet prioribus illis, rudibusque Medicinae saeculis contigisset, quibus falsa extispicia, vesana superstitio, eristicae fraudes, & multiplicia deliramenta viguerant, rem tamen, de qua agimus, adumbrare videtur: Subdola enim Sacerdotum responsa, atque fraudolenta verba, quae temporibus illis usurpabantur, aliquid, quod nonnumquam accideret, videntur supponere, cum ipsi vel ea, quae ab aliis pronunciari audiverant, vel quae sibi veritati

ma-

magis conſona viſa forent, effari ſaepe ſaepius conſueverint. Longè probabile igitur elucet argumentum, ex quo id vel maxime erui queat, quod nempè eos inter morbos, qui praecordia torquebant veterum, Aneuryſma ipſum recenſendum ſit ipſis adhuc hominibus incompertum. Hippocrates tamen veram cardiaci Aneuryſmatis habuiſſe notionem ambigitur, licet variis in locis tumores in vaſis cordi adhaerentibus, inque arteriis ſedem habentes enumeret *(a)*. Inſuper ipſi Galeno *(b)*, Aetio *(c)*, Aeginetae *(d)*, Actuario *(e)*, aliiſque ex Graecorum familia vario quidem nomine fertur innotuiſſe, quodque non de Graecis modo ſcriptoribus, verum & de Arabibus ipſis ſyncrona evulgantibus volumina vaticinari cuilibet datum eſt. Quare non Hippocratem tantum praecordiorum Aneuryſmata forſitan perſpexiſſe, & ab Herodico Selymbriano eorumdem percepiſſe notionem ſuſpicantur, cum & reliquis, quamvis humanorum cadaverum ſectionum haud inexpertibus, comperta credantur. At ne coniecturis potius quam veritati litare videamur, ultro contendimus, Galenum nimirum utiquè Aneuryſmata perſpexiſſe, nullumque ex his, qui ante illum ſuperſunt ſcriptoribus, de tali morbo apertè fuiſſe loquutum, cum ille

(a) ΙΠΠΟΚΡ. προγνώς. Sed malè deducunt Medico critici ex ipſius libro Περὶ καρδίης, cum ſit apocryphus, nequè Galeno ipſi innotuerit, etſi alii contrariam tueantur ſententiam. Vid. *Georg. Seger Diſſert. de Hipp. lib.* Περὶ καρδίης *ortu legitimo. Baſileae* 1661.

(b) Περὶ φλεβοτομ. θεραπευτ.

(c) Τετραβίβλ. κεφ. ί.

(d) Βίβλ. ζ'.

(e) Μεθοδ. θεραπευτ., βίβλ. ά, κεφ. ή.

ille primus prae caeteris videatur, qui hosce affectus aliqua ornatos observatione complectitur.

§. V.

Aneurysmatum observatio.

NEque is ego sum, qui veteres sanguinis circuitum agnovisse sentiam, etsi vetustissimum sanguinis in gyrum acti inventum nonnulli praedicent (*a*), ex quo quidquid de Aneurysmate cogitarent planè deduxerint. Si ulla proindè constituenda epocha tutior occurrit, in qua relati huc usque morbi observari ceperint, haec ab inceptis cadaverum sectionibus, & ab invento sanguinis circuitu repetenda est, quin vetustiora eminus attendantur figmenta, luridisque agyrtarum commentis fides habeatur, qui falsa pro veris obtrudere delectantur. Quum igitur Medicinae incrementum, & instauratio illis accepta referenda sit saeculis, quibus incidenda frequentius occurrerunt corpora mortuorum, non secus ac illi faustissimo, quo sanguinis circuitus deprehensus est, hinc decerni posse videtur, veram cordis affectuum, praesertim vero Aneurysmatum, naturam una cum peculiaribus coniunctam observationibus elapsis retro saeculis cimmeriis involutam tenebris latuisse, usque dum ex autopsia pa-

(*a*) Notum Synensibus antiquitus fuisse ex Clyero refert Th. Bartholin. *Act. Hafnien. an.* 1676. *pag.* 4., Emissaeque Episcopum Nemesium id agnovisse creditum fuit. Vid. *Freind History of Physick from the time of Galen to the beginning of the sixteenth centuris, London* 1751.

pateret veritas, qua posita eorumdem morborum causae suppeterent indagandae, quod ab inventa circulatione fieri accuratius potuisse neminem latet. Illud autem vel maximè observari meretur, quod nempè efformato Aneurysmate vehementes persentiuntur ut plurimum pulsationes (§. VI.), quibus a veteribus sedulo animadversis praeberi ipsis debuisse crederem indicia circulationis: Nulla etenim alia suppetit consideranti ratio, quae aliam vehementis hujus arteriarum motus ostendat causam praeter adauctum fluidorum impetum, nisi ad occultas ipsi qualitates illico confugissent. Sat igitur est decernere, quod nam tutius tempus ad inveniendas Aneurysmatum causas affulserit: Nam haud aliter cogitandum superest, quotiescumque indubia perquirantur fundamenta, quibus observationum tempus innitatur; perarduum profecto est criticorum lites componere nisi adsciscantur observationes. His itaquè fidendo vitia praecordiorum ad Aneurysmatum classem referenda veniunt examinanda.

§. VI.

Aneurysmatum definitiones, & divisiones.

PAtet iam ex Anatome cordis fabrica, simulque observata recentiorum docent, quatuor, sive quinque tunicis arterias stipari propè cor magis conspicuis, in aorta videlicet, & pulmonali. Media inter has, quae tenax est, & ad tendineam substantiam accedit, observationem exigit peculiarem, cum *vero*, & *spurio* Aneurysmati, quod attentius examinandum occurrit, supervenienti, non exiguo esse possit impedimen-

mento, & ſat validum exigat impulſum ut diſſiliendo fatiſcat. Diſtinctionem hanc ab aliquibus receptam, exploſam ab aliis, neceſſariam in praeſenti tractatione eſſe arbitror, etſi ſaepius *verum*, quam *ſpurium* in arteriis praecordiorum deprehendatur, ut rerum obſcuritas evitetur. Sed ne fallacia ex nomenclaturis exoriatur, utriuſque ideam a me receptam, praemiſſa generatim Aneuryſmatis definitione, in medium afferam. Aneuryſma itaque, Graecis *ἀνεύρυσμα* (*a*), quod ab *ἀνεύρυνω* deduci poſſe videtur, tumor eſt ab arterioſo extravaſato ſanguine productus, veteribus alio fortaſſis nomine notus, praeternaturalis, mollis, circumſcriptus, & facile cedens, ſyſtaltico, atque diaſtaltico motu interdum praeditus, pulſationem habens illi ſyncronam, quae in illa, ubi locatur, arteria ſuſpicitur, & quae evenire quandoque poteſt, ut ex excedenti, duroque tumore ex grumeſcente ſanguinis in extenſione Aneuryſmatis contenti quantitate ſuborto prohibeatur, vel obſcura admodum fiat (*b*). Si ſimplex

(*a*) Ab Arabibus *Aporiſma*, *Hyporiſma*, nec non *Emboryma*, & a Barbaris *Emboryſma*, teſtante Fuchſio *Inſt. Med. l. III. ſect.* 1. *cap.* 26. *Lugdun.* 1541. corruptis nominibus appellatur.

(*b*) Veterum Graecorum definitio iuxta Hippocratis, & Galeni mentem reperitur apud Gorraeum *Deſin. Medic. v ἀνεύρυσμα Pariſiis* 1622. & apud Foeſium *Oeconom Hippocr. pag.* 38. *Genevae* 1662. Legitur in Codd. MSS *ἐνεύρυσμα*, & nonnumquam *ἀνεύρισμα*, quemadmodum videri poteſt apud Budeum Lex. Graec. Lat. pag. 185. Pariſiis 1562. *Sed*, ut ait Henricus Stephanus *Theſaur. Graec. Lingu. pag.* 1310. *Pariſiis* 1720. *mendoſam eſſe hanc ſcripturam conſtat*, & in *Indic. Theſaur. pag.* 443. affirmat quod *ἀνεύρισμα* & *ἀνευρισμὸς perperam apud Medicos reperiuntur ſcripta pro ἀνεύρυσμα &* *ἀνε-*

plex arteriae dilatatio, seu alicuius duntaxat interioris tunicae discissio, caeterarumque protensio adsit citra cruentam ex arterioso tubo eruptionem *verum* erit Aneurysma. At vero si sanguis idem è suis effluat pomeriis absque repagulo, & patens alicuius tunicae, sive tunicarum omnium seu erosio, seu repentina ruptio deprehendatur *spurium* dicetur, cui alii Aneurysmaticam addunt *ecchimosim* non longè ab ea dissimilem, quae innotuit Galeno (*a*) ex arteriotomia ducens originem, & quae pro variis gradibus transitum ex *vero* ad *spurium*, & ex *spurio* ad *verum* Aneurysma praemonstrat, veluti deprehendit Anelius (*b*). Veruntamen haec raro in praecordiorum contingit Aneurysmate: At allata distinctio non modo in Aneurysmate aliarum corporis partium conspicua fit, cum & in eo, quod circa praecordia gignitur, observanti manifestetur; ex quo fit, ut affectiones omnes, eaque symptomata, quae tali morbo communia sunt, parum, aut nihil pro varietate locorum inter se differant, quibusdam duntaxat exceptis casibus, quos proponemus. Sed morbus ipse, etsi eodem fermè modo in plerisque nascatur partibus, nihilominus suas ex lo-

ἀνευρύσμεις. Haec tamen varietas facile iis innotescet qui Medicorum Graecorum textum considerare non recusabunt: De hac enim aegritudine differuerunt praè caeteris Galenus Περὶ φλεβοτομ. θεραπευτ. Aetius Τετραβίβλ κεφ ί Aegineta βίβλ ζ. Actuarius Μεθοδ. θεραπευτ βίβλ. ά κεφ ή & Dioscorides βίβλ. δ. Sed quidpiam ex Hesychii operibus, & Fabriciana Bibliotheca comparari posse compertum est. Vid. *Scapul. Lex. Graec Lat. pag.* 513. *Lugduni* 1663.

(*a*) Περὶ φλεβοτομ. θεραπευτ. Vid. *Ballon. Cons. Medic. l.* 1. *cons* 107. *Parisiis* 1640.

(*b*) *Memoires pour l'Histoire des sciences, & des beaux Arts. A Trevoux* 1716.

co accipit differentias, ut & ipse iam in reliquis humani corporis morbis agnovit Hippocrates (a). Harum praecipuae, quae ex loco desumuntur, in eo consistunt, ut nempè plus, minusve Aneurysmaticus protendatur tumor, qui si parum, aut nihil resistentiae ex contiguis partibus acceperit, absque ulla remora expatiabitur; sin minus, difficulter peranguștos fines praetergredietur, nisi quidpiam validum supervenerit, ex quo resistentia partium superari admodum queat. Ut igitur *verum* constituatur Aneurysma causae adesse debent, quae cordis, & arteriarum texturam debilitaverint, nec non connaturalem imminuerint resistentiam. *Spurium* vero, nisi ortum ab erosione fuerit, adauctam agnoscit vim impetus recti, sive reflexi sanguinis supra nativam cordis, & arteriarum resistentiam impellentis, nisi quidpiam extrinsecus supervenerit. Diagnostica vero utriusque signa, licet vagentur incerta, tutius tamen ex observationibus eruuntur (§. LXXII.),

§. VII.

Aneurysmatum efformatio.

SEd quotusquisque est, qui minimè noverit, inter Aneurysmata, quae maximè circa praecordia nasci consueverunt, multa variae indolis observari? Nil igi-

(a) Τῶν δὲ δὴ νούσων ἁπασέων ὁ μὲν τρόπος ὁ αὐτὸς, ὁ δὲ τόπος διαφέρει. ΙΠΠ. περὶ φυσ. Haec omnia clariora fiunt si internum Aneurysma ab externo distinguatur, & alia observentur, quae proponuntur praesertim ab Heistero *Instit. Chirurg. P. II. sect. I. cap. 13. Norimbergae* 1731.

igitur repugnare videtur, quo minus cordis prolapsus, eiusdemque immutatus locus (*a*), & adaucta ipsius moles ad Aneurysmatum classem reducantur. Immodica sanguinis quantitas, quae vasa cor nutrientia pervadit potest huiusmodi vitia producere, & cordis etiam magnitudinem a naturali recedentem (§ x.); id tamen Aneurysma *cardiacum* liceat appellare. Ramis innumeris arterias, quae coronariae vocitantur, per intimam divagari cordis substantiam docet Anatome, quae diametro fiunt sensim ampliore si insignis adsit cruoris affluxus, & crassitie polleat non exigua. En itaquè maior in arteriarum canaliculis pressio, atque earumdem expansio, ex qua validissimè adiguntur cordis fibrae, & gradatim moles extenditur universa. Quum autem crassa, rugosaque tunica in arteriis coronariis deprehensa sit valdè ad erosionem suscipiendam accommodata, hinc si sanguineae plethorae erosivum interdum superveniens adiungatur principium (§. LI., LXXIII.), tunicarum affectio facillimè promovebitur. Quarè non incongruum erit asserere, ipsas coronarias arterias peculiari fieri obnoxias Aneurysmati, quod *idiopaticum* appellabitur. Immodica in vasis coronariis amplitudo ut plurimum cum glutinosa, crassaque sanguinis in iisdem vasis contenti materie copulatur. Sanguinei proindè globuli mole aucti dum magno adiguntur impetu ultimi generis vascula difficile pervadunt, exindèque aut sensim ampliantur, aut ex grumescente obturantur sanguine, fitque impedimentum ubi vasorum rami divaricantur, ex quo in alternis cordis contra-

(*a*) In puero cor in dextra locatum detectum est, quin ne minimum quidem ne dum in laeva, sed ne in medio quidem Thoracis propenderet. Vid. *Journal des sçavans an.* 1668.

tractionibus eadem semper praeternaturalis vasorum amplitudo suboritur, atque interna cordis structura pervertitur. A robore fibrarum, ex quibus vasa coalescunt, eorumdem vasorum robur enascitur: Atqui maior, minorve vasorum latitudo composita mensuratur ratione ex directa impetus impulsi fluidi, atque inversa resistentiae laterum: Ex athonia igitur fibrarum resistentia laterum minuetur, & vasa consequenter distendentur eodem semper impetu permanente. Quum itaquè in tumorem Aneurysmata concrescant (§. vi.), utiquè percipitur, quomodo impulsus fiat in substantiam cordis adeo validus, ut spiralium fibrarum superare valeat resistentiam. His accedit, quod sanguinis impetus minimè remoratur ex arteriis maioribus, quinimmo facilior redditur: Tunc etenim arteriae coronariae replentur cum exinanitur aorta, ex qua ipsae ducunt originem, adeoque prioribus in systole permanentibus altera persistit in diastole, veluti monuit Boerhaavius (*a*). Immanem cordis amplitudinem in homine ex ipsis incunabulis admodum ingluviei dedito ego ipse observavi, ex qua interitus fuerat consequutus, quodque titubanti animo calcar addidit, nimirum ut arbitrarer, non secus ac suspicabar, ex nimia sanguificatione, quae in ipsa pueritia inchoaverat, cardiacum sensim Aneurysma supervenisse: Etsi enim in parva puerorum machina necessaria sit ad eius incrementum progressiva sanguificatio, ea tamen si modum excesserit, vasa plus aequo reddet ampliora, ac fibrae gradatim dilatabuntur, & perrumpentur; quod non usuvenit si debita quantitate edulia facile digerenda, cruoremque mediocriter augentia commedan-

(*a*) *Praelect. in propr. Instit.* §. 183. *Lugdun. Batav.* 1734.

dantur (§. LXIX.). Apparet insuper causa Hydrocardiae (§. XXIII.), quam simul cum excedenti cordis amplitudine mihi crebrò videre contigit, semperque propemodum consecutivum mortis effectum esse arbitror, nisi aliae praeextiterint causae ratiocinationes theoreticas eludentes. Age dum nonnulla de hac praeternaturali cordis amplitudine proponantur, ut proindè maiorum vasorum cordi adhaerentium Aneurysmata physiologica expendantur disputatione.

§. VIII.

Ingens cordis amplitudo.

QUoniam vero praeternaturalis haec cordis amplitudo, unae eo vel maximè quia ex adaucta cavitatis vasorum sanguinem ferentium amplitudine produci possit, ad Aneurysmatum classem iurè, meritoque reducitur, persaepè in incidendis corporibus mortuorum occurrit observatoribus inspicienda altumque de illius causis penes Scriptores silentium est, nisi ea, quae de polypis, abscessibus, calculis, tophis, callis, aliisque organicis impedimentis continui solutionem ultro inducentibus, & unicuique conspicuis effati sunt recentiores, comminisci velint, è propriis nondum tenebris, ubi iamdudum consepulta delituerant, accuratè exturbata, ceu rudioribus quibusque innotescit; hinc observationibus, si quae praesto sint, innitendum foret, ut ex iis, quae luculenter Scriptores meminerint: aliquid lucis emergeret. At enim Philosophorum observationes praevia analyseos suffultae methodo nonnisi ex ritè constitutis quibusdam, optimisque principiis

piis deducentur. hisque profecto Medicina careret, ni ad observationes tamquam ad sacram anchoram, optimumque praesidium confugiendum superesset. Itaque amplitudinem huiuscemodi in hoc ancipiti rerum statu considerandam aggredimur, eiusque causas ex observationibus deducendas esse putamus, nè nimium fortassis in tenebris trepidando, si quae peculiares ex generalioribus advenientibus causis hauriendae contingerit, minime detegantur.

§. IX.

Causae peculiares.

HAudquaquam nescius ego sum, vel praeteritis, longeque dissitis temporibus stupendas cordis amplitudines deprehensas fuisse, quas assidua annorum serie, frequentique cadaverum inspectione magis magisque patuisse constat, nostrisque praesertim saeculis, quae parum, aut nihil habent quod antiquitati invideant, haud infrequenter observantur, dum experimenta in humanis jugiter captandi corporibus innata penè dixerim Medico-Anatomicis libido est. Praeternaturalis tamen, & ingens cordis amplitudo non morbosa semper censenda est, nisi dilatationis causa vel in corde ipso, vel in vasis ipsi adhaerentibus palam fiat: Nam in ipsa foetus efformatione monstrosi cordis genesim contingere posse haud repugnat, quod quantumvis rarum secluss tamen causis manifeste apparentibus oriri posse dicendum videtur. Morbosa tamen affectio adeo diversa cohonestatur imagine, ut variantes saepe saepius variis in corporibus exhibeat magnitu-

tudines multum a primaeva constitutione degeneres: Modo enim cor universum undiquè protensum (*a*), modo in base, modo in cuspide dilatatum adinvenitur, modo fungosa carne externo eiusdem cono adhaerente repletum, nothoque veluti carcinomate; & sycòsi fulcitum, modo cruore inhexaustum, modo prorsus exinanitum, naevisque refertum, glabra superficie, atque insolitis maculis circumseptum, internisque quasi carneis lemniscis, ac veluti myrmeciis, qui ex eiusdem succussi cavernulis foras profluunt, musculosam, quam & ipsi substantiam referunt, penetrantes obductum, suique planè dissimile, ut quandoquè ne cordis quidem imaginem in unaquaque propriae com-

C pa-

(*a*) Cor triplo maius observavit Marchettus *Observ. Chirurg. Observ.* 49. maximumque pariter visum est cum ingenti cavae amplitudine supra diaphragma demissum. Vid. *Misc. Nat. curios. Dec. I. Tom. IV. Obs.* 40. Haec dum olim Florentiae scriberem vita functum vidi ex immani morbo Religiosum Virum nomine Carolum Philippum Angelinium Mediolanensem ex inclita Capuccinorum familia pietate, moribus, & doctrina conspicuum, qui in Imperiali Laurentiana Basilica Apostolicum Concionatoris munus in Quadragesima illius anni 1756. Florentiam perrexerat impleturus. Cadaveris itaquè instituta sectione supra caetera notatu digna, inter quae lapidescentes, & calculosae quam plurimae tum in cystide fellea, tum in ureteribus adinventae substantiae peculiarem philosophandi materiem Medico-Anatomicis tribuère, cor plus quam duplo maius est adinventum, cuius praeternaturalem magnitudinem cum aliis morbosis affectibus consociatam adeo functiones corporis immutasse suspicandum videtur, ut interitus exindè fuerit consequutus. Id etiam nuper observavi in homine, qui Pleuritide laboraverat, nullumque auctae cordis magnitudinis signum ostenderat, veluti ex epistola apparet, quam ad Novarensem amicum misi. Vid. *Novell. letter. di Firenze d' Agosto an.* 1758.

pagis parte praeseferat. Haec autem in maioribus quoquè canalibus cordi proximis detecta sunt; ita ut ad ostium aortae in singulis semilunaribus valvulis durae, fungosaeque substantiae, nec non exigua quaedam, & inaequalia sarcomata fuerint adinventa in fimbrias, atque lacinias ad instar condylomatum eo usquè protensa, ut intus aortam ipsam inclinarent, nequè se citra scissuram avelli ab iisdem valvulis paterentur. Id autem reticendum nequaquam videtur, quod nempè ideo morbosam cordis magnitudinem, eamque excedentem a naturali distinxerimus, quia in peragendis circulationis muneribus augeri necessario cor debet mole sua, ut postea sanguineus latex ex eiusdem erumpat ventriculis, qui tanto magis minuuntur, quanto maius substantiae cordis est augmentum; idque morbosae discrimen amplitudinis a naturali distinguit, proptèrea quod semper illa augescit quando haec eadem assiduè persistere compellitur.

§. X.

Varices venarum.

EGo equidem arbitror, praecipuis adductorum phoenomenorum causis, vasorum, quae coronaria vocitantur, quorum nomine tum venae, tum arteriae accipiuntur, varices (*a*), aut idiopatica quaedam Aneu-

(*a*) Non valde differt varix ab Aneurysmate nisi morbi sedes observetur: Aneurysma etenim in arteriis locatur, varix autem in venis, quas, praesertim propè valvulas, in suis tunicis ita extendit, ut deperdita qua donabantur forma, in ali-

Aneuryſmata non immerito accenſenda eſſe, quandoquidem quidquid varices iſtas producit, & adducta pandit Aneuryſmata, praeternaturali cordis amplitudini producendae non leviter ſuffragatur. Ac profecto quaecumque in coronariis vaſis inordinatae extenſiones adveniant ad praeternaturalem cordis amplitudinem promovendam conferre poſſunt, ſi arteriarum, in quas a corde velociter truditur ſanguis, reſiſtentiae vim cordis exſuperent, quod ex multiplicibus, variantibuſque cauſis deduci poteſt, quas inter plaethoricus corporis habitus recenſendus eſt, auctaque in morbis acutis celeritas, inflammatoria corporis conſtitutio, arteriarum vitia, & alia quam plurima ab unoquoque facilè praenoſcenda. His, aliiſque conſtitutis facilè pervertitur oeconomia circulationis: Tunc enim integra cordis obtineri nequit exinanitio, cruentaque congeries in coronariis vaſis ſenſim apparebit, ex qua vaſa ipſa plus aequo protendentur, inductoque idiopatico Aneuryſmate illico cardiacum conſequetur. Id vero clarius oſtendetur ſi adductorum vaſorum proprietates ex eorumdem deſcriptione deſumantur.

 §. XI.

aliquo venoſi tractus ſitu in ampliorem ſaccum abeat, ut in vero ſit Aneuryſmate. Sed uterque morbus ad cyſtides, ſive tumores capſulatos reducitur. Aneuryſma eſt cyſtis ab alterutra dilatata arteriae turica dependens; Varix vero eſt nodoſa, vel interpolata venarum dilatatio. Vid. *Sauvages Patholog. Method. pag.* 310. *Amſtelodami* 1752.

§. XI

Vasa coronaria describuntur.

VAsa haec modo maiora, modo minora se produnt, eumdemque non raro situm iuxta maiorem, minoremve cordis magnitudinem asservare videntur; semper tamen observatorum oculis patent, eorumque ramificationes ab unoquoque cernuntur. Haec in arterias, & venas distingui possunt, quarum priores in unum coeuntes varia, & multiplici inter se cohaerent anastomosi, atque in exilissima distribuuntur vascula, quae cuncta sensibilia cordis puncta pervadunt, omnemque penè cordis substantiam una cum venis componunt, & quae perstant in diastole quando reliquae corporis arteriae in systole manent (*a*). Aliae vero, quae sanguinem versus auriculam dextram ferunt tum inaniuntur cum reliquae in corpore implentur, tenuissimamque ostio suo valvulam positam habent. Coronariae tamen arteriae id peculiare habent, ut nempè ex iis interior superficies exterioris arteriarum tunicae densum accipiat rete, quod in systole aortae repletur, & in diastole exinanitur, ipsamque aortam in universa contegit superficie, velut ex iniectionibus ipsis deducitur, quibus in sinistro cordis ventriculo institutis, eiusdem membranae immisso liquore tinguntur, cum eiusdem insuper vasa cordi proximiora ex arteriis profluant coronariis, quae nonnisi ab

(*a*) Tametsi hoc ipsum plures doctissimi viri asseruerint, nonnulla tamen contrarium demonstrare videntur experimenta in animalibus instituta.

ab aorta replentur. Deindè quando cor in diastole laxatur, tunc utraque coronaria vasa eo sanguine turgent, qui ex aortae contractione in coronarias arterias impellitur. Expellitur sanguis dum cor est in systole, atque per coronarias maiores venas in sinum, auremque dextri lateris effunditur, ac per exhalantes venas in universam effluit cavitatem; neque alienum a veritate videtur, quod sanguis in coronariis contentus arteriis per earumdem oscula in aortam retropellatur. Arteriae autem coronariae supra semilunares exoriuntur valvulas opposita ex aortae lateribus directione ubi maximè illa è corde egreditur. Harum una dicitur dextra, sive inferior, quae ex aorta ipsa prodiens iuxta oram auris dextrae descendit, & circa marginem acutum reflectitur: Sinistra vero, sive superior circa obtusum reflectitur marginem ad planum inferius, & dextrae trunco occurrit; ideoque ambae opposita oriri directione dicuntur. Dextra inter cordis basim, dextramque auriculam, sinistra vero inter basim cordis, atque sinistram insinuatur auriculam, eiusque rami descendendo una cum postremis dextrae ramis, mox sinistrae rami cum ramis dextram componentibus communicant. Huiuscemodi vero rami adeo exiles inventi quandoque sunt, ut iniecta cera vix ad solis radios ope microscopii cerae globuli conspiciantur, qui modo in venas, modo in alias lymphaticas exhalantes venas videntur insinuari. Venarum tamen tres statui possunt ex uno duntaxat tubo valvula stipato, qui in sinu cordis locatur, provenientes, quarum maxima iuxta radicem sinistri sinus per septum in superiori plano, ac per obtusum marginem distribuitur; media vero in inferiori plano abit ad cordis mucronem, seque priori inosculatur; anterior tandem

ad

ad latus mediae contraria inferitur directione. His autem aliae adduntur innominatae fenfim minores, quae praecipuè in dextram auriculam inferuntur. Itaquè huiufcemodi tum arteriofa, tum venofa vafa, quae cor extrinfecus ad inftar coronae ambiunt, & per totam internam illius fubftantiam divagantur, una fimul accepta coronaria dicuntur.

§. XII.

Vaforum turgefcentia.

QVaecumque in vafis nuper defcriptis mutationes adveniunt facilè quidem omnes propemodum confpirare videntur ad praeternaturalem cordis amplitudinem promovendam, ipfumque Aneuryfmaticum efficiendum. Id autem nonnifi ab autopfia defumendum occurrit, cum huiufcemodi aliquando vafa obfervata fuerint ab Anatomicis turgidiffima (*a*), horumque turgefcentia non ex ipfo duntaxat oborta fupponitur fanguine, fed ex ipfa cordis fabrica, quae ex ramis vaforum innumeris in modum glomi intortis, five ramofae arboris coalefcit. Quum vero exploratum fit, maiorem fanguinis quantitatem in cordis bafe, quam in eiufdem cufpide contineri, utpote quod conico donatur perimetro, hinc fi craffiora quomodocumque fluida evaferint, perardué quidem è corde propellentur, & paulatim grumefcent, nequè femper ex vi circula- tio-

(*a*) In cadavere militis coronaria cordis vafa in corde magno, duro, & albicantibus referto maculis turgidiffima obfervavit Fantonus *Obferv. Anat. Medic.*, *Obferv. VII.* §. 2. *pag.* 20. *Venetiis* 1713.

tionis advenientia superabuntur impedimenta. Fieri tamen potest, ut quaecumque obvenerit grumescentia non semper perseveret, quinimmo ex aliquo naturali conatu discutiatur, ceu in foeminis deprehensum est, quae cum symptomata cordis adaucti praesetulerint, supervenientibus affatim catameniis ex incipiente morbo sanae evaserunt; id quod nonnisi ex liberiori superaddito per vasa ultimi generis in corde cruoris transitu deducitur evenisse. Id tamen seclusis huius naturae conatibus obtineri nequit, cum impedimenta potius crescant, quam minuantur. Quoniam igitur absquè libero sanguinis transitu per proprias cavitates cordis motus fieri nequit, cum hic quantitatem assentare debeat internam cordis substantiam pertranseuntem, nec non ordinem servare circulationis, hinc quo magis pondus adaugetur in cavitatibus, eo minus perfectas interna cordis substantia perficiet expansiones. Caeterum qualescumque fluidorum cunctationes in minimis canalibus fiant, ideo a maiori minorum nexu relatè ad maiores exoriuntur, quia cum fluida huiuscemodi anfractus pertransire conantur, maiori resistentiae reluctando vim propriam exercent. Vasa insuper coronaria id peculiare habent, ut nempè sanguis arteria allatus haud revertatur per venas, verum in cordis se exoneret cavitates, atque vena, quae revehere sanguinem solet, eumdem in cavitatem ipsam extrudat, quin necessaria fatiscere conetur lege dum incertis vagari cursibus adsolet (*a*).

§. XIII.

(*a*) Omnium primus, quantum videtur, Raymundus Vieussenius *Traitè de la Structure, & des causes du mouvement du coeur. A Toulose* 1715. animadvertit, sanguinem ex arteriae coronariae ramis, aliisque finibus in cava cordis trudi, in-

§. XIII.

Sanguinis conſtitutio.

PRaeterquamquod ſi craſſis nimium partibus ſcateat ſanguis ad minimos pervadendos canales ineptis, obex ſanguinis circulationi apponetur, quae ne intercipiatur, iiſdem partibus in hiſce itineribus abſolvendis maxima in lateralibus vis occurret facienda, ex qua coronaria vaſa dilatabuntur. Minimè vero id uſuveniet ſi ſanguis tenuibus partibus, globuliſque coagmentetur exilibus, veluti ſecluſis morboſis affectibus praenoſcitur, & a Medico-Phyſicis comprobatum eſt (*a*), etſi eadem ſemper cordis fabrica debeat neceſſario perſiſtere, quod in valetudinariis corporibus, quae optima haematoſi deſtituuntur, neutiquam deprehenditur, cum in his heterogeneae partes plures ſint

inque internam cordis ſubſtantiam exonerari, ex quo peculiaris in corde conſpicitur iniectionum ope circulatio ex duplici exorta ſanguine; ex eo nimirum, qui fluit per auriculas, eoque qui per arteriae coronariae fines ultimos in cavitatem cordis immittitur.

(*a*) *Lorſq' on regarde les globules rouges du ſang d' un homme, & qu' on ſe donne la peine de les conſiderer avec patience, iuſqu' a ce qu' ils ſe ſoient diſſous, & changes en ſeroſitè, on decouvre, que chaque globule rouge ſe partage en ſix autres plus petits globules ſereux de couleur jaune: ſi on continue enſuite à les obſerver encore avec la même patience, & a l' aide d' un Microſcope, on les verra ſe ſeparer l' un de l' autre. & ſe diviſer en ſix autres globules aqueux, qui ſont ſi traſparens, & ſi fins, qu' il n' eſt pas poſſible de pouſſer plus loin ces recherches a cet egard avec les Microſcopes, qui ſont avjourdhui en uſage*. Eſſai de Phyſique par M. Pierre van Muſſchenbroek, chap. 2. A Leyden 1739.

sint quam in corporibus benè valentibus, in quibus adsunt quidem, sed aequam haud praetergrediuntur quantitatem. Atque, ut vera fateamur, sanguinem heterogeneum fluidum esse ex iis infertur, ex quibus ipse suboritur, ceu ex Chymicis evincitur solutionibus, quae aqueas, pingues, atque tartareas partes seorsum exhibent insitas sanguini, uti vel ex longe diversis, quibus coalescit materiis divinari fas est: Ipse enim a fluidis, ut lacte, vino, aliisque heterogeneis rebus incrementa suscipit, nec non a carnibus, herbis, frugibus, & a solidis quibusque corporibus augetur. Neque despicienda proclivitas est ipsis perspecta veteribus, qua sanguis vel in corporibus non valetudinariis ad concrescendum disponitur (*a*) prout maiori, minorive superveniente calore concrescendi vis augetur, veluti in acutis affectibus deprehenditur. Nil itaquè mirum videri debet si crassus nimis quandoque sanguis evaserit, adeo ut nonnisi magna vi per coronaria adigatur vasa, & quemadmodum valdè solutus aptior ad motum redditur, atque maiori efficacia proprios pervadere canales nititur, ita cunctari compelletur si nimium crassus extiterit. Omnis insuper sanguinis motus fatisceret si ea ipsi contingerent, quae post institutam phlebotomiam deprehenduntur: Si etenim è ve-

D na

(*a*) Veteres ob concretionum metum sanguinem sibi frequentissimè detraxisse alienum a veritate non arbitrabitur, quotiescumque Aegyptiorum praesertim mores observentur: Ipsi enim ne in magnam sanguinis abundantiam incurrant *praeservationis gratia plurimi, ne omnes dicam, quotannis non modo semel, sed bis vere, & autumno sanguinem sibi detrahunt, & hoc faciunt tam urbani, quam agrestes homines*, ut ait Alpinus *Hist. Ægypt. Natural. l. II. cap.* 10. *pag.* 126. Lugdun. Batav. 1735.

na miſſum fictili exceperis ſcypho, eius ſenſim rubentem partem in fibroſum conglutinari rete conſpicies, cuius in areis, quae nonniſi per microſcopium cernuntur, qua limpidus ichor, qua rubri globuli continentur; mox ſerum undequaquè exprimetur, quod diuturna dudum pruna concoctum in cartilagineam, ac penè oſſeam duritiem convertitur. Haec tamen licet diverſimodè in ſanguine fiant dum in venoſis, & arterioſis vaſis locatur (a), ſaepè ſaepius obſervatorum oculis innoteſcunt, ipſumque cor infeſtare videntur.

§. XIV.

Cordis obſtructiones.

Adducta proindè conſtituta remora ex inducta craſſitie ſanguinis originem trahente obſtructiones intus cor ſuboriri neceſſario debent non idiopaticum modo in coronariis vaſis producentes Aneuryſma, at ipſius quoquè cordis amplitudinem promoventes. Obortae obſervantur tales obſtructiones ſive in ipſis arterioſis canalibus, ſive ad extrema eorumdem oſcula, ex quibus liber ſanguinis circuitus aliquatenus praepeditur. Quum vero cordis contractiones nuſquam fieri deſinant, atque ſanguis ipſe in arterias perpetim deferatur

(a) Quaelibet fermentationis ſpecies in corde, atque arteriis excitata ob mutuos cordis motus major eſt quam in venis, atque adeo efficere poteſt ut ſanguis magis caleat, rubeat, & mutationes planè diſſimiles in arteriis producat, quae ab iis non parum differant, quae in venoſis vaſculis efformantur. Mecum autem conſentire videtur Widmerus *Chym. corp. Animal. cap. VII. §. 55. pag. 26. Argentorati* 1752.

tur, evidens eſt, ex tali occurrente impedimento reniſum quemdam ſanguinis in cor effici; & utraque coronaria cordis vaſa repulſo aortae cruore repleri (§. VII.), nec non muſculoſam cordis ſubſtantiam uberiorem nutrititium ſuccum recipere, valvulaſque laxari, ac penè diduci ſemilunares. Qua propter cum in unaquaque cordis diaſtole non modo conſuetus fiat in cor ſanguinis impetus per auriculas, & venarum truncos, verum & ſuperadditus in cor ipſum ex arterioſo tuborum latice refluxus, hinc non ſola ventriculorum utrobique protenſio conſequitur, ſed auricularum quoque, ubi ſaepius propter minorem quam in ventriculis reſiſtentiam, Aneuryſmata ab Anatomicis reperta ſunt, proindeque univerſi cordis amplitudo induci magis magiſque debebit. Idipſum itidem ex ebulliente cruore expectandum fore concludendum eſt, ſi in fibrarum poris dudum effuſus in coronarias effluere venulas prohibeatur; conabitur enim ſe in meatus fibrarum intrudere, atque ex inducta quadam veluti phlogoſi torreſcens ſanguis coronaria ſenſim diſtendet, & haud raro perrumpet vaſa, credendumque videtur praeternaturalem ipſum cordis amplitudinem pariturum. Reticendum autem illud non eſt, quod nimirum grumeſcens in corde mole aucto ſanguis abſquè concretione polypoſa nonnumquam adinvenitur. Has quidem grumeſcentes ſubſtantias cardiaco iam praeexiſtente Aneuryſmate mihi aliquando intueri contigit gelatinoſam referentes naturam, colore praeditas nigricante, facilè tamen anatomico cultro cedentes, atque nullis internis ipſius cordis vaſis fortiter adhaerentes, ſed a quibuslibet propemodum partibus ſegregatas. Minimè vero conſolidari poſſe apparet, niſi fibroſae gignantur in ipſis partes ſubſtantiam ipſam duram reddentes,

 & aſ-

& assiduis cordis contractionibus reluctantes, quod raro admodum fieri potest, cum huiusmodi grumescentes substantiae vel in obitu ipso, vel paulo post ipsum quandoquè efformari queant (§. xvii.) Huius generis fuisse videntur illae, quae anno 1656. observatoribus affatim patuere, & quae plurimos repentinos produxerunt interitus, & cor, eiusdemque vasa turgentia, cruentaque subfluida massa, & nigricante latice referta reddere visae sunt. Etsi itaquè ex polypo, aliisque durescentibus concretionibus consequi praeternaturalis cordis amplitudo queat, eodem tamen secluso fit manifesta; grumescens etenim observatur quandoque sanguinis in corde congeries, non vero fibrosa, firmiterque coronariis vasis adhaerens (*a*).

§. XV.

(*a*) Concretiones aliquae polyposae dicuntur ob quamdam fortasse similitudinem cum animalibus quibusdam marinis, quae tale nomen sortita sunt, seu cum aliis eiusdem nominis in aqua dulci manentibus, & ad Insectorum classem reducendis, quae a Lyonetto graphice tabulis descripta sunt, & in observationibus Trembleyanis inserta. Vid. *Trembley Memoires pour servir a l' histoire d'un genre de Polypes d'eau douce a bras en forme de cornes. Mem. I. &c A Leyde* 1744. Quemadmodum autem animalia haec longis donantur brachiis, ita & polyposae humani corporis concretiones ea ratione disponuntur qua descripta sunt a Caldesio *Osservaz. Anatom. intorn. le Tartarugh. Tav. IX. Firenze* 1687. polyporum nempe brachia repraesentantes, quibus alia Insecta praesertim terrestria frequenter arripiunt, veluti adnotavit Ovidius *Metam. l. IV. v.* 366.

Utque sub aequoribus deprehensum polypus hostem
Continet, ex omni dimissis parte flagellis.

§. XV.

Vasorum sanguineorum alterationes.

MInores canales cujuscumque generis multo minus ex cordis vi ampliantur, quam maiores, quibus admodum extensis minora vasa fortiter comprimuntur. Ex huiusmodi vero compressione minor in iisdem sanguinis affluxus peragitur, ex quo magnoperè debilitantur. Alicuius proindè momenti laxitas in his quoquè visceribus fieri debet: quae a sanguine, qui per minores canales defertur, enutriuntur, exindèque determinatum robur accipiunt. Si itaquè vel qualibet levi de causa id in coronariis vasis acciderit, haec laxabuntur, alternisque aliquantulum deperditis motibus circulationem sanguinis in vase illo, ubi locatur impedimentum, lentius peragi certum est. Reliquae igitur ramificationes minoris, & infimi generis ex prohibita consueta sanguinis alluvione exinanitae propemodum supererunt, ac paulatim humore illuc sensim extillato, & per spatium, quod superest, pertranseunte refertae illum eumdem diu detinebunt, usque dum paulatim crassescens debilia, ubi locatur vasa immaniter extendat, quae in aliqua cordis systole tandem aliquando diffringentur, cruoremque inter muscularis substantiae minimos anfractus immittent. Insuper cum non modo fluidi nervei, sed determinati cruoris affluxus ad promovendam muscularem actionem non leviter conferant, nil mirum si quadam superveniente pressione nervosa, & sanguinea vasa alterationem quamdam subeant, ex qua ipsius cordis imminuatur actio, & aequabiliter haudquaquam exerceatur.

(a)

(*a*) Hinc palpitatio, & intermittens pulsus emergunt; tunc enim fluida constitutas sibi ipsis leges non servant, conanturque vasa remissius alternos motus peragere. Huiuscemodi tamen pressiones extrinsecus fieri quoquè possunt, praesertim ad basim cordis, quin aliquid aliud internè agens semper adveniat. Et sanè pinguedo illa, quae in eius base continetur, nec non glandulae nimium ampliatae vasorum truncos adeo comprimere valent, ut illud idem consequatur, quod iam innuimus. Minor ergo ex hac compressione in coronaria vasa propelletur sanguinis quantitas, ex qua vasorum eorumdem actiones immutabuntur; debiles namquè fient, nequè sufficientem fluidi quantitatem in vasa sibi respondentia transmittent. Sanguinis interim portio aliqua supererit, quae cum proprio, perennique motu destituatur, facilè quidem depravabitur, & eos, intra quos continetur, canales afficiet, ibique, vel extra ipsos grumescens expatiabitur, donec cordis moles incipiat extendi, & cardiacum subsequatur Aneurysma (*b*).

§. XVI.

(*a*) Id clarius apparet ex cognitione relationis inter vim dilatantem, & resistentiam intercedentis. Vid. *Bernoulli Diss. De mot. Musc.* §. 12. *Lugdun. Batav.* 1710.

(*b*) Frequentiores esse sanguinis coagulationes, rarefactionesque demonstravit praè caeteris Jo. Tennentius *Physical disquisitions demonstrating the cause of the bloods morbid rarefaction, and stagnation. London* 1745.

§, XVI.

Polyporum indoles.

QUae autem de grumescente paulatim substantia effati sumus determinatam respiciunt sanguinis quantitatem, qua sensim durescente, licet eius moles ex vi circulationis nequeat ut plurimum dissipari, incrementum illius lentè perficitur; pertranseunti enim sanguini superest locus usquè dum immani confecta mole sanguinis fluxus prohibeatur, ex quo mors repentina suboritur. Id tamen & vero in polypo aliquando contingere posse asseruit Malpighius (*a*), qui eodem in cordis ventriculis existente relinqui ratus est canalem sanguini pertranseunti. Polypus vero celerius incrementa suscipit (*b*) citiusque durescit, ac retropulso sanguini facilius obsistit, veluti ex eiusdem genesi comprobatur, si ipse praesertim paulatim fiat; nam in interitu ipso efformari quandoque posse credibile est (§. XVII.) Maiorem uberioremque sanguinis quantitatem in venis cadaverum, quam arteriis collectam reperiri repetitis comprobatur experimentis, propterea quod cum motus sanguini impressus aliquantulum in morientibus perseveret, arteriae mediocriter exinaniuntur

(*a*) *Oper. Posth. Amstelodami* 1698.

(*b*) Experimenta in animalibus instituta idipsum ostendunt: si enim ea animalibus suppeditentur alimenta, quae concretiones valent producere, dissectis eorumdem cadaveribus concretiones ipsas post mortem fuisse repertas est ab aliquibus deprehensum. Quinimmo in iis, quae ob venenatum viperae morsum interierunt, congelationes sanguineas fuisse adinventas testatus est Redius *Osservazioni intorno alle Vipere pag.* 59. *Firenze* 1664.

tur dum ſanguis, qui in eaſdem ruebat, in venas exindè protruditur, ubi copioſior haeret. Enim vero ſive ex rubra, ſive ex alba ſanguinis parte polypus fiat, planè conſtat, coronaria vaſa ſanguine referta, & plus aequo amplificata, ex maiori poſt interitum additione peracta adeo immaniter turgere, ut fieri prorſus nequeat, quin illico diſrumpantur, atque internae cordis ſubſtantiae ſuperent reſiſtentiam. En igitur & poſt ipſum interitum praetumida cordis mole magis magiſque reddita inceptum, auctumque coagulum deficiente ſenſim nativo calore multiplices recipit mutationes. Nequè attendenda ſemper polypoſa aegritudo eſt, ex qua homines interierint, cum eſſe queat polypus ipſe mortis effectus: Si enim ſanguis motum omnem deperdat coagulari poteſt ſi tenuior demittatur pars, dum praecipuè a poſtremis exprimitur palpitationibus (*a*). Si quid interim polypoſum antea praeextiterat, ex maiori adveniente cruoris quantitate itidem extenditur, ipſique quodammodo calcar additur, cum ſupervenientes recentis huiuſce ſanguinis partes grumeſcentis ſubſtantiae particulis ita adhaereſcant, ut unaquaeque homogeneas, quae inſunt, amplectatur particulas, cunctaeque veluti attractione quadam mutuo intercedente in unum inibi corpus concreſcant (*b*).

§. XVII.

(*a*) Talis coagulatio non ſolum in ſanguine ipſo, ſed in tenuioribus eiuſdem particulis poſt ſeparationem aliquam obſervatur. Vid. *Boyle App. ad hiſt. hum. ſangu. P. IV. Tit.* 10. *Londini* 1684. *& Mairan Diſſert. ſur la glace Part. I. chap.* 18. *A Paris* 1730.

(*b*) Attractionis vires in humano corpore interdum agere certum eſt: Relicta enim cohaeſione plurimarum partium, quam tantopere laudavit Hambergerus *Phyſiol. Med. ſeu de act.*

§. XVII.

Polyporum efformatio.

QUicumque polyposas concretiones seu post mortem, seu in ipso mortis tempore fieri decreverunt, ex vario aegrotantium decubitu esse deducendas opinati sunt, quandoquidem sanguinea posita crusta, quae ubi sanguis in grumescentis substantiae superficie concreverit, deprehenditur, eamdem ita locatam in vasis corporis observaverint, ut ex eiusdem situ exortos in instanti fuisse polvpos peculiari suspicione perstricti fuerint. Ac profecto qui coelum versus

act. corp. hum. san. Jenae 1751. & quam ab attractione mutua pendere omnibus enitescit, patet humanum corpus ab externo aere circumdari, qui per omnes eiusdem cavitates insinuatur, & humoribus immiscetur, quibus humidas aliquando particulas, ipsumque frigus communicat, ita ut quantum una die sanum corpus per poros amiserit tantum attractionis ope recipiat, quemadmodum in vegetabilibus experimenta demonstrant. Perspectum insuper est allium plantis pedum admotum faucibus proprium odorem communicare, assumptasque cantharides ad renes solum deferri, & mercurium intima, & remotiora quaeque pervadere corporis penetralia. At vero aequabilis fluidarum partium permixtio fieri non posset, solidaeque partes propriam non asservarent formam, & magnitudinem, neque corporis nutritio rite perageretur, ipsiusque necessaria fierent incrementa, nisi huiuscemodi vires admitterentur, quemadmodum ostendit Robinsonius *Animal Oeconom. Prop.* 29. *London* 1738. Necessaria insuper est attractionis mutuae vis ut vulnera facilius uniantur, & coalescant arteriae postquam incisionem subierint. Verumtamen efformato Aneurysmate sanguis minimorum ramorum maiori quantitate fertur versus eam sanguinis massam, quae ab Aneurysmate continetur, & ab ipsis membranis attrahitur.

ſus ſpectante facie mortem oppetere viſi ſunt, hi memoratam cruſtam ita poſitam habuere, ut albicantes ſanguinis partes ſupremam grumeſcentis ſubſtantiae ſedem abripuerint, ac rubrae inſuper deſcenderint, pariterque quilibet variante decubitu ſi è vita deceſſerint rationem quamdam allatae haud abſimilem quodammodo ſervant, ideo ut ſi inſtituta antè obitum ſanguinis miſſione enunciatam cruſtam, poſtquam è vena ſanguis eruperit, quis deprehenderit, vaticinari protinus poſſit, aegrotantem ex polypo moriturum, ceu inſtitutae demonſtrant obſervationes (*a*). Num itaquè

(*a*) Vid. *Andr. Paſtae Epiſt. ad Alethophilum de mot. ſang. poſt mortem & de cord. Polyp. in dub. revocat. Bergomi* 1737. & *Medic. Eſſays of the Society of Edimbourg Vol. II. p.* 273. Polypos ante mortem gigni putavit Kerckringius *Spicileg. Anatom. Obſerv.* 73. *p.* 145. *Amſtelodami* 1673. ſed ipſum fuiſſe hallucinatum oſtendit Mangetus *Biblioth. Anatom. T. II. p.* 2. *pag.* 124. *Genevae* 1685. vel quia grumoſas fortaſſe concretiones a polypis non diſtinxit, veluti obſervandum eſſe docet Peyerus *Met. Hiſt. Anatom. Med. cap.* 6. *Genevae* 1681. vel quia adipoſae ſubſtantiae ſanguini permixtae, & nonnumquam concreſcentis indolem non agnovit, quemadmodum in vena cava deprehendit Bontius *Medic. Indor. Obſerv.* 8. *p.* 36. *Lugdun. Batav.* 1658. vel tandem quia carnis fruſtula ſanguineis vaſis conglutinata ea non perſpexit ſolertia, qua perſpexiſſe alios demonſtrant recentiores, qui veterum inter ſe collatis obſervationibus idipſum de Diemerbroeckio *Anatom. l. II. cap.* 9. *p.* 372. *Lugdun. Batav.* 1679. Bartholinio *Obſerv. Cent. I. ep.* 2. *hiſt.* 20. *Hafniae* 1657. aliiſque affirmari poſſe conſentiunt. Diſcrimen vero, quod inter polypos intercedit, & Aneuryſmata, aperte demonſtrat polypos ipſos modo ante, modo poſt mortem efformatos aliquando fuiſſe. Videnda tamen ea ſunt, quae infra ſumus prolaturi, quibus ea addi poſſunt, quae apud ſcriptores deſcripta reperiuntur, & praeſertim apud Severinum *De Nov. Obſerv. Abſc. cap.* 2. *pag.* 280. *Lu-*

què semper in interitu, vel antè ipsum semper enascatur, statuendum minimè videtur, cum ex observatis innotescat, illum tum multo antè, tum in obitu ipso efformari utiquè posse. Atque, ut vera fatear, quamvis inficiari ipse non audeam, aegrotantes nonnullos polyposas dum è vivis excesserint contrahere concretiones, ipsis tamen adhuc viventibus easdem iampridem effici nonnumquam cepisse ex quodam veluti morbosae affectionis charactere coniicitur.

§. XVIII.

Polyporum signa.

NEque is ego sum, qui observationes proprias eo usque protenderim, ut complures ex polyposis concretionibus vita functos noverim, diuque in vivis degentes inviserim, ex iisque ad veram comparandam aetiologiam experimenta captaverim; quin potius ex viris spectatissimis Medicam praxim longo annorum intervallo exercentibus acceperim, modo haec, modo illa, etsi maximè disparia, expendenda in infirmis occurrere morbi argumenta optimis quibusque, & accuratis observatoribus inconspicua. Vibratus tamen, atque intermittens pulsus, coarctata praecordia, protensa in iugulo vasa, animi defectus saepissimè recur-

Lugdun. Batav. 1724. Riverium *Cent. IV. Observ.* 34. *Parisiis* 1646. Heurnium *Observ. rar. Hist.* 27. *Lugdun. Batav.* 1609. Platerum *Observ.* 7. *Basileae* 1755. Villisium *Cerebr. Anatom. cap.* 7 *Londini* 1670. Tulpium *Observ. Medic. l. I. c.* 44. *Lugdun. Batav.* 1716. Lovverum *De cord. cap.* 2. *pag.* 145. *Londini* 1669.

rentes, palpitationes (*a*), brachii torpor, pulsusque in eodem obscuritas, nec non spasmodicus sterni dolor non ideo observatorum ingenia torquent, ut si luculenter in uno, eodemque casu perstiterint, ambigi non amplius queat, revera polypum adfuturum. His autem omnibus una simul consociatis persaepe delitescentibus, & nusquam nisi sero nimis conspicuis, nudus profecto prodirem in scenam Empyricus, si tutos quosdam proponere canones vellem, è quibus manifesta diagnosis eliceretur: Unicuique enim patet, hanc, de qua loquimur, aegritudinem ex longè variantibus causis proficisci, quarum aliquae delitescunt densissimis tenebris consepultae. Instar omnium sit ad rem nostram quod de polypo haereditario dicendum foret, quem cuilibet sedulo consideranti perspectum est, ex causa multiplici derivari posse, cum non iisdem semper stipetur syntomatibus, seclusa cordis palpitatione, uti ex morborum historiis deprehenditur (*b*). In praeternaturali ulterius cordis amplitudine non defuere, qui certa proponere indicia meditati sunt, at si quando panduntur, non in eodem semper aegrotante persistunt, nisi

(*a*) Aliquando ex sola palpitatione cognoscitur polyposa concretio, maximeque potest determinari, si post excedentem corporis motum ideo crescat, ut non facilè tractu temporis minuatur, pulsumque debilem habeat cum difficili coniunctum respiratione. Praecipua tamen signa nullum robur habent si polyposa iamdiu efformata concretio aegritudinem aliam produxerit, quemadmodum de Apoplexia dicendum est: Tunc enim utriusque morbi signa ita confundi possunt ut aliqua ab aliis facillime destruantur, veluti observationes Wepferi demonstrant. Vid. *Hist. Apopl. Obs.* 70. 71. *& seq. Amstelodami* 1658.

(*b*) Vid. *Act. Berolin.*, *Dec. II. Vol.* 7. *pag.* 99.

nisi ea comminisci velint, quae de pondere, atque molestia cordis Scriptores prodiderunt (*a*).

§. XIX.

Aneurysmatis, & polyposae concretionis coniunctio.

ILlud unum maximè iuvat agnoscere, quod nempè polyposae satis superque adinveniuntur concretiones modo in vitae curriculo, modo in interitu exortae, modo deniquè, uti quondam legimus contigisse, haereditario veluti semine propagatae (§. XVIII.). Hasce non Aneurysmate quovis duntaxat efformato in ipsis coronariis vasis agnitas novimus (*b*), quin & ex iis idem produci Aneurysma consuevisse contendimus, ex quo praeternaturalis cordis amplitudo deduci queat: Nam quod in reliquis arteriarum truncis usuvenit, id & in ipsis coronariis canalibus animadvertitur, externo tamen, & validiori secluso impedimento ex ipsa musculosa cordis substantia interveniente, quo reliqua vasa, ubi observantur Aneurysmata, nonnumquam destituuntur, quodque ex valido, alternoque cordis motu pro diversa humanorum corporum firmitate superatur, dum propè cor universum vasorum genus concutitur. Ac profecto quacumque posita gru-

(*a*) Vid. *Lang. Oper. Medic. Part. III. pag.* 211. *Lipsiae* 1704.

(*b*) Vid. *Leeuvvenhoeck Experim. & contempl. pag.* 179. *Lugduni* 1696. *Memoires de l'Academ. Royal. des Scienc. an.* 1707. & *Haller Memoire sur le mouvement du sang, & sur les effets de la saignée chap. II, pag.* 22. *A Lausanne* 1756.

grumescenti materie, quae paulatim in coronariis gignatur vasis, sanguinis affluxus aliquatenus intercipitur, ac ex perenni ipsius renisu intimae canaliculorum parietes adiguntur, usquè dum maiori peracta concretione ex ampliore vasis capacitate insuperabile nanciscantur impedimentum. Praeterquamquod si prava sanguinis accedat constitutio, & praesertim erosivis scateat ipse particulis (§. LI. LXXIII.) tunc facilè dignoscetur, quomodo vel in ipsis minimorum vasorum cor ipsum ambientium oris haud dissimilis consequatur effectus: Ea etenim, quae ex erosione contingunt Aneurysmata in tenuioribus vasorum orificiis frequentius apparent cum aliquo dolore conjuncta, & quamcumque praeripiunt intercapedinem (*a*). Nil itaquè prohibere videtur, quin & in extremis minimorum vasorum, quae cordi insunt, osculis idem quadam veluti constituta similitudine fiat, quod in nimio catamaeniorum in foeminis fluxu, nec non in haemophtysi observatur, quodque alias ex vi circulationis fieri prohibetur.

§. XX.

Erosionum efformatio.

QUum vero coronaria cordis vascula tenuia fuerint in extremis osculis constituta; erodi haud difficilè valebunt, exindèque cruore per anfractus muscularis

(*a*) Vid. *Hist. Morb. Uratislav. an.* 1701. *pag.* 138. *Lausannae* 1746. Mortua Ducis Brunsvicensis coniuge Chirurgus aperuit cadaver, & observavit dextrum cordis ventriculum ab ulcerosa erosione fuisse disruptum. Vid. *Memoires de l' Acad. Royal. des sciences an.* 1732.

laris cordis subſtantiae diffuſo augebitur cor admodum mole ſua, neque aliquid aliud adveniens incuſabitur. Ex quo fit, ut cardiacum Aneurysma in iis ſaepius detegatur, qui ſive ſyphiliticis, ſive ſcorbuticis tentantur affectibus (*a*), cum in iiſdem coagulantes, adnotante Malpighio (*b*), acidique ſales contineantur (§. LI.). Quod vero ad polypoſae cuiuſvis concretionis pertinet productionem innuendum eſt, non ex polypo duntaxat emergere Aneurysma conſueviſſe, ve-

(*a*) Haemorrhagiae, quae in ſcorbuticis obſervantur, ex ipſa humorum acrimonia deducuntur, ex quibus eroſa vaſa ſanguinea, ſive mollia reddita, ſanguinem contentum effundunt, veluti reluctante licet animo in cariſſima ſorore mihi obſervare datum fuit, quae quantitatem ſanguinis univerſam per nares paulatim effudit, uſque dum integro elapſo ferme anno ſeroſa, & albicante ſuperveniente ſubſtantia, & languidiore ſenſim reddito cordis motu, tandem occubuerit, cum vix novem annos attingeret. Si ergo ex affectione duntaxat ſcorbutica adeo depravatur ſanguinis maſſa, ut eroſivam naturam adipiſcatur, multo magis in Aphrodiſiacis id uſuvenire poſſe cenſendum eſt, cum ipſi labem immiſſo veneno acceptam referant. Quod vero gravius in ſcorbuticis extat ſtatim apparet, & ex ipſis, etſi maxime variantibus, eiuſdem ſignis eruitur: Puſtularum enim eruptio, membrorum extenuatio, pruritus, & eroſio gingivarum, & alia, quam plurima laethalis huius aegritudinis argumenta oſtendunt, ſanguinem adeo depravari, ut vaſa, quae ipſum continent, erodantur; & mollia fiant, ut facile ſanguinem ipſum effundant. Hic e vena miſſus atram, & grumeſcentem indolem in fibroſa ſui ipſius parte praeſefert, ſalſam, & acrem in ſeroſa, ut ſi in minimis haereat vaſis, ex ea, qua pollet acrimonia, ſanguinea erodat vaſa, ut ex varicoſa venarum, quae raninae dicuntur, conſtitutione deducitur. His in minoribus humani corporis vaſis rite perſpectis, facile in coronariis cordis oriri poſſe concludimus.

(*b*) *De Polyp. Cord. Diſſert. Londini 1686.*

verum Aneurysmate constituto polypum ipsum in arteriae expansione efformari, ceu animadvertit Morgagnus (*a*). Quid quod & in expansione alicuius coronarii vasis ex allatis casibus inducta enasci concretio potest, ex qua liberiori cruoris affluxu intercepto cor admodum crescere compellitur mole sua (*b*). Quaelibet autem exorta huius generis concretio persaepe in ventriculis, & auriculis cordis adinvenitur, qui ramosas propagines in arterias, & venas emittunt, ibidemque pariter offificatas hirsutasque repertas fuisse partes accepimus totam sinistram cordis regionem occupantes (*c*). Quo in loco reminiscendum occurrit quod observatum est, polypos ipsos facilius in dextro, quam sinistro cordis ventriculo concrescere, & ampliorem quoquè molem acquirere.

§. XXI.

(*a*) *Et nos revera in muliere quadam cum nihil uspiam polyposi, & nominatim in corde, & cerebri sinibus invenissemus, intra Aneurysma tamen non magnum, in quod sinistra ejus arteria subclavia expandebatur, adhaerentem oblongum polypum observavimus*. Adver. Anatom. II. Animadv. 40. Lugdun. Batav. 1723.

(*b*) Vermes in corde circa coronaria vasa repertos fuisse veteres crediderunt: Hos polyposas fuisse concretiones asserimus Insectorum speciem referentes.

(*c*) Vid. *Bonet. Sepulchr. Tom. II. l. 3., sect. 16. pag.* 313. *Genevae* 1700. Cor Leonidis Lacedaemoniorum regis ex genere Heraclidarum hirsutum fuisse repertum ex Aristide Persicarum rerum scriptore asseruit Plutarchus Παραλλ. δ., quod tamen insolitae cardiacorum vasorum alterationi arbitror esse tribuendum, quae ipsum quasi hirsutum reddere potuisset. Sed nonnulla libenter audire fas est, quae eruta sunt ex *Misc. Natur. Curios. Dec. III. an.* 5. & 6. *Observ.* 122. Ita namque ibidem legi potest: *De corde hirsuto meminit clariss. Dom.*

§. XXI.

Concretionum quantitas.

MOnendum tamen videtur, maiorem, minoremve polyporum in ventriculis cordis ſedem habentium amplitudinem eorumdem capacitati proportionari: Dexter enim quoad ſubſtantiam dimidia parte mollior, & tenuior ſiniſtro eſt, eodemque amplior, adeo ut illius vis dimidio ſaltem robore polleat, atque ſufficiat ſanguinem ad uſque proximos deferendo pulmones, qnando ſiniſter ad omnes totius corporis partes per minimos propellere canales debet. Dextera tamen cordis auricula non admodum ſiniſtra maior extat,

F pro-

Dom. D. David Grebnerus Med. Vet. Reſt. c. 16. De cord. p. 121. & ante ipſum de tali corde alii. Hinc narrat Valer. Max. de Mirac. lib. I. c. 8. Ariſtomeni Meſſenio cor repertum fuiſſe hirſutum, de quo etiam Plinius Hiſt. Nat. lib. 11. & Jo. Schenckius Obſ. Med. lib. 2. De corde pilis referto ſcribunt curioſas obſervationes Pet. Crinitus De hon. diſcipl. Bauhinus Anat. Antiqu. Benivenius De abdit. morb. cauſ. Theod. Craanen De hom. Plutarchus Paral. Coel. Rhodigin. Antiq. lect. l. 4. M. Ant. Muretus Var. lect. l. 12. c. 10. & tandem Amatus Luſitanus cent. 6. narrat olim Ferrariae noſtrae (ſunt Lanzonii verba) *ſe obſervaſſe cor cuiuſdam latronis inſignis, & audaciſſimi pilis circumſeptum, ſic pariter hic Ferrariae an. 1696. ſub fine menſis Aprilis quemdam plebeium aetatis an. 47. forti Pleuritide extinctum in hoſpitali S. Mariae Novellae* (idem loquitur Lanzonius) *meae curae commiſſo cultro Anatomico aperui, & cor inventum eſt undiquè pilis refertum; in pulmonis autem ala dextra abſceſſum vidimus mortis, ac morbi cauſam; ſic monſtra naſcuntur in dies, & mirabilia depromit natura ſemper admirabilis, ſemperque curioſa in triplici ſuo regno, animali nempè, vegetabili, & minerali.* Permulta etiam ex aliis ſcriptoribus eruuntur.

propterea quod ſanguineus latex minori vi ex venis in cor effluens ampliorem exigit diametrum, quam qui maiori cum velocitate per venam effluit pulmonalem; vaſis etenim anguſtia ab aucta celeritate rependitur. Animadverſum pariter fuit, non ita frequenter in canalibus a corde remotis huiuſcemodi concretiones adeſſe, rariuſque in arterioſo aortae tubo ſedem habere, quandoquidem ex ſanguine vehementer a corde propulſo diſſipari valerent (*a*). In iis tamen aortae locis, ubi ipſa incurvatur, & ubi ramoſae fiunt vaſorum elongationes, ex obſervatis eſſe frequentiores innotuit, eaſdemque cum Aneuryſmate in aortae tractu frequentiſſimè conſociari. Id autem ab unoquoque facilè percipi poteſt, ſi ſuperveniens obſtaculum cum exorto conferatur Aneuryſmate: Si namquè concretio aliqua, quae efformari iampridem coeperit, ex vi circulationis per aortae truncum deſcendens in locum, ubi iliacae ex aorta proficiſcuntur arteriae, ſtatim deſcenderit, ibidemque conſtiterit, ſanguini ad iliacas fluenti remora quaedam fiet, quae ſi inſignis ſit ſubitam mortem minabitur, ſin vero mediocri ſtipetur mole, concretio haec quotidie magis ſubcreſcens arteriae parietes amplificabit, atque in emiſſaria arteriarum ab aorta derivantium proruet ſanguis, & modo coeliacam, modo meſentericas, modo emulgentes, modo vero ſpermaticas comprimere conabitur, uſquè dum varii generis exurgant Aneuryſmata. Quare non abs re concludi poſſe videtur, non ſolum ex ef-

(*a*) Rarum videtur, per omnes corporis arterias, & venas polypoſas ſimul diffundi poſſe concretiones. At ex Zoologicis obſervatis evincimur, canem vita functum eſſe ex polypis venas, & arterias omnes corporis occupantibus. Vid. *Act. Hafnienſ. an.* 1679. *Obſ.* 29.

efformato iam Aneuryſmate innaſci polypum poſſe (§. XIV.), ſed ex polypo ipſo emergere Aneuryſma conſueviſſe, etiamſi eiuſdem locus ab eo, quem occupat polypoſa concretio, aliquantulum diſtet.

§. XXII.

Cordis laeſiones.

His itaquè poſitis idem in ipſo met corde ſtatui poſſe apparet: Nam ſive in eiuſdem ventriculis, ſive maioribus ramis adſit impedimentum, Aneuryſma ſenſim conſequitur, quod ſeu cum polypoſa concretione, ſeu cum aliqua vaſorum obſtructione copulatum cordis amplitudinem aequo maiorem ingenerabit. Potiori ergo iure arguendus videtur Plinius (*a*), qui cor morboſis nuſquam tentari affectionibus effatus eſt, neque fortè fortuna laeſum illico necem inferre audacter nimis pronunciare non dubitavit. Attamen ipſa probè cognovit Antiquitas, ex laeſo animalis corde oeconomiam perverti univerſam, atque ipſi acceptum vitae principium eſſe referendum: Non enim ignem, & caloris cardinem cauſamque ſolummodo veteres appellarunt, ſed humanae vitae theſaurum, vivifici, aureique nectaris fontem, *τῦ μικρὸκόσμῦ* ſolem, ipſiuſque animae ſedem, veluti ex ipſa voce, quae animum quoque deſignat, ad nos uſque deducta concluditur (*b*). Ipſo

 igi-

(*a*) *L. XI. cap.* 42. *Pariſiis* 1723.

(*b*) Id non ſolum a Graecis, apud quos vox *καρδία cor animumque* ſignificat, indigitatum videmus, ſed inter Orientales ab Iudaeis acceptum novimus, quandoquidem ex voce Chal-

igitur morbosa qualibet affectione laborante nisi repentinum interitum, interruptam saltem lucis usuram aegrotantes experiuntur, cum non circulatio duntaxat sanguinis perturbetur, at vel morbosi emergant affectus, quos recensuimus.

§. XXIII.

Hydrocardiae origo.

NOn omnis profecto cordis labes internam agnoscit originem, cum alterationes quaedam ex humore pericardii subsequantur: Licet enim illo deficiente oriantur marasmus, & palpitatio, tamen & immodica existente quantitate sive congelatur (*a*), sive copioso plus aequo subsistente valdè perniciosam affert Hydrocardiam. Ac profecto nihil aliud humor pericardii est nisi latex quidam lymphaticus è glandulis supra basim cordis iacentibus, & per universum pericardium conspersis extillatus, qui ignis calore concrescit, additoque spiritu nitri lactescit aliquando, & loturae carnium colorem praesefert, rubentesque particulas continet mi-

Chaldea *cor*, & *animus* designatur, quasi ex Hebraea voce transposita deduci velit, quodque vel apud Arabes idem videtur esse, cum *cogitationem* ex Iudaea voce מה שבה intelligant. Vid. *Buxtorf. Lex. Hebr. & Chald. pag.* 75. *Basileae* 1735. Alia huius generis proponuntur a Willisio *De an. brut. cap.* 8. *Londini* 1677. Neque defuisse compertum habemus quosdam ex veteribus, qui ex aucta, vel imminuta cordis magnitudine diversas deduxerunt animi proprietates, veluti eruitur ex historiis, quarum nonnullas retulit Silvaticus *Controv. Medic. contr. II. pag.* 17. *& sequ. Mediolani* 1601.

(*a*) Vid. *Philosoph. Transact. for the year.* 1670.

microſcopio conſpicuas. Hic non modo diverſi coloris particeps deprehenſus quandoquè fuit ab Anatomicis, ſed purulentus, ſalinis, acribuſque refertus parriculis, aliiſque inquinamentis, a quibus affici pericardium valet, eiuſque capſula exulcerari, nec non phlogoſim ſuſcipere, veluti ex interno, fixoque aegrotantium circa medium ſternum dolore deducitur. Quum vero quantitate nonnumquam minui conſueverit, decepti ſunt Anatomici cum viderint pericardium ipſum arctiſſime cordi coniunctum, ut vel ipſum aſſeruerint defuiſſe. Quamobrem ne maior, minorve huiuſce humoris quantitas decipiat aliquem, cum nunc maior, nunc minor eſſe debeat (*a*), prout diverſitas rerum expoſtulat, atque iuſtius ferri velit iudicium, obſervatio in recenti cadavere, minimèque praeviis morbis, & macie confecto inſtituenda eſt. Licet itaque excedenti, ac praeternaturali poſita cordis amplitudine, aliiſque vitiis enaſci queat Hydrocardia (§. VII.), tamen & ipſius pericardii humore qualitate peccante cor affectionibus quibuſdam obnoxium fiet: Ea namquè omnia, ex quibus huiuſcemodi coaleſcit humor, ideo extimulanti pollent facultate, ut nempè quidquid in illa capſula continetur difficilè putreſcat. Putreſcet igitur ſi quantitas minuatur; ſin minus, pericardii membranae depravabuntur, ipſumque cor prava, & aſſidua torqueri colluvie non deſinet. En labes abſquè repagulo, quae nonnumquam in cadaveribus deprehenditur neque polypo quopiam, neque alio ſuperveniente impedimento.

§. XXIV.

(*a*) In foetu copioſius reperiri teſtatus eſt Du-Verney. Vid. *Act. Petropolitan. Acad. Vol.* 2.

§ XXIV.

Pericardii alterationes.

MAiorem tamen humori, qui in pericardio continetur, labem ex putreſcentibus ſanguinis ibidem contenti particulis, quas ſatis ſuperque adeſſe ex rubentibus maculis, atque colore loturae carnium conſimili concluditur (§ XXIII.), arbitror acceſſuram, quam ex universa ipſius maſſa, in qua ſalinas, acreſque reperiri particulas adnotavimus. Id autem tum verum eſſe cenſendum eſt, cum huiuſcemodi ſanguineae partes maximè exuberant: Tunc enim facilè corrumpentur, & ſuppurabunt, propterea quod effuſus affatim ſanguis è propriis canalibus facilè in pus convertitur monente Hippocrate (*a*), niſi quidpiam contrarium advenerit, veluti in nonnullis Aneurvſmatum tumoribus monendum eſt (§. LXXI.). Verumtamen quantitas ſanguinis univerſa utiquè putreſceret, niſi magna coaleſcendi vis ineſſet ſanguini, ac praeter defectum balſamici ſpiritus liber ambientis aeris influxus adiiceretur (*b*). Verum etſi talia ſupervenirent, ex aſſi-

(*a*) Ἤν εἰσ τὴν κοιλίην αἷμα ἐχυθῇ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη ἐκπυηθῦναι. ΙΠΠΟΚΡ ἀφορισμ τμήμ ς. ἀφ κ.

(*b*) *Duplex ergo putrefactionis cauſa exiſtit; prima defectus influentis balſamini ſpiritus; altera ambientis aeris, & corpuſculorum ibidem contentorum influentia, qua evenit, ut partes ſpiritu vitali balſamino deſtitutae, quo anteac ab omni externa cauſa defendebantur. & praeſervabantur, iam ab ambiente aere (aliiſque circumſtantiis) influentiam, & actionem patiantur.* Beccher. Phyſ. ſubt. l. I. ſect. 5., cap. 1. num. 23. pag. 276. Lipſiae 1703.

affidua fortaffis, perennique humorum circulatione ad nihilum deducerentur, quod tamen in pericardii humore nequit ufuvenire, nifi fanguineae fubftanriae quantitas cum quantitate acrium, & falinarum partium minorem habeat proportionem. Quod deniquè attentionem quamdam videtur exigere illud profectò eft, quod nempè pericardii membranae phlegmone perfaepè afficiuntur, veluti ex preffione quadam circa fternum, aphnoia, affidua febri, inquietudine, fiti, calore, fudoribufque dignofcitur. Si itaquè fuppuratio intus pericardii capfulam fiat, maxima ibidem materiae putrefcentis alluvies conglutinabitur, ex qua nova confequentur fyntomata cordi infenfiffima. Sed iis animadverfis, quae praecipuè cor afficiunt, iam ad arteriarum Aneuryfmata perpendenda deveniendum putamus.

§. XXV

Aortae Aneuryfma.

QUaedam itaquè veluti feries aliquando conftituenda videtur, cum evenire poffit, ut idiopatico Aneuryfmate conftituto oriatur cardiacum, habita femper ratione plethorae, ex qua allato duplici etiam exiftente Aneuryfmate reliqua confequantur, quae arteriofos canales cordi proximiores invadant: Pofita namquè aucta cordis magnitudine, cum maior in ipfo contineatur fanguinis copia, quam antea, ideo maior in aortam impulfus in fyftolis actu continget. Aortae igitur Aneuryfma fiet, fi huius tunicae ex affiduo, & diuturno fuperveniente fenfim impulfu debilitentur. Cadaverum fectiones rem evincunt, cum magis in aorta

ta ascendente, quae cordi cohaerens est, quam in descendente, quae ab eodem dimovetur, frequentissimè reperiantur Aneurysmata: In aortae enim flexione maior exoritur resistentia, quae ex eiusdem curvatura sanguini opponitur. Aucta insuper attendenda vasorum amplitudo est in naturali statu probè conspicua, quae in vasis a corde haud longè positis praenoscitur, quorum initia magis ampliantur, quam eorumdem extremitates. Ac profecto arteriarum extensiones ex vi cordis sanguineum laticem in eas impellentis dimanant, & magis minusve augentur iuxta maiorem, minoremve cordis actionem, quae in arteriis ipsi proximioribus maior esse, quam in remotioribus necessario debet, cum ex vicino cordis impulsu maiorem in egressu sanguinis ipsi eidem cogantur apponere resistentiam (*a*). Plura tandem sunt, quae sanguini in aortam propulso reluctantur, inter quae sanguis arteriosa vasa replens, conica arteriae figura, & postremorum angustiae vasorum merentur observationem, nisi ea in medium producantur, quae de imminutione cavitatis binarum arteriarum, nempè axillaris dextrae, & subclaviae sinistrae fuerunt excogitata; unde aortae Aneurysma deductum quandoquè fuit utpote a defectu virium elasticarum exortum.

§. XXVI.

(*a*) Maior in aorta requiritur resistentia, quae sinistro, eidemque admodum robusto cordis ventriculo aliqua ratione respondeat ut necessariae quaedam actiones facilius peragantur. Vid. *Berger Physiolog. Medic. l. I. cap. 5. pag. 61. Francofurti* 1737.

§. XXVI.

Aliorum vasorum vires.

NEquè praeternaturali duntaxat aortae vasorum amplitudini semper insistendum est, quandoquidem huiuscemodi amplitudo effectus esse potest arteriosi vasis, qui suam diametrum breviorem, exindèque perimetrum angustiorem reddiderit: Tunc enim ex causa, quae contraria effectui apparet, idem consequetur effectus, qui eidem causae adversari manifestè videtur. Id vero nonnisi ex accuratis profluxit observationibus cuilibet consideranti evidenter ostendentibus, ex multiplicibus nempè, iisque variantibus accidentibus, a quibus recitandis supersedere satius est, ne longè nimium protrahatur sermo, imminui vasorum capacitatem posse: fat namquè est, ut sive ex tumore cartilagineo, sive ex superstructa viscerum vasis adhaerentium pressione, sive alia quacumque de causa imminui queat vasis cuiuscumque, & arteriosi praesertim perimeter, exindèque amplitudo aliqua non longe ab huiusmodi impedimentis insurgat. Id autem haud difficulter agnoscitur si ea observari velint, quae in circulatione sanguinis non interrupta fieri debent: Quemadmodum enim ex nimia, pusillave sanguinis alluvione pravi nascuntur effectus circulationem quandoquè ipsam intercipientes, etsi definita vasorum diameter eadem semper persistat, ita eadem constituta sanguinis massa idem, vel huic persimilis consequetur effectus si vasis angustia contigerit: Perspectum quippè est, internum vasorum spatium in composita suboriri ratione ex directis distendentibus, inversisque contrahen-

hentibus facultatibus. Neque longè admodum ab angustiae superadditae situ quidpiam arteriae parietes fortiter comprimens adinvenietur, eo quod maior semper vis propè resistentiam fiat supervenientem. Haec si circa praecordia fiant, nil mirum si validae exoriantur palpitationes obstaculum non exigui momenti demonstrantes observatoribus. Retropellitur itaquè sanguinis portio quaedam, cui prohibita reluctatur vasorum expansio, idemque retropulsus sanguis fieri nequit, quin ibidem, ubi maiori adigitur vi, praeternaturalem promoveat amplitudinem, cuius causa si insuperabilis fiat, repentinus obitus subsequetur, inspectoque mortui aegrotantis cadavere Aneurysmaticus apparebit tumor, quem in aorta existentem, inter cor, & obstaculum sedem habiturum credendum est, cum comprobetur ex observatis, ex ligata aorta tumorem fieri, qui inter cor, & vinculum intumescit. Maior autem allata superius vis ex immutata sanguinis velocitate, non secus ac ex superaddita resistentia deduci potest: Ostenderunt enim Hydrologi, quod si fluido quopiam per canalem variae amplitudinis excurrente tanta eiusdem quantitas aequali tempore pertranseat ubi minor diameter est: quanta ubi maior, velocitatis diversitatem in contraria esse proportione cuiuscumque quadrati diametrorum. Quum autem perspectum, exploratumque sit, ex fortiori obstaculo minorem fieri sanguinis velocitatem, facilè quidem illa praenosci poterit si massarum producto in quadratum earumdem respectivae velocitatis ducto per earum summam dividatur; Tunc enim vis in impulsu deperdita ex quotiente innotescet.

§. XXVII.

§. XXVII.

Explicatur quomodo fiant Aneuryſmata.

SEd ut intelligatur, quomodo verum fiat Aneuryſma, ponantur cordis reſiſtentiae $= m$, cordis vis $= y$, & arteriarum ſyſtoles $= b$; erit $m + b = y$. Si itaque debilis evaſerit b aliquo gradu x, manente tamen y, non erunt $m + b - x = y$. Quamobrem arteriarum diaſtoles reſpondebit decremento reſiſtentiae x, verumque conſequetur Aneuryſma pro varietate locorum, quae afficit dignoſcendum (*a*):

 San-

(*a*) Nequè difficilè nimium videtur decernere, quae quantaque ſit praeternaturalis amplitudo, quae in maioribus arterioſis canalibus uſuvenerit: invento enim Aneuryſmate, rotundaque poſita arterioſi vaſis periferia, eiuſque diametro, iam vaſis eiuſdem innoteſcit dilatatio, veluti in aortae Aneuryſmate demonſtravit Valcarenghus *De Aortae Aneuryſm. Obſervat. Obſ. I. Cremonae* 1742. Et ſanaè in homine mediocris magnitudinis eſt iuxta Keillium *Tent.* 2. aortae diameter o. 73. ſeu per decimalem calculum $\frac{73}{100}$ pars unius digiti Londinenſis, area vero o. 4187. His poſitis ſic praecitatus Auct r inſtitutam a ſe reſpiciens obſervationem ratiocinatus eſt: *Etenim iſtius* (aortae nimirum) *circumferentia tres digitos menſurabat una cum viginti duabus centeſimis digiti partibus. Unde cum circumferentia ad diametrum, iuxta Archimedis regulam. ſit ut* 22. *ad* 7., *inde deduximus, eiuſdem arteriae diametrum aequari uno integro digito* + o. 2. + $\frac{5}{11} = \frac{2}{10} + \frac{5}{11} = \frac{22+50}{110} = \frac{72}{110}$; *ideoque diameter iſta alterius dia-*

Sanguis enim defluere per vaſa debet ſervato virium a corde datarum exceſſu ſupra reſiſtentias aggregatas, minimèque aequari debet vis cordis iis duntaxat reſiſtentiis, quas invenit ſanguis in proprio circuitu peragendo, uti perperam putavit Keillius (*a*). Quum vero efformato Aneuryſmate graviora ſenſim evadant incommoda, pateſcit iam, vim contractionis in arteriis, quae vi ſanguinis eaſdem diſtendentis reſpondere debet, creſcere caeteris paribus in ratione molis, & velocitatis, qua ſanguis ipſe movetur. Deniquè ex conformatione tunicarum magis, minuſve reſiſtentium in arterioſis quoquè vaſis a corde remotis Aneuryſmata totius arterioſi generis emergunt, veluti Florentiae anno 1755. in viro, qui ſenectutem attigerat, obſervatum fuit, in quo innumera diſperſa reperta fuerunt per univerſum corpus Aneuryſmata, quae in ipſis quandoquè Zootomicis ſedulo peragendis inquiſitio-

diametrum ſupra expoſitam ſuperabat per $\frac{29}{100} + \frac{5}{11} = \frac{319+500}{1100} = \frac{819}{1100}$ *; id quod ſatis ſuperque probat, quantum iſtius areа conſuetam aortae naturalem capacitatem ſuperaret. Siquidem hoc manifeſtum fiet medietate diametri in circumferentiae dimidium ducta* (Vid. *Grandi Sez. Con.*, *Prop.* 50. *coroll.* 1., *pag.* 122. *Firenze* 1744.) *; nam dimidia circumferentia erat* 0. 161., *medietas autem diametri erat* 0. 51. $+ \frac{1}{2} \frac{5}{11}$ *: quibus inter ſe invicem ductis, fit* 0. 8246. *circiter. Quamobrem area arteriae detectae erat ad aream arteriae a Keillio ſuppuratam ut* 0. 8246. *ad* 0. 4187., *quae ſane magna differentia eſt cum ferè duplum referat.* Haec ſi aliis arterioſis vaſis applicentur veram, & praeternaturalem extenſionem utiquè computabimus.

(*a*) *Eſſay on ſeveral parts of animal oeconomy. London* 1717.

ſitionibus palam fiunt (*a*). Quae vero de tunicis arteriarum minus reſiſtentibus effari volumus non ſemper de internis intelligenda videntur: Externae enim & ipſae a quacumque vel compreſſione, vel contuſione, vel alia immodica vi immutari queunt (*b*). Id autem reticendum non eſt, quod nempè minor internarum reſiſtentia ex imminuta externarum vi contingere ſolet, ideoqne ſi vel ex eroſione (§. LI. LXXIII.), vel alio quovis adveniente caſu aliqua ex externis tunicis ſive laxetur, ſive dehiſcat, impulſus ſanguinis, qui in arterias truditur, minorem inveniet in internis reſiſtentiam, ubi maximè externarum conſueta deeſt elaſticitas, ibique haud raro Aneuryſmaticus tumor ſenſim efformabitur. At vero ſermo nunc de iis eſt, quae in corde ſitae ſunt, Aneuryſmaticis aegritudinibus, iiſque in aorta, carotidibus, aliiſque arteriis a corde non longè remotis ſedem habentibus, etſi circa iecur, & alia abdominis viſcera, & alibi conſpicuae fiant. (*c*) Sed in aorta quam ſaepiſſimè Aneuryſmata deprehenſa fuiſſe unus eſt obſervatorum ſenſus, pariterque apparet, ea, quae in interno Aneuryſmate notatu digna perleguntur, in aorta ipſa ut plurimum contigiſ-

(*a*) Aneuryſma obſervavit Eduardus Tyſon in animali, quod *Tajacu* appellatur, ſeu Indico nomine *Quauhtla*, *Coymatl*, & *Quarizotl*. Vid. *Tranſ. Philoſoph. for the year.* 1683. *num.* 153.

(*b*) Neque difficilè admodum eſt decernere qualis in ſanguine velocitatis immutatio fieri poſſit non ſolum ob quamlibet compreſſionem, contuſionemque, ſed etiam ob quamlibet obſtructionem, & contractionem, inductamque ab Aneuryſmate dilatationem. Vid. *Robinſon Animal Oeconomy Prop.* 19. *London.* 1738.

(*c*) Inter Iecur, & ventriculum Aneuryſma obſervavit Tabarranus *Obſ. Anat.* §. 8. *pag.* 16. *Lucae* 1742.

gisse. Et sanè prae caeteris peculiaria quaedam memorantur a Littrio, Morando, aliisque Scriptoribus de Medicina optime meritis (*a*). Insigne insuper observarunt Lafagius (*b*), & Rosinus Lentilius Archiater Wurtenbergicus (*c*), nec non Noortwyk (*d*), & Horstius (*e*), rarumque pariter in muliere abscidit Doddius (*f*) monstrosumque se vidisse narrat Ruyschius (*g*) mediocre pulvinar, quo in sedili utimur adaequans, aliudque infantis recenter nati caput repraesentans, hisque rarissimum subnectitur Aneurysma tribus iam elapsis annis Florentiae a Viris doctissimis observatum, quod magnitudine sua aortae tractum occupaverat universum. Neque desunt dissectorum Aneurysmatum historiae ideo inter se variantes, ut propriam in unoquoque Aneurysmate assignare causam nonnisi perarduum

(*a*) Vid. *Memoires de l'Acad. Royal. des sciences an.* 1707. 1712. 1721. 1732. 1733. ec.

(*b*) Vid. *Of the Philosoph. Transf Abridgment. Tom. III.*

(*c*) Vid. *Ephem. Acad. Nat Curiof. Cent. I. an.* 1712.

(*d*) Aneurysmatis in quadragenario Viro a DD. Tronchin, & Van-Leent observati historiam refert Wilhelmus Noortvvyk, qui cadaveris dissectioni interfuit, antè obitum deducti ex tumore dorsi synchronam cum pulsu carpi habente pulsationem, in quo tam ampla evaserat aorta, ut in vesicae urinariae inflatae amplitudinem intra Thoracem assurgeret, atque ex arcu aortae ad usque diaphragma protenderetur. Hanc praemittit observationem in Praefatione ad latinam versionem Nihellii editam Amstelodami 1746., & recusam Parisiis, & Venetiis 1748., cuius est Anglicus titulus: *Nevv and extraordinary observations concerning the pulse made by D. Franc. Solano de Luque, illustrated vvith nevv cases, and remarks by James Nihell M. D. London* 1741.

(*e*) *Observ. I., l 9. Ulmae* 1628.

(*f*) Vid. *Of the Philosoph. Transf. Abridgment. Tom. IV.*

(*g*) *Observ.* 37., 38. *Amstelodam.* 1691.

duum videatur. Quae autem de hac aegritudine vocitantur haudquaquam nescius ego sum, utrum ex caussis nimium proximis deriventur. Arbitror equidem, perraro Aneurysmata illico patefieri cum incoeperint, cum ea, quae in virilitate observantur, in adolescentia, vel infantia ipsa exorta ut plurimum fuisse contendam. Atque ut in his rerum ambagibus aliquid exindè lucis emergat, prava puerorum nutritio vel ex incuria parentum, vel ex divitiarum defectu proveniens sedulo videtur examini subiicienda, simulque affectus quidam ipsis communes, planèque neglecti perpendendi occurrunt in iis praecipuè, quibus angusta domi res est, quam saepissimè recurrentes.

§. XXVIII.

Puerorum Aneurysmata.

PUerorum corpora tenerrima, & gracilia esse, fibrisque facilè cedentibus coagmentari, ex necessario eorumdem incremento consequitur (*a*). Dupliciter

(*a*) Haec ipsa gracilitas, quae Aneurysmaticis praecordiorum morbis excitandis conferre potest, non modo pueris noxia esse videtur, sed foetubus etiam in lucem nondum editis: Saepissimè enim Aneurysmata in nonnullis reperta sunt in aliqua cordis auricula ut plurimum collocata. Contra vero violentae cordis contractiones, quibus maxima arteriarum opponitur resistentia, huiuscemodi morbum aliquando producunt, qui frequenter auriculas ipsas adoritur: *Une maladie assez frêquente du fetus* (sunt Hallerii verba) *c' est l' Aneurysme de l' oreillette que le sang retenu dilate & rend immobile. Ne seroit ce pas l'effet des violentes contractions du coeur*

citer profecto augentur, si solidorum, fibrarumve nervearum, sive fluidorum, quae per omnem corporis ambitum disperguntur, contemplemur operationes: Ut namquè solida protendantur, partibus quae in contactum arctissimè nitantur, neque distractioni renitantur, coalescere minimè debent, alioquin sive non protendentur, sive nisus, quo in contactum nituntur, vi maxima superérit subigendus. Adhaec si pars, quae protensa extiterat, ita persistat, aliquod divisas partes subeat corpus necesse est, easque ita seiunctas detineat a contactibus, ne iterum distractae partes in contactus sibi proprios commigrent. Fluidorum insuper incrementum tale esse debet, ut nutriatur corpus, & augescat, non vero adeo validè premantur ipsius canales, ut ex fluido, quod illuc extruditur, nimis fortiter distrahantur, atque dissiliant. Nil igitur mirum si quascumque puerorum corpora suscipiant impressiones, facilèque tententur morbis, qui nisi optima victus ratio accesserit potius exacerbantur, quam mederi eos possimus. Invaluit profecto in multis Italiae urbibus mos, ut nempè puerorum lactatio paucos menses attingeret, atque plurimas ex tali abusu exoriri pravissimas affectiones certum est, quibus ne illae, quae praecordia torquent, accensendae non sint aliquantulum pertimesco. Dolendum itaquè, non modo cibos, quibus adulti vescuntur, iisdem exhiberi, sed illos quoquè, qui adultis ipsis olim noxii esse consueverunt. Quomodo igitur machinulae illae teneriores detrimentis vacabunt, quae illis imminent, in-

coeur, aux quelles les arteres opposeroient trop de resistence? Vid. *Memoire sur la form. du coeur &c. Mem. II. sect.* 13. *pag.* 195. *A Lausanne* 1758.

indèque obvenientes morbos arcebunt? Quum autem multiplices ex huiuſcemodi fonte dimanent morbi, ecquis praecordia immunia fore praedicabit? Minimè alienum a veritate videtur ſupponere, inter quam plurimas puerorum lues, quae ex ingeſtorum abuſu proficiſcuntur, praecordiorum affectus eſſe computandos ex iis quoquè morbis enatos, quibus aetas illa torquetur: Pueri namque contumaci nonnunquam tentantur Epilepſia, quam tamen in iis ſaepius uſuvenire deprehenſum eſt, qui delicatioribus epulis proprio temperamento exactiſſimè reſpondentibus minimè ſaturantur. Humores interea, qui meſenterium, & alia abdominis viſcera pervadunt, ſi craſſiores evaſerint, obſtructiones producent, ex quibus interna profluere non raro ſolent Aneuryſmata (§. XLV. XLVII.), cum una ſimul uterque morbus ut plurimum coniungatur.

§. XXIX.

Ciborum noxa.

ITaquè decerni poſſe videtur, non omnes cibos omnibus ſive ſanis, ſive aegrotantibus, maximè vero pueris convenire: Iis etenim ex Hippocrate (*a*) humidus victus ſatius convenit. Quare habita aetatis ratione cibi facillime digerendi, & nutriendo, firmandoque corpori accommodati adhibendi ſunt, ut optimam pueri nanciſci queant haematoſim, & exindè

H dè

(*a*) Αἱ ὑγραὶ δίαιται, πᾶσι τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι: μάλιστα δὲ παιδίοισι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι, τοῖσι οὕτως εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι. ΙΠΠΟΚΡ. τμῆμ. πρ., ἀφορ. ις.

dè profluat non interrupta ſanguificatio. Secus vero Epilepſiae, & moleſtiſſimae expectandae tuſſes, aliaeve ne obſervatae quidem affectiones pertimeſcendae. Animadvertere nonnunquam mihi contigit, facilius Epilepſia tentari ruſticos pueros, quam urbanos, idque ex pravo ciborum delectu deducendum videtur, quandoquidem iis familiaris eſt morbus dum acre primas pervadit vias, ceu adnotavit Van-Swieten (*a*): Talis quippè acredo nonniſi ex prava ciborum oboritur qualitate. Et ſanè allia, caepas, & immaturos fructus, nec non glutinoſa, & dura omnia, quibus veſcuntur, indiſcriminatim abſorberi a ſanguine, in quem commutantur, perſpectum eſt (§. XIII.). Nil igitur mirum, ſi conſequatur Epilepſia, ſiquidem morbus iſte ex acribus ſaepiſſimè materiis in ſtomacho latentibus, & fibras irritantibus oritur, veluti docent obſervationes. Quum autem inordinati ex huiuſmodi affectione ſubſequantur corporis motus (*b*), ecquis aegritudines alias non expectabit? Puerorum pulſus frequentior quam in adultis obſervatur, & non raro febrem ſimulat, quae non adeſt. Vaſa flectuntur facilè, multumque ſanguinis excipiunt; & quemadmodum cor, utpote anguſtum, iiſdem replendis vaſis impar videtur, ita ex frequentibus pulſationibus quidquid deficit compenſatur (*c*). Quod ſi naturalibus hiſce, frequentioribuſque pulſationibus inordinatus addatur motus ex Epilepſia proveniens, haud

(*a*) *Comment. ad Aphor. Boerhaav. Text.* 1077. *Lugdun. Batav.* 1753.

(*b*) Coſtarum elevationem ex validiſſimis Epilecticorum ſubortam motibus obſervavit *Malpighius Conſult. Medic. Cent. I. conſ.* 8. *pag.* 23. *ex Hier. Gaſp. Patavii* 1713.

(*c*) Vid. *Hales Animal Statiks*, §. 75. *London.* 1733.

haud video, quomodo arteriarum involucra non multum firma nequeant alterationem quamdam ſubire. Si igitur ante pubertatem quatiatur ſaepiſſimè corpus, contractos perſentiet morbos cum adoleverit, &, uti quandoquè fit, dum effaetum ſenectute corpus macreſcit, & poſt ipſum interitum cognoſcetur, illo in corpore iamdudum praeexiſtens vitium aliquod latuiſſe.

§. XXX.

Arteriarum oſſificatio.

ARteriarum mutationes reliquis corporum vicibus reſpondent, quandoquidem tenuiſſimis coagmentantur eaedem filamentis in embryone, quae craſſiuſcula evadunt in pueritia, firmiora poſt pubertatem fiunt, & cartilagineam nonnumquam induunt in virilitate naturam, ex qua ad oſſificationes quoquè fit tranſitus in ſenectute, veluti mihi quondam animadvertere contigit in ſectione cadaveris viri cuiuſdam peragenda, qui cum ex immani morbo, quo correptus antea fuerat, ſanus evaſiſſet, dum adhuc convaleſceret, inopinato morbo correptus Hippocratica adveniente facie mortales reliquit exuvias: Invaſit itaquè libido animum introſpiciendi cadaver, cumque viſcera, & reliquae partes anatomico ſubiectae cultro ſoſpites eſſent adinventae, vixque obitus origo perſcrutanda contingeret quemadmodum etiam in diſſecando Foeminae cuiuſdam Piſanae cadavere nuper obſervatum eſt, oſſificatio tandem aliquando in externa carotide reperta fuit, quae arterioſum canalem impervium reddiderat. Nequè novum, & inauditum

autumare lubet quod repetitae comprobarunt observationes, vasa nempè sanguinea prioris generis, ne corde quidem excepto (*a*), osseam persaepe naturam induere, non secus ac in cervis, qui multum ex cursu defatigantur, crebro suspicitur, quodque Medici Arabes ad longaevitatem laudaverunt. Quidni Albertum ab Haller (*b*) minimè reticendum putaverim, qui universum aortae tractum contemplatus est mirificè squamis osseis variegatum? Huiuscemodi demonstrant immutationes, quomodo ea, quae in infantia obvenerunt Aneurysmata, diu multumque perseverent absquè notabili humanae machinae detrimento. Ac profecto posita in pueris Aneurysmatis origine sive ex Epilepsia, sive aliis de causis infra producendis exorta, iam vix ac ne vix quidem perceptibilis tunc aderit dilatatio, quae cumprimis circa praecordia versetur, cum illic vis maior adsit propter viciniorem cordis situm, ex quo maior exindè motus adiacentibus vasis communicatur: Reliqua etenim caeterarum partium a corde remotarum Aneurysmata causam ut se prodant videntur exigere validiorem. At vero adducta conservabitur dilatatio usquè dum insigne aliquod in sex non naturalibus rebus erratum eamdem se manifestare compulerit. Quamobrem si mi-

(*a*) In corde Urbani VIII. P. M. ossis frustum repertum est. Vid. *Dict. Univ. de Trev. Tom. I pag.* 1893. *A Trevoux* 1721. Neque tendines, membranas, cartilagines, & ligamenta ab ossificatione liberari ex observatis eruitur

(*b*) *Adn. 2. ad Praelect. Boerhaav. Text.* 184 *Lugdun. Batav.* 1740. Sed Auctor ipse ossium quoque ipsorum efformationem ab ipsa desumit causa, a qua efformatio dependet, & augmentum aliarum corporis partium, ab impulsione nimirum cordis, quae praecipuè in arteriis agit. Vid. *Haller Memoire sur la form. des os. sect. VIII. n. 2. pag. 262. A Lausanne* 1758.

minimè interveniente causa, ex qua dilatationem adesse cognoscatur, ad plures annos Aneurysma perstiterit, maior spes aderit cum vasa firmiora sensim evaserint, illud idem absque saevitie syntomatum perseveraturum.

§. XXXI.

Foetuum nondum natorum incommoda.

HAudquaquam nescius ego sum, quam plurimas in foetibus nondum enixis mutationes fieri, sed omnes latet, utrum in praecordiis mutatio aliqua obvenire possit dum embryones in utero materno latitant, ex qua suspicari datum sit, partes illas ad Aneurysmata suscipiendum disponi. Veruntamen longè nimis morbi huius origo deduceretur, si ea, quae in utero materno fiunt explorari valerent, nisi natura ipsa culpari velit, utpote quae organica praecordiorum vitia dum foetus efformaretur effecerit, & genuinum partibus adhuc latentibus talium morborum caracterem impresserit, quod adhuc incertum videretur nisi ex observationibus patefieret. Attamen nil affirmare prohibet, haec organica vitia in iis facilius apparere, qui non modo debilem in ipso lucis limine fibram sortiti fuerint, sed in illis quoquè, qui dum in utero formarentur laxitudinem quamdam in universo corpore subierint. Illud profecto contingere non raro solet, maternos reticendo conatus, ut maritalibus leporibus fruantur foeminae quando prolem in utero baiulant. Apparet itaquè, alterationem quamdam non exigui momenti tenellum embryonem, etsi in chorio, & amnio detentum subire, si praesertim plures ictus mater absorbeat dum ambo parentes amatorio perculsi

culsi pathemate in palaeſtra decertant aphrodiſiaca: Exaeſtuant quippe in orgaſmo partes, & intumeſcunt, aliaeque repentinae mutationes adveniunt. Quamobrem pueros, qui in exortu ipſo Rachitidem nacti ſunt, coniectandum eſt, hanc aegritudinem ex immodico parentum concubitu ipſis adhuc in utero permanentibus acquiſiviſſe. Ipſa Venerea lues, quae comitatur aliquando naſcentes, aliique exitiales morbi, qui in utero contrahuntur, foetum enervant. Cuncta humani corporis vaſa ideo ſenſim, & in ipſo embryone craſſeſcunt, propterea quod ex fluidorum, quae in ipſis reperiuntur, motu annulares ipſorum fibrae protenduntur: At quacumque poſita vehementi concuſſione fluidorum motus adaugetur: Fluida igitur maiori agent momento, & vaſorum ſuperabunt facilè reſiſtentiam. Quum autem tenuiſſima extent in embryone vaſcula, aliqua repentè fiet dilatatio, quae tractu temporis aucta tandem aliquando innoteſcet. Qua propter ſi debilibus arteriae tunicis coaluerint in iis, qui liberos genuerunt, evenire poterit, ut foetus ipſi eadem praediti naſcantur vaſorum textura, adeoque haereditario, ut ita dicam, conflictentur Aneuryſmate vel mediatè, vel immediatè a parentibus ipſis in eoſdem traducto, veluti ſe obſervaſſe teſtatur Lanciſius (*a*), qui Aneuryſmatis re ipſa haereditarii hiſtoriam diſertè commemorat. Inſuper innata in pueris cardiacorum Aneuryſmatum ſemina nonnumquam delituiſſe deſumptis ab inciſione cadaverum obſervationibus deprehenditur, cum in his non modo cor maximum, ſed infirma cordis textura di-

(*a*) *De Mot. Cord.*, *& Aneuryſm. l. II., cap.* 1., *Prop.* 22. *Lugdun. Batav.* 1740.

dignoſcatur, velut expertus eſt laudatus ipſe Lanciſius (*a*). Caeterum & ex ipſis generationis primordiis huiuſmodi traduci labem tum concludendum eſt, cum nempè venae cavae radix, auricula, ac dexter cordis ventriculus languidiori fibrarum nexu coaleſcunt, ſiniſtris interim cavorum cordis parietibus multo validioribus apparentibus: Tunc quippè adoleſcente ſenſim praecordiorum mole dextrorum amplitudinem cavorum plus aequo latiorem evaſuram leves ob cauſas patefit. Verum enim vero ne inſudare nimis videar in demonſtrando, Aneuryſmaticos praecordiorum affectus haereditarios eſſe conſueviſſe, ſufficiat decernere, tum haereditarias adeſſe poſſe diſpoſitiones cum parentes debili fibra coaluerunt; & quemadmodum fortes creantur fortibus, ita ex debilibus parentibus ambigendum eſt debiles natos prodire poſſe.

§. XXXII.

(*a*) *Ita in puerorum cadaveribus, nec non in catulis, ac vervecibus aliquando ſpectavimus eorum corda, in altera auricularum, vel (ut frequentius) ſiniſtro in ventriculo locum quemdam, ac veluti foramen perlucidum, quod externa, internaque tantum membrana ne omnino dehiſceret, impediebat. Neque dubitandum, quin, ſi eadem corpora adoleviſſent, inter illa facilè adnumeranda eſſent, quae repentino interitu ob apertum ex tempore cordis foramen concidunt, cuius profecto mortis genus & alii ſaepè. & nos crebro etiam vidimus*. De Mot. Cord, & Aneuryſm. l. I. cap. 2., Prop. 38. Lugdun. Batav. 1740.

§. XXXII.

Puerorum aegritudines nonnullae.

EDitus in lucem foetus clamitat, ingemiscit, illacrymatur, plorandoque nimium, & ululando tenellum calet corpusculum, quatitur, & infirmatur. Celerior interea sanguinis evadit circuitus, cum ex assidua vocis exercitatione universa sanguinis quantitas magnis motibus concitetur. Undè potiori iure ex ea, quam Graeci dicunt ἀναφοίνησιν, animam moveri perhibebant veteres Medici, cuius nomine sanguinem intellexerant, eo quod animae sedem in illo Philosophi illis temporibus collocarent. Si itaquè ex frequenti ploratu quatiatur assiduè corpus, concludendum est, eorum, qui debiliorem nacti sunt corporis habitum dum vitae limen attingerent, dilatari sensim arterias posse, atque ad verum suscipiendum Aneurysma disponi. Quapropter improbandi sunt qui fletum in teneris infantibus fovent potius quam planè coerceant, perindè ac emolumentum aliquod foret expectandum. Dum ululat puer insignis amplitudo glottidis internoscitur, quae cum illa, quam adulti quique homines obtinent, ritè confunditur. Illud idcirco deducitur, auctam nimirum maximoperè fuisse musculorum actionem, & ipsius quoquè cordis, quod inter musculos recensetur. Non equidem inficior, quosdam naturae conatus perutiles extitisse, eosque magnoperè vituperandos, qui priscis temporibus ploratum ingemiscentibus pueris lege vetuerant; sed ex adverso non video, qua permotus ratione nimium laudaverit Aristo-

te-

teles (a). Porro non modo ululatus una cum gemitu copulatur, ex quo detrimenta non pauca consequuntur, sed singultus advenit molestissimus, in quo non diaphragmatis duntaxat convulsio, uti veteres crediderunt, spectanda est, sed longitudinalium fibrarum oesophagi contractiones animadvertendae, ex quibus praecordia torquentur. His additur quoquè cantus pueris familiarissimus, qui si modum excesserit, uti non raro fit, poterit affectiones adductas in tenellis illorum corporibus excitare: Dum namquè perardua quequе non modo pangere, sed elata vota fundere delectantur, graves sibi morbos accersunt non tam facilè discutiendos. Tenera insuper aetas illa plaudere quae sensus alliciunt persaepè solet, adeo ut si clangentes choraules, tibicines, vel alios quoslibet audiverint, ad ravim clament ni & ipsi idem peragere possint, quod tamen assiduè, si libuerit, persequuntur, cum facilè supra caeteros dulcioribus instrumentorum modulis deliniantur.

§. XXXIII.

Prava puerilium corporum administratio.

EDucatio neglecta, & malè pertractata, uti apud imperiti, & ignobilis vulgus asseclas considerari

 po-

(a) Τὰς δὲ διατάσεις τῶν παίδων, καὶ κλαυθμοὺς, οὐκ ὀρθῶς ἀπαγορεύουσιν οἱ κωλύοντες ἐν τοῖς νόμοις. συμφέρουσι γὰρ πρὸς αὔξησιν, γίνεται γὰρ τρόπον τινὰ γυμνασία τοῖς σώμασιν. ἡ γὰρ τοῦ πνεύματος κάθεξις, ποιεῖ τὴν ἰσχὺν τοῖς πονοῦσιν, ὃ συμβαίνει, καὶ τοῖς παιδίοις διατεινομένοις. ΑΡΙΣΤ. πόλιτικ. κεφ. ιςχ.

poteſt, nec non abuſus quidam, qui etiam in cultioribus Urbibus irrepſerunt, permulta in infantum praecordiis afferunt detrimenta: Mulierculae etenim nullum aliud expectandum eſſe arbitrantur remedium, ut pueros ſeu nimiae laetitiae, ſeu fletibus oppreſſos in officio contineant, quam ut eos ſpectris, & falſis idolis, rerumque terrorem incutientium imaginibus perpetim terrefacient, adeo ut quam ſaepiſſimè immoderata laetitia cum repentino moerore confligat dum refractariam nimium aetatem coercere contendunt. Simulant proindè lemures iratos, horrenda ſpectra, minaces furias, informes lamias, exitialia monſtra, cerberum trifaucem, & indomita cuiuſcumque generis animantia, quae pueros repentè adoriantur. Ex quo fit, ut falſis illis decepti imaginibus inſolita formidine terreantur, & maximoperè perturbentur. Ignoratur ſanè, utrum maius animo detrimentum ex corpore, quam corpori ex animo accedat; verum id experientia conſtat, tenera illa corpuſcula ad quaſcumque ſuſcipiendas impreſſiones eſſe multum accommodata. Quum autem adultos quoſque homines ex infauſto aliquo ipſis allato nuncio ita exagitari appareat, ut moleſtas, & intempeſtivas ſubeant convulſiones, adeo ut Epileptici decumbere videantur, & vehementi febre diſcrucientur, tanto magis id obvenire infantibus debet, quinimmo ſatis ſuperque animadvertitur, ipſos convulſionibus laceſſitos diu multumque in tali rerum ſtatu perſeverare. Quod ſi in adultis hominibus repentini metus ex ſpecie terrifica ſuborti adeo corpus afficiunt, ut cordis palpitationes, temporum pulſationes, & concuſſiones inordinatae univerſi corporis conſequantur, quidnam in infantibus evenire poſſe putandum eſt, qui ſunt veluti mollis

cera,

cera, in qua facilè quidvis impresseris? Dolendum sanè, impuberibus filiis una cum imperitis, imbellibusque mulierculis vitam esse ut plurimum transigendam, cum ipsae non modo ad optima praebenda consilia ineptae esse soleant, sed callidae haud raro malorum evadant artifices. Quorumcumque insuper custodum aspectus ad iram compositus sit, pueris molestus, & iniucundus: Dum namquè eos impetere verberibus minitantur, ac simulatam quandoque iracundiam praeseferunt, corpus insolito pallore perfunditur, genae rubescunt, ipsique meticulosi haerent, & semianimes contremiscunt; id quod concitatiorem in corpore circulationis motum evasisse suadet. Hinc non abs re liberalitatem pro metu arripiendam, ipsaque pueros satius esse corrigendos perspectum sit. Postremo cuncta, quae noxia admodum extare creduntur, motumque cordis augere, arteriosa flaccescere vasa compellunt, ipsaque ad verum Aneurysma disponunt propter imminutam earumdem resistentiam. Quod si haec eadem resistentia ex adverso adsit, multumque agat, & in ipsa substantia sanguinis locum habeat, idem semper consequetur effectus: Fluida enim non moventur, ut ex Hydraulicis legibus comprobatur, in resistenti medio, nisi vires, sive prementia pondera medii resistentiam exsuperent; sin vero illorum augeatur velocitas, auctae tunc vires sunt in proportione maiori resistentiarum. Si vero hisce omnibus aetas addatur suscipiendorum pathematum haud incapax, quae solicita nimis advenit, tunc nondum firmato corpori quam plurima afferuntur detrimenta, ceu tandem in ipsis hominibus consistentem aetatem nactis, atque firmiori corpore gaudentibus internoscitur.

§. XXXIV.

Animi perturbationes.

ANimum ex contagione corporis laborare, nihilque angere frequentius homines experientia rerum magiſtra nos edocet, quam animi pathemata, quibuſcum perpetuum intercedit foedus nuſquam propemodum coercendum: Excandeſcit quippè homo, & in furorem adigitur, moerore torquetur, corripitur zelotypia, lacrymas fundit, in ultionem exaeſtuat, permulcetur gaudio, pudore ſuffunditur, amat, odit, triſtatur (*a*) & modo haec, modo illa praeſefert pathematum plus minuſve ingravaſcentium phoenomena in foeminis praeſertim conſpicua, quae cuncta ſi modum exceſſerint corporis perturbant oeconomiam. Peramplum profecto in quibuslibet, qui immodicis huiuſce generis affectionibus laceſſuntur, è quorum cenſu ipſos excipiendos non eſſe pueros utiquè comprobatur, unicuique obſervare fas eſt mutationum numerum, inter quas cordis, & arteriarùm motus ſaepiſſimè concitatior peculiares extorquet obſervationes. Ecquis igitur ex iteratis huiuſcemodi motibus praecordiorum Aneuryſmata in iis, qui debili donantur ſtructura corporis, interdum ſubſequi poſſe inficias ibit? Reſpirationis organa moleſtiam ſubeunt neutiquam contemnendam, tuncque cordis actio, tacitaque retegitur eiuſdem poteſtas. Ipſimet probè no-

(*a*) Talis nonnumquam eſt obſervata triſtitiae vis, ut polyposas concretiones produxerit, quemadmodum animadvertit Lovverus *De Cord. cap.* 2. *p.* 145. *Londini* 1669. Vid. *Berger De Polyp. Vittembergae* 1689.

noverunt Metaphysici, quantitatem impressi in corpore motus actioni pathematum respondere, simulque exploratum est, eadem in cerebro, ubi hospitatur mens, atque nervis omnibus excitari. Dum itaquè vehementi quispiam percellitur pathemate si talia forinsecus praebeat irrequieti animi argumenta, ut a quolibet eumdem aspiciente praenosci possit valido illum pathemate perturbari, non erit absurdum arbitrari, ex affectione nimirum nervosi systematis reliquas corporis partes noxam aliquam persensisse. Quemadmodum autem maiores, atque multiplices nervorum rami ea pervadunt loca, quae sanguinem ex corde excipiunt, maior illic impulsus fiet, & alterni cordis, & arteriarum motus vehementiores evadent, cum ipsi soleant esse suapte natura concitatiores: Contractionum namque cordis velocitas radici quadratae virium, quae in illo contrahendo exercentur, proportionatur, pariterque libero sanguinis in venas ingressui respondet. Percipitur itaquè, quomodo ex huiuscemodi motibus oriri quandoque possit praecordiorum Aneurysma: Quinimmo & cor ipsum ex frequenti, & diuturna palpitatione ex aliquo sive bono, sive pravo suborta pathemate Aneurysma subire posse, ex quo maximoperè amplificetur, concludendum videtur, quandoquidem id evenisse D. Philippo Nerio comperimus, quem Aneurysmati, quod nobis cardiacum nuncupari placuit, succubuisse autumat Caesalpinus *(a)*, eo quod quam saepissimè in palpitationem cordis incidisset ex vehementi, atque frequenti ecstasi manantem: Sicuti enim cor musculus est, & ipsum convulsionibus lacessitur, eiusque vis non

(a) Catopt. l. VI. cap. 20. Romae 1602.

non modo quantitati ſpirituum animalium, ſed illorum quoque velocitati reſpondet, patet, huiuſce organi vim tum creſcere admodum debere cum valido quocumque incipiente pathemate illorum motus evadit vehementior.

§. XXXV.

Sanguinis concretiones.

QUuod vero praetermittendum non videtur illud eſt, quod nempè diverſae ſanguinis concretiones in iis facilius fiunt, qui aliquo afficiuntur animi pathemate, non ſecus ac in reliquis aegrotantibus. Et ſanè quaecumque ſupponi velit huiuſce phoenomeni cauſa, ex metu vita functos legimus fuiſſe obſervatos *(a)*, quorum interna cordis vaſa concreto redundantia ſanguine reperta ſunt, quin & polypos ipſos in melancholicis repertos novimus; neque haud infrequenti comprobatur inquiſitione, eos, qui modo laetitiae, modo moeroris imperio premuntur, praecordiorum affectionibus ſuccubuiſſe; id quod & in ipſis uſuvenire pueris animadvertitur, cum & ipſi propriis, etſi remiſſius agentibus, haud vacent pathematum inſultibus ex ipſo praeſertim Hypocondriaci affectus fonte ſaepè ſaepius manantibus. Horum proindè ſunt, qui ablegatis quibuſque mentis relaxationibus inſueto ſuffuſi metu privatos inter parietes commorari conantur, quique modo laetitia, modo moe-

(a) Vid. *Barthelin. Cent. IV. Obſerv. 76. Hafniae* 1657. & *Alpin. De praeſ. vit. & mort. aegrot. l. I. cap.* 11. *Lugdun. Batav.* 1710.

moerore perculſi repentinos ſubeunt motus, falſiſque ut plurimum ludentes imaginibus irrequietis languoribus fatigantur. Quoniam vero triſtantur frequenter pueri, pariterque pro data qualibet occaſione moerorem laetus animus excipit, hinc ex hiſce ſubortis mutationibus una cum innato pathematum ſemine conſociatis quaſſationes praecordiorum proficiſcantur oportet: Quemadmodum enim agile corpus in pueris extat, ita commotione corporis vehementi animus perturbatur, quaſi lumen, quod ventis agitatum minus clarè vicina colluſtrat. Si igitur innatis pathematum ſeminibus in puerorum corpore locatis ea, quae nonnumquam adveniunt, ſubindè luſtrentur, haec una ſimul copulata in ipſa iuventute vim exercebunt validiſſimam, cui ſi diſpoſitio aliqua ſuperſtruatur, diſſimilia praecordiorum incommoda conſequentur, quae tum temporis maximè emergere conſueviſſe compertum eſt.

§ XXXVI.

Tuſſes convulſivae.

VEruntamen alia praenoſcenda occurrunt, quae pueritiae ſtatum adoriuntur, tenellumque corpuſculum ad Aneuryſma praecordiorum ſuſcipiendum diſponunt, inter quae non poſtremum obtinere videntur locum convulſivae quaedam neglectae tuſſes, è quibus peramplus morborum numerus profluit praecordiorum fines raro admodum praetergrediens. Quis igitur ſanae mentis convulſivas puerorum tuſſes omnino neglectas Aneuryſmata praecordiorum producere

re posse non arbitrabitur? Has etiam, nisi mea me fallit opinio, probè noscendas esse, earumque examinandum effectum censeo: Sunt enim quandoquè adeo vehementes, ut ex ipsis peremptos fuisse pueros accipiamus. Ex maiori, eaque valida pulmonum actione arteriosi, & venosi sanguinis motus augetur, & talem multiplicatam actionem a convulsiva tussi pendere consuevisse nullus ambigendi locus est, eo quod maxima in thorace concussio deprehendatur. Tussiat puer, atque sensim tussis exacerbetur usquè dum illius causa persistit, maximus illico rubor faciei oborietur, oculi è propria veluti sede dimoveri videbuntur anxietas aderit, praegressaque tussi Cephalalgia non raro, anhelitus, cordis palpitatio, nec non reliqua supererunt convulsivae tussis syntomata, quae de concitatiori sanguinis circulatione rudes quoquè homines commonefaciunt. Nonnè arteriarum involucra in pueris teneriora maximum subibunt ex impellente sanguine ictum, & modo debiliori, modo fortiori succumbent Aneurysmati? Huiusmodi tamen res evidens videtur esse, ita ut minimè ratiocinationes eludat. At ne quis succenseat mihi, pueros utpotè tussis non expertes debere omnes Aneurysmatica affectione tentari, varias noscendas occurrere circumstantias reponam: Vel enim arteriae vitium non adest, vel protinus non manifestatur, cum nonnumquam ne extitisse quidem dubitet quispiam quando revera efformatum est (§. LV.). Ego equidem non inficior, non omnes eadem arteriarum firmitate pollere, cum modo firmiora, modo tenuiora humani corporis vasa ab ipso exortu pueri sortiantur, quae quidem firmitas, atque tenuitas una cum aliis eventibus consociata si vim, quae ex tussi emergit, retundere valeat, atque subigere,

gere, iam Aneurysma evitabitur; secus vero his seclusis continget. Sed opus non est, ut confestim appareat, & toto vitae curriculo praenoscatur, cum aliquid aliud necessarium sit, ut incoepta haec affectio patefiat, veluti demonstrabitur. Haec tamen assumptum non adstruunt, cum ii secludantur casus, in quibus fieri nequit, ut ea, quae monuimus usuveniant: Sunt namquè pueri, qui sive ex ea, quam nacti sunt, corporis dispositione, sive parentum solicitudine tussibus non tentantur, vel si tentantur, hae selectioribus remediis arcentur. Aetas postremo attendenda praesertim est, cum ea quo magis ab exortu distat, eo rem soleat inhibere.

§. XXXVII.

Auctae cordis vires.

ADnotatum est a viris in Medicina praestantissimis, circa exitum tertii septenarii vires cordis non amplius crescere, quod in eo temporis tractu, qui inter exortum, & finem eiusdem septenarii intercedit, nequaquam contingit: Tunc enim maior est vis cordis, ut ex celeriori puerorum pulsu dignoscitur, qui febrem simulare videtur (§. XXIX.), etsi vis cordis talem vincat renisum, qui multum ponderis adaequat. Hic tamen obiter monendum, non adeo certum esse, quod de vi cordis, eiusque renisu vocitatur a Medicis, ut analytico theoremate demonstratum sit, quaenam vera sit vis, quae in quolibet exerenda corpore necessario videatur adhoc ut animalis servetur oeconomia, cum non omnia hominum corpo-

ra eadem fibrarum polleant firmitate. Quod vero mirum videtur illud eſt, quod nempè Medico-Mathematici non modo in aſſignanda cordis vi minime inter ſe conveniant, quinimmo magnum inter illos obſervetur diſcrimen *(a)*. Non tamen id ex calculorum defectu deducendum eſt, quandoquidem animadvertendum occurrit, integram horum nonnullos vim cordis inquirere, alios vero apparentem, quae nil ſane aliud eſt, quam exigua totius integrae portio, veluti ex principiis, quibus innituntur demonſtrationes, eruitur. Quod autem in ſtatu valetudinario conſiderandum ſupereſt id profecto eſt quod nimirum talis adducta in corde laxitas aliquando ſuboriatur, ex qua Paralyſis, exindèque Syncope fiat, quae tum pernicioſior evadit, cum ex obſtructione, ſeu eroſione vaſorum proficiſcitur, quodque non modo ex dolore circa praecordia, verum ex anhelitu, atque animi deliquio dignoſcitur. Itaquè vivendi ratio perpendenda foret, cunctaeque praenoſcendae circumſtantiae, quae favere pueris obſervantur, ut accuratum motus cordis diſcrimen eliceretur: Sed noſtris hiſce temporibus, quibus parum, aut nihil in puerorum regimine invigilant caeteris paribus illi, quorum cuſtodiae fuere commiſſi, plus conſiderandae ſuperſunt pravae corporis diſpoſitiones teneriori machinae ſuperſtructae, quam reliquae humano corpori ſalutares. Patet ergo neceſſitas quaedam arcendi

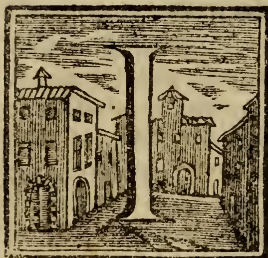
(*a*) Huius diſcriminis cauſa dependere poteſt a diverſitate irritabilitatis, quam eſſe ultro admittendam experimenta demonſtrant in animalibus inſtituta: Certum namque videtur cor a ſanguine ventriculorum ſtimulari, quemadmodum elapſo ſeculo ſuſpicatus eſt Bohnius *Oeconom. corp. animal. Progym. VI. pag.* 105. *Lipſiae* 1686. & noviſſimè obſervationibus comprobatum eſſe perſpectum eſt.

di convulſivas tuſſes a pueris, atque id omne ſemovendi, quod ad concitatiorem cordis, & arteriarum actionem reddendam aptum cenſetur, ne aſſiduè urgendo arterioſa ſenſim vaſa labefactentur, & ad quamcumque recipiendam impreſſionem diſponantur. Deniquè ex his omnibus illud conſequitur, quod etſi unus, aut alter ex infantum erroribus ad Aneuryſmata producenda non ſufficiat, plurimorum tamen congeries idipſum praeſtare valet, quodque novum fortaſſe frequentiſſimae aegritudinis exhibet argumentum, ex quo ad alia generaliora gradum facimus.

PARS SECUNDA

§. XXXVIII.

Tempestatum varietas.

Is autem curſim raptimque perſcrutatis, quae teneram praecipuè infantum aetatem ad vitia praecordiorum ſuſcipienda poſſunt diſponere, aliqua ſunt afferenda, quae infantibus ipſis una cum adultis communia ſunt, atque in illis viam ſternunt ad aegritudines adductae indolis producendas, in his vero ſi morbi primordia latuerint in apertam lucem collocandas, & nonnumquam ſponte ſua inferendas, quae benè perſpecta cunctis aequè prodeſſe poſſunt, atque neglecta aequè detrimentum allatura credendum eſt. Immutatorum itaquè temporum examini inſiſtendum occurrit, ut iis qui ex aſſiduis mutationibus panduntur, morbis conſtitutis, praecordiorum affectiones, quae ex ipſis deduci conſueverunt, ſi libuerit innoteſcant. Atque ut firmius innitantur obſervationes, Etruſcum contemplari coelum decrevimus. Hoc profecto, ubi vita ſoſpes degitur, relatè ad alia Italiae loca caeteroquin ſaluberrimum, quibuſdam tamen gravibus & ipſum morbis, ut & regiones reliquae, ſuccumbere ho-

homines cogit, prout vices nonnumquam advenientes expostulant. Si quis tamen endemius statuendus est morbus, hic in locis palustribus, & humilibus deprehenditur, ceu inferius ostendetur (§. XLV.). Omnes profecto probè noverunt, coeli mutationes diversis anni temporibus recurrentes saepè noxias evadere, raro tamen proficuas si magnae caloris, & frigoris repentè mutationes advenerint, quod & ipse iamdudum agnovit Hippocrates (*a*). In Etruria vero non adeo variare solent, ut unoquolibet anno novus semper ex adveniente huiuscemodi varietate expectandus sit epidemicus morbus, qui dominetur, atque dissimilis, & nova febris, veluti usuvenire arbitratus est Sydenhaamius (*b*), qui novum semper grassantem morbum expectandum esse asseruit, qui quaslibet regiones adoriretur, & quodcumque anni tempus invaderet. Illae autem, quae in Etruria nostra patefiunt affectiones, perraro aliam agnoscere solent peculiarem mutationem praeter excessum caloris, & frigoris, ceu elapsis retro saeculis fuit ab accuratis observatoribus adnotatum, quos inter praetermittendus haudquaquam videtur Marcellus Virgilius (*c*), qui dum vitam Florentiae du-

(*a*) *Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὡρέων μάλιστα τίκτουσι νοσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μετάβολαὶ ἢ ψύξιος, ἢ θάλψιος, καὶ τ᾽ ἀλλὰ κατὰ λόγον οὕτως.* ΙΠΠΟΚΡ *ἀφορ. τμῆμ. τρ. α.*

(*b*) *Nihil quicquam, opinor, animum universae qua patet Medicinae pomeria perlustrantem tanta admiratione percellet, quam discolor illa, & sui planè dissimilis morborum Epidemicorum facies non tam qua varias eiusdem anni tempestates, quam qua discrepantes diversorum ab invicem annorum constitutiones referunt, ab iisque dependent.* Obs. circ. morb. acut. cap. 2. Genevae 1749.

(*c*) *Comm. in Dioscor. l. III., cap. 6. Coloniae* 1529.

duceret catarrhales praecipuè morbos familiarissimos observavit ex ingenti frigore tunc temporis manantes. Verumtamen non omnis frigoris excessus eosdem semper morbos producit: Elapso quippè anno 1755. magnum frigus deprehensum est, quod iuxta thermometrum Farhenheitianum Ianuario mense ad duodecimum fermè gradum subter trigesimum pervenisse constat, quodque relatè ad teterrimum frigus anni 1709. tredecim gradibus iuxta idem thermometrum differt: Illo enim anno vigesimum quintum ferme gradum attigisse patet, tuncque frigus iuxta Ramazzinum (*a*) ad frigus praecedentium octo annorum Psicrometro teste proportionem Patavii habuit sexquialteram, hoc est ut ternarium ad binarium. Hic autem adnotandum, anno videlicet 1691. hyemem ventosam, & siccam, frigidamque elapsi constitutionem extitisse, atque inter eos, qui grassati sunt, morbos a sanguinis incoepta coagulatione oriundos, polyposas circa cor deprehensas concretiones fuisse (*b*). At non omnis frigoris excessus adeo periodicam asservare videtur naturam, ut eosdem morbos producat: Anno enim 1755. non ita frequentes morbi catarrhales observati sunt, veluti aevo Marcelli Virgilii nuper laudati contigerat, quinimmo cronicis seclusis aegritudinibus, parum, aut nihil quolibet anni tempore observatu dignum extitit, nisi eae comminisci velint, quae praecordia affecerunt, affectiones unicuique conspicuae. Anno autem 1756. quo frigoris vis non extitit admodum ferox, Morbilli pravis stipati syntomatis hyemali tempore observati sunt, quibus ineunte vere aliquantulum evanescentibus

(*a*) *Const. alg. an.* 1709. *Patavii* 1709.
(*b*) Vid. *Act. Erudit. Lips. an.* 1692.; *pag.* 220.

bus Pleuritides, aliique thoracis affectus dominari coeperunt (a). Caeterum ex his eruitur, non modo ſiccitatem, & humiditatem cum algida conſtitutione coniunctas, alioſque caſus huiuſcemodi varietatibus anſam praebere, verum longa annorum ſerie varios exindè recrudeſcere morbos, qui iamdudum delituerant, alioſque frequentiores fieri, qui vix Medicorum obſervationem videbantur exegiſſe, quos inter praecordiorum affectus ad Aneuryſmatum claſſem referendi ſunt iure meritoque computandi.

§. XXXIX.

Etruſci aeris mutationes.

AT vero memoratis temporum varietatibus ſenſim recrudeſcentibus huiuſcemodi morborum deberi frequentiam coniicitur. Florentinum antiquitus aerem aſſeverabat Iacobus Nardius (b), veluti ex anecdotis patet, non adeo noxium, ſubtilemque extitiſſe, veluti dum ille viveret factus eſt, cum temporis progreſſu montium cacumina nemoribus fuerint deſtituta, aditusque ventorum ſeptentrionalium procellis reſeratus. Nequè illum ſomniaſſe cenſendum eſt, quandoquidèm maiores, minoreſque anni temporum immutationes videntur reſecatis exindè nemoribus reſpondere.

(a) Obſervationes alias ſequentium annorum a me ipſo deſcriptas tranſmiſi D. Andr. Eliae Buchnero Profeſſ. Hall. Acad. Caeſ. Phyſ. Med Nat. Cur. Praeſ. ut in Actis Norimbergenſibus imprimerentur.

(b) Anonim. *Ricordi varj MS. in codic.* 73., *claſſ. XVI. MSS. Bibliothec. Public. Magliabech. Florent.*

dere. Et sanè insignes deprehenderentur in praesens mutationes, quas non tam frequenter Etruscis advenisse comperimus antequam celsissimae Pistoriensium alpes altissimis, quibus luxuriabant arboribus non adeo frequenter expoliari consuevissent; id quod prudenter quidem publica lege cautum exindè fuit ne incolarum valetudo periclitaretur, ut nempè non tam frequenter annosae quercus, ac proceriores arbores, quae ibidem consistunt, humanis usibus insumerentur(a). Si igitur atmosphaericae varietates apparent nihilominus frequentissimae, pariterque constat, ex his morbos recrudescere, videndum, utrum quid in praecordiorum affectibus, de quibus praecipuè sermo est, gignendis, & exacerbandis praestare possint. Quae patefiunt hujus generis affectiones numquid frequentiores, quam elapsis temporibus dici possint, plane ignoro: Nullum tamen me legisse ingenuè fateor Etruscum Auctorem, qui praecipuè de Aneurysmate circa praecordia genito, & in nostris hisce regionibus adeo frequenti, & pernicioso ut in praesentiarum videtur, sermonem instituerit, atque tractationem numeris omnibus absolutam praelo commiserit, cum altum sit de hac re silentium. Fatendum est utique, cadaverum sectiones non adeo frequenter elapsis retro saeculis in usu fuisse, veluti adnotatum est (§. III.); Sed res tanti momenti si saepissime contigisset, seclusis etiam cadaverum sectionibus videbatur ex congerie symptomatum eruenda.

§. XL.

(a) Alpinum aquilonem graviora humanis corporibus allaturum detrimenta si nemora montium altiorum resecata fuerint, poetice pronunciavit Franciscus Bracciolinus municeps meus, qui XVI. labente saeculo, & ineunte XVII. floruit. Vid. *Scherz. degli Dei Cant. VI. Venetia* [illegible].

§. XL.

Locorum constitutio.

SI quae tamen attendenda forent, ut optimae, & accuratae morborum ephemerides complanarentur, id unum esset expetendum, ut sedula, & luculenta morborum, qui nobiliores adoriuntur partes a veteribus Etruscis Scriptoribus adumbrata saltem enumeratio peracta esset, & ad seros transmissa nepotes: Praecordiorum namquè morbos graphicè propositos fore consideremus. Quum autem quidquid nobiliores illis temporibus aggrederetur partes huc illucque positum videatur, hinc ea, quae praecordiorum respiciunt aegritudines, haud diligenti exposita tractatione consistunt, adeo ut quidquid de Aneurysmate censendum esse sentirent observatores planè ignoretur. At ne lucem in tenebris quaerere videamur, atmosphaericae rursus constitutionis examini insistendo, longè nimis Aneurysmatum, quae cordi evadunt infensissima, progressus deducere quemvis non posse asserimus, si annuam, hodiernamque coeli constitutionem consideraverit, quae aliis fortasse regionibus perniciosior animadvertitur: Autumnali etenim ingruente tempestate multum elasticitatis suae non satis diu humilibus in locis deperdit aer, qui humilis pariter fit (*a*), eamque non valdè celeriter recuperat, nisi sicca sit hyems, ceu anno 1755. patuit observanti. Ac profecto humiditas eo tempore maxima longos interdiu no-

(*a*) Vid. *Io. Keill Introd. ad ver. Physic. & Astronom. lect.* 20. *pag.* 386. *Lugdun. Batav.* 1739.

noctuque tractus occupat, fitque capiti permolesta, atque homines valetudinis cupidos adscititiis calvariam munire comis cogit, & nusquam propemodum in iis praecipuè locis, qui a paludibus alluuntur intercalares dies habere solet. Nebulae plus, minusve compactae huc illucque vagantur, ex quibus perennis, ac veluti filamentosus humor extillat non tegmina solum ambulantium per vias humectans, sed internos domorum parietes, & stragula insolito humore madida reddens, adeo ut ipsa hominum corpora inflata quandoquè appareant, quod non aliundè deducendum videtur nisi quia externae partes sic quasi in perpetuo detinentur balneo, unde labefactatae cedunt liquidis distendentibus, ceu adnotavit Van-Swieten (*a*). Talis haec maritimis praesertim in locis constitutio ad plures etiam hebdomadas extenderetur, nisi flabra ventorum, nec non frigoris exarcerbati dominium superveniret. Capitis gravedines, anxietas in praecordiis, & hypocondriacae affectiones tunc grassari solent, quae nisi assidua corporis exercitatione eliminentur, evadunt sensim contumaciores. Quamobrem nullimodè improbandum videtur illorum consilium, qui rusticantur, & montano perfruuntur aere usque dum frigus siccum supervenerit. Qui vero Civitatis, Pagorumque flagrant cupidine, easque praecipuè incolere compelluntur regiones, quae marinis conterminae litoribus extant, si cum in eas venerint ex igne suppetias mutuentur, & artificialibus hypocaustis deciduam discutiant humiditatem, non leve nanciscentur emolumentum. Quum autem allata humiditas extrin-

(*a*) *Comment. ad Aphor. Boerh. Text.* 26. *Lugdun. Batav.* 1742.

trinſecus occurrens caput laedat, hinc montanus aer haud inſalubris cenſendus eſt: Montium namquè cacumina purioris aeris nota gaudent, ceu Barometrorum uſu percipitur, uti mirificè patefecit Muſſchembroeckius (*a*). Maior ulterius ſalubritas ex puriori emergit aere, magiſque proficuum vel aeſtuante Sirio in montibus experiuntur qui ibidem degere aſſueſcunt, veluti longa comprobatum fuit obſervatione.

§. XLI.

Obſervationes nonnullae.

QUicumque itaquè adductam nequeunt evitare conſtitutionem, neque opportunas adhibere praecautiones, non modo debiles fient, ſed praeter caetera, quae ſolent advenire ſyntomata, Anorexia laborabunt cum organa triturationi ciborum dicata nonniſi remiſſius proprio munere perfungantur; id quod fibrarum indigitat athoniam ex adductis ſyntomatibus adumbratam. Obſervare mihi non raro datum eſt, eos, qui morbis ex athonia conflictantur, humida ſuperveniente conſtitutione in deterius ruere, quod coniiciendi locum praebet vel eos, qui ſive cordis magnitudine praeternaturali, ſive praecordiorum laborant Aneuryſmate ex eadem athonia deducto, non levia incommoda laturos, ea ſane ratione, qua caeteros debili fibrarum nexu coaleſcentes ad morboſis affectibus ſuccumbendum, in quos proni ſunt, diſponi cernimus, veluti accidit iis omnibus, qui Otalgia labo-

(*a*) *Eſſai de Phyſique, chap. 36. A Leyden 1739.*

rantes aliquantulum aeris humiditate difcuffa fonoras recipiunt impreffiones, eademque fuperveniente auditus iterum fenfu deftituuntur. Conftituta huiufce naturae athonia plurima emergunt incommoda, inter quae non poftremum obtinere videntur locum anomalae quedam febriculae contumaces, quae auctam cordis actionem fuiffe demonftrant. Id meherculè reticendum non eft, quod nempè talis adaucta cordis actio non modo pendere poteft ex fuperveniente febricula, fed ex ipfa tunicarum, quibus ftipantur arteriae, laxitate, atque imminuta earumdem refiftentia: Internas quippè arteriarum tunicas comprimens fanguis fi maiori adigatur impetu ac imminutam invenerit refiftentiam, ampliorem fibi viam fternet, & internus proindè arteriarum ambitus dilatabitur; fiquidem non plaethora tantum Aneuryfma ipfum producere poteft, fed & ipfa vaforum athonia cum plaethora coniuncta una fimul confpirant ad huiufmodi affectiones inferendas. Ac profecto fi fanguinis motus in perenni ex corde egreffu augeatur, violentior evadet impulfus quo maior erit relativa velocitas, five difcrimen velocitatum huiufce fanguinis, illiufque, qui per arterias moveri perrexerat, veluti demonftrare conati funt viri fapientiffimi (*a*).

§. XLII.

(*a*) Vid. *Sauvages Differt. fur l' Inflammation*, §. 173. *A Geneve* 1744.

§. XLII.

Effectus peculiares mutationis atmosphaericae.

QUod si aucta sanguinis quantitas considerari velit, quae nonnumquam cum talibus affectibus copulatur, iam vasa ex plaethora ipsa dilatabuntur, & non tam facilè in venas nimis distentas sanguis ipse propelli poterit; undè maior circa arteriarum fines exorietur resistentia. Hac posita apparet, aortae diametrum, quae definita est (§. XXVII.), aliquantulum protendi; ex quo fit, ut cor eamdem sanguinis quantitatem in canalem ampliorem immittat. Quamobrem minor evadet celeritas quam antea fuerit dum per canalem conicum convergentem, proindèque angustiorem fluebat. Si igitur maior impulsus in vasis cordi proximioribus fiat, hinc maior in ipsis deprehendetur extensio, & inchoabit fortassis Aneurysma, inchoatumque augebitur, quae tamen omnia tum forsitan veluti praegressa conspiciuntur, cum adducta immutati temporis constitutio varietatem quamdam ostendit: Vel enim immane frigus advenit, vel totalis repentina siccitas superstruitur, ex qua terra ipsa dehiscere quodammodo videtur dum tempestas primaeve constitutioni aemula dominatur, ex qua cuncta variantur aegritudinum syntomata humanis haud innoxia corporibus. Haec quidem omnia tamquam relativa statuenda volumus, cum non omnibus eadem atmosphaerae officiant inquinamenta, neque omnibus eadem sit solidorum firmitas, atque textura adductis immutationi-

nibus obsecundans: Adnotatum namquè fuit a Medicis praestantissimis, non omnes persimili donatos fuisse corpore, adeo ut etsi plures facilè debilitentur, nonnulli tamen gravissimas quasque noxas evadant. Huius notae illorum plerique videntur esse, qui borealibus in regionibus commorantur, ubi licet quam plurimi ex flamine venti cuiusdam intereant, cuius tanta densandi vis est, ut vel Hyspanicum vinum conglaciet, ipsi tamen vitam sospitem degunt, pariterque mortuos in Arabia legimus animales ex ingenti, ac perniciosso frigore, qui ex borea super Athlantem Africae montem spirante defertur, ubi tamen quam plurimi nullimodè laeduntur. Frigus insuper Regiae Urbis Pekini rapidiora quaeque flumina adeo una tantum die in glaciem constringit, ut plaustra ferre valeant mercatores gravioribus onusta mercibus; at minus infestum evadit hominibus, quam frigus Europaeum. Ad sinum deniquè Hutsonii vehemens adeo est frigoriferae aurae potestas, ut frigida quaelibet vaporum moles aeri intersperla per eiusdem terrae mixtionem congeletur, atque in exilissima, discretaque glaciei spicula resolvatur. Tales profectò algidae constitutiones fortiori fibra donatis parum, aut nihil officiunt, aliisque debili corporis textura praeditis adeo molestae fiunt, ut si illae eaedem repentè contigerint permagnum ipsis morborum agmen adveniat, ex quo praecordia haud raró infestentur. Et sanè quamvis tam multos athletico pollere corpore comperiamus, tamen alios quosdam adeo debiles extitisse videmus, ut si post corporis excalefactionem frigida usi compotatione, sive balneo fuerint, protinus occubuerint; id quod relativas dispositiones, affectusque relativos ostendit. Ex ingenti insuper frigore affici praecordia posse ani-

animadvertit Ramazzinus (*a*) dum algidam anni 1709. constitutionem erudita exponeret oratione. Quidquid autem de Aneurysmaticis praecordiorum affectibus ex immutatione temporum saepe saepius recurrente deducendis effari constituimus varios ex frigore ad humiditatem transitus respicit, ex quo debili fibra coalescentes laedi posse contendimus: Corpus enim debile redditum ex frigore firmatur, maioremque apparet illi vim accessuram, dum ea, quae illius laxitati favebant, protinus evanuerint, eaque firmitas humida superveniente constitutione deperditur. Imminuta igitur, exindèque superaddita aeris elasticitas ex adducta temporum immutatione dependens fit debilibus infensissima.

§. XLIII.

Arteriarum vis immutata.

NEmo igitur inficiabitur, & ipsa arteriosa vasa firmiora fieri, diuque firmitatem suam fovere quoadusquè temporum vicissitudines perseverant. Si vero in internis arteriarum involucris quaelibet vel minima dilatatio, vel ad eam proclivitas fuerit, ea ex tonica superveniente facultate ingravescet, cum antehac gravi, & ponderoso existente aere propellenti cordi resistentia fieret, humorumque praepeditus penè cir-

(*a*) *Quotus enim quisque est* (ait ille) *repertus tam denso corio, ac tam forti a natura temperie donatus, qui non in cute solum, sed intus quoquè. & intra ipsa praecordia, ubi vestalis ignis nativos lares, & focum habet, ab algidissimi aeris inspiratu noxam aliquam non persenserit?* Const. alg. an. 1709. Patavii 1709.

circuitus agnoſceretur. Illud tamen vel maximè obſervatur, quod nimirum adventante verno tempore Aneurvſmata praecordiorum panduntur, haud aliter ac in reliquis anni tempeſtatibus: Quae namquè perſpiranda materies eſt remoratur, obortiſque obtemperat mutationibus, ac ſaepè ſaepius ad corporis poros pervadendos inepta per vaſcula maioris diametri refluere nititur, & dum illic detinetur extraneis coagmentata corpuſculis ibidem collocatis internos quoſdam progignit affectus ex adaucta refluente humorum quantitate innaſcentes, nequè facillimè exſuperabiles. Intimae igitur, extimaeque vaſorum partes depraventur oportet uſquè dum Aneuryſmaticam naturam aſſequantur.

§. XLIV.

Veterum, & recentiorum uſus.

FRequentiora tamen putanda non eſſe videbuntur noſtro aevo praecordiorum Aneuryſmata quandoquidem adductae mutationes, quae his excitandis conducunt, plus minuſve praeteritis temporibus uſuvenerint, quin de frequentia iſtiuſmodi morbi homines conquererentur. Veruntamen haec dum mecum reputo, haud perperam allatae ſententiae refragari eos cenſerem, qui mihi talia proferrent. At vero ſupra caetera aliquid maximoperè attendendum eſt, quod rem extra omnem dubitationis aleam collocet. Itaquè ex aeris intemperie non adeo frequenter laedi potuiſſe maiores noſtros haeſitandum minimè videtur, quoties illorum pleroſque ſerotinum, & nocturnum aerem plus minuſve pro varietate locorum ſub dio degentes non-

nisi

nisi cautione quadam expirasse novimus ac si instantem ex aere noxam expectandam fore ducerent. Nil ergo mirandum, si eiusdem immutationem non incassum captarent, nequè altiores itinerando situs quandoque invisere gravarentur. Verum quantumvis graves atmosphaericae mutationes plus quoquè quam hodiernae contigerint, prava tamen earumdem qualitas Gymnasticis frequentius adhibitis exercitationibus discutiebatur: Ipsae enim cum corporis robur maximè respicerent quam saepissimè usurpabantur, ita ut in illis quoddam veluti aequilibrium firmitas corporis semper propemodum asservaret: Hae autem cum penè obsolevissent, ignoratur profecto, numquid emolumenta potius quam detrimenta humanis corporibus accesserint: Desidem namquè transigere vitam, somnoque deditam plerique cupiunt, & parum, aut nihil tuendae valetudinis desiderio accenduntur, quin potius errata omnia ex fonte sex non naturalium rerum manantia miserrimè consectantur. Attamen qui somno nimium indulgent praecordiorum languoribus obviam eunt, cum cordis, & arteriarum motum in somno augeri compertum sit (*a*). Positis igitur iisdem semper accidentibus, iisdemque circumstantiis, quae in atmosphaerica constitutione ingruente praesertim bruma contigerant, fieri minimè potest, quin in prasens graviores, frequentioresque vel in praecordiis pandantur morbi, eo quod perampla errorum seges allatis mutationibus superstruatur.

M §. XLV.

(*a*) Vid. *Boerhaav. Praelect. in prop. Instit. Text.* 597. *Lugdun. Batav.* 1740.

§. XLV.

Regionum ſitus obſervandi.

QUum vero ea, quae uſquè adhuc adducta ſunt reſpectivas atmoſphaericas mutationes reſpiciant, eamdem neutiquam aſſervare periodum agnoſcuntur: Ventorum quippè flantium maior, minorque frequentia breviorem, diuturnioremque praeſefert, idque nonniſi ex maiori, minorive acquiſita aeris elaſticitate concluditur, ſiquidem arteriarum expanſiones aeris elaſticitati quodammodo reſpondent, adeo ut ſi aeris increverit elaterium diſtenſiones, atque rupturae in ipſis arteriis ſuperveniant, veluti adnotavit Michelottus (*a*). Locorum inſuper ſitus accuratè praenoſcendi ſunt, cum ex his haud leve deducatur diſcrimen. Fauſtiſſimus ſanè Etruriae noſtrae ſitus dicendus eſt, cum modo altiſſima montium iuga, modo vaſtas, & amaeniſſimas planities quivis intueatur. Quarè facili negocio datum eſt montanum aerem inſpirare ſi fortè fortuna qui humilia loca ambit morbos graviſſimos mi-

(*a*) Aſſerit ille, *Sanguiferorum canalium rimas, rupturaſque ab inſigniter increſcente aeris vi elaſtica fieri quoquè poſſe; ſanguinea ſcilicet maſſa certis anni temporibus, conſtitutionibuſve, ſummo gelu, vel aliam quamcumque ob cauſam, prona ad concreſcendum exiſtente, facilè intelligemus, ſi quae de aeris ex conglaciatis aqueis particulis erumpentis vi, vel bellica tormenta frangere valente, quemadmodum humores a cruore in animalibus ſecernantur ſcribentes adnotavimus, huc traducamus.* Vid. *Inſtit. Bononienſ. Comment. Tom. I. pag.* 439.

minitetur. Ea autem, quae circa humidam autumnali tempore obſervatam conſtitutionem (§. XL.) deprehenduntur, humiliora, & intermedia loca conſectari videntur, ubi haſce, etſi tranſitorias, & temporarias, advenire mutationes adnotatum eſt, è quarum noxa facilè evadet quicumque ſpatioſa, & montana loca inviſere non gravabitur, vel ſubciſivis ſaltem horis aliquam corporis amplectetur exercitationem. Idcirco igitur ſaluberrimum potiori iure iſtud praedicatur coelum, eo quod parvo ſecluſo tempore nuſquam propemodum aegritudines, quae ex ipſo proficiſcuntur ſubſtineantur. Veruntamen ſi quae ſunt haud innocua loca, haec circa marinum litus ſpectanda occurrunt, ubi aquarum non raro pravitas adiicitur, ex qua endemius profluit morbus in iis conſpicuus, qui ſalubrem aquam venalem habere nequeunt, obſtructio videlicet in hepate, & liene, ex qua non modo multiplex Icterus, & Hydrops, ſed ipſum cardiacum Aneuryſma conſequitur, ceu ex inferius adducendis patebit (§. XLVII.). Interim è diverticulo redeuntes in viam id meminiſſe ſufficiet quod iam innuimus, perſaepè nimirum ex ingenti frigore ad moleſtam tranſitum fieri humiditatem poſteaquam novum frigus, & calor etiam ſupervenerit (§. XL.), ita ut dum humana corpora intolerabili frigore torpent, ex immodica laedantur humiditate, ſive protinus quibuſdam ardoribus torreantur. Inſuper adnotatum eſt, hominum errata homines alios incautos fallere, eoſque demum cardiacis aegritudinibus ſubiicere, eo quod tum aeris, tum arteriarum elaſticitas ſanguinis actioni non benè reſpondeat (§. XLII.). Quum itaquè ex allatis erroribus tales ingraveſcant mutationes, altera, niſi mea me fallit opinio, obtinebitur cauſa

M 2 nul-

nullimodè criminanda, ex qua frequentiora deducantur Aneurysmata. Interim vero ad alia properandum.

§ XLVI.

Rusticorum regimen.

PEculiares nonnumquam observare fas est morborum curationes apud imperitum praecipuè vulgus familiarissimas, quae solertissimorum quorumcumque Medicorum ratiocinationes eludunt, atque ex adverso praecipites morbi quidam deprehenduntur, qui ne minimum quidem infelicis eventus antea indicium praeseferebant. In priori itaque casu natura morborum medicatrix ultro accersenda foret, etsi immani instante morbo vix evadendi locus superesset: In altero vero ignavia fortuita consulenda, quae insanum vulgus hallucinatur. Rusticos quaeso, & inurbanos homines si spectemus, propriae necis artifices illico praedicabimus: Dum enim laborantes esuriunt vescuntur pessimè, atque esculenta praetereundo maximè ad rem nostram facere videtur aquarum, & aeris, qui absorbetur, ingurgitatio: Ex aqua namquè terreis referta particulis morbi quam plurimi emanant (a). Patescit iam palustrium locorum incolas insalubribus ut plurimum aquis sitim explere, quin ne hilum quidem de prava ipsarum indole cogitent. In morbum proindè incidere solent, quem Graeci πολυσαρκίαν dicunt, sive assiduas perferunt obstructiones, ex quibus aegritudines oriuntur innumerae,

(a) Vid. *A mechanical account of poisons in several essais by Richard Mead*, Tent. 6. London 1745.

rae, inter quas, praeter vitia praecordiorum, reticendus Hydrops non eſt, qui ex Ictero ſolet proficiſci, ex obſtructionibus, quae prius aderant, progenito, veluti in iis, qui aere, & ſalubri aqua deſtituuntur, praenoſcitur frequentiſſimè. Craſſeſcunt illi, laxa pollent fibra, & tonica contractione privantur. Peramplum ſanè in Etruria noſtra munificentiae praebuère argumentum qui ad eam partem, quae maritima, finitimaque reſpicit loca; ſalubriorem reddendam ſtagnantibus, coenoque refertis aquis illa arva alluentibus, atque aerem pravis halitibus inquinantibus declivem largiri curſum meditati ſunt, & ſaluberrimam exindè aquam magnificis è longo tractu ductibus derivare, & in Urbes ipſas deducere. Caeterum qui optimae aquae ſubſidio orbantur, pravumque inſpirare aerem coguntur, Aneuryſmaticis haud infrequenter tentantur praecordiorum affectibus, veluti in noſtris hiſce Noſocomiis fit manifeſtum, ubi maxima aegrorum è locis paluſtribus redeuntium copia tum obſervatur, cum nimirum adveniente aeſtate in puriorem aerem illuc, undè diſceſſerant, revertuntur. Ego equidem arbitror, cardiaca vaſa ex aere parum elaſtico, & pravis quandoque haliſibus inquinato enervata, nec non ſanguinem pravis qualitatibus imbutum haud leves putari poſſe cauſas incipientis ſaltem huiuſmodi affectus, qui ex aſſidua adductis in locis mora maior gradatim fiat uſquè dum aliquo interveniente caſu patefiat, & ope tranſitus ex parum elaſtico ad elaſticum aerem ingraveſcat. Auſtrinae tamen reticendae conſtitutiones non ſunt, quibus ſupervenientibus non aliquae duntaxat corporis partes hebetantur, uti notum Hippocrati (*a*) fuiſſe colligitur, ſed cordi, pulmo-

(*a*) Vid. Ἀφορ. τμῆμ. τρ. ἀφορ. ε´, καὶ ιζ.

monibusque gravia succedunt syntomata, quae observationem promerentur (*a*);

§. XLVII.

Peculiares aliquae Aaeurysmatum causae.

INsuper deprehensum est, omentum in iis, qui facilè pinguefiunt, mole augeri admodum posse, dum in obesis praesertim opima oppletur pinguedine (*b*). Quum autem nullum extet in omento vas excretorium, omnis illa pinguedo ex validis mota laboribus abit per epiploicas venas in venam portam, atque toto inundato hepate pessimae obstructiones emergunt. Ex his vero ul uvenire Aneurysma haud videtur incongruum, quandoquidem ex cuiuscumque visceris obstructione cordis vis augetur. Si ergo dimidium ramorum aortae obstrueretur quadrupla cordis vis necessaria foret, ut sanguis in proprios canales propelli posset (*c*). Cetum insuper est, atque repetitis comprobatum observationibus, eos allatis morbis succumbere, qui vel fibram minimè nacti sunt robustam, sive laxam quocumque casu reddiderint, pariterquè constat, iuniores, & robustiores praecordiorum

(*a*) *Quam plurimis aliis, qui organicas varias laesiones circa cor, aut pulmones a diuturno tempore gestabant, gravia pectoris syntomata cum difficultate respirandi in hac aeris austrina constitutione evenisse observavimus.* Vid. *Valcarenghi de aortae Aneurysm. Observat. Obs. I. Cremonae* 1742.

(*b*) Vid. *Van Svvieten. Comm. ad Aphor. Boerhaav.*, *Text.* 916. *Lugdun. Batav.* 1753.

(*c*) Vid. *Sauvages An. a la Statique des animaux d'Hales* §. 277. *Genevae* 1744.

rum Aneurysmate magis tentari, ceu iam adnotaverat Albertinus (*a*). Haec porro ut una simul conciliari valeant autumari posse videtur, vitae nempè genus esse maximoperè considerandum, utque ab iis, qui palustria incolunt loca aliquid luminis mutuemur, adnotandum videtur, id eos in votis habere, ut sano, robustoque polleant corpore, assidua edocti observatione, iis videlicet, qui in morbos proclives sunt, nequè substinere labores queunt, talia evitanda loca esse, iisque adeunda, qui parentes ibidem non valetudinarios habuère, sed benè valentes. Attamen & horum plerique paulatim incipiunt debilitari, omnemque in se refundendam culpam agnoscunt, cum laxitatem experiantur assiduam, qua priusquam illuc adirent, minimè tentabantur. Si ergo morbis corripiuntur, non ideo corripiuntur propterea quod iuniores, & robustiores subito appareant, proindèque corporis laxitatem subierint, sed quia cum domum remigrarint, corpus iam debile assidua quassare defatigatione non dedignantur. Tamen seclusa etiam omni aeris parum, aut nihil elastici inspiratione illud verum agnoscitur, quod iuvenes, & robustiores praecordiorum Aneurysmate magis tententur si aliae accenseantur causae validiores, ex quibus arteriarum involucra adeo validae distendantur, ut facillimè dilatari queant, & parere ipsum Aneurysma: Si namquè aeris elasticitati plus minusve agenti improbi labores corporis adiiciantur, eaque universa, quae validas reddere distensiones possunt, facili quidem negocio, licet athletico gaudeant corpore, Aneurysma patefiet.

§. XLVIII.

(*b*) Vid. *Instit. Bononiens. Comm. Tom. I. pag.* 382.

§. XLVIII.

Aeris elasticitas.

ID vero pravam aeris naturam esse probè noscendam demonstrat, cum haud exiguam humano in corpore vim nanciscatur, veluti tum a veteribus, tum recentioribus cognitum est (*a*), & non leviter conferat ad morbos allatae indolis producendos, qui ideo frequentes sunt, quia duris urgens in rebus egestas rusticos homines illuc, ubi aeris noxa vitari nequit, adire compellit. Veteres ipsi locorum constitutiones sedulo examini subiicere minimè gravati sunt, cum probè novissent, a sicco solo salubrem, a palustri inclementem, & quandoquè pestilentem aerem proficisci, veluti elapsis retro temporibus apud Aegyptios, Graecos, atque Germanos deprehensum fuisse testatur Hofmannus (*b*), qui Scriptorum testimonia accuratè colligere

(*a*) Vid. ΙΠΠΟΚΡ. Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων. Hippocraticae doctrinae inter recentiores adstipulatur supra caeteros Arbuthnotius in libro, cui titulus: *Essay concerning the effects of air on human body. London* 1733. Huius versioni latinae adnotationes addidit *P. Fort. de Felici. Neapoli* 1753. Agnita itaquè perniciosa aeris constitutione mutationes eiusdem illico fiant oportet: Nam *pessimum aegro est coelum, quod aegrum fecit*, uti probè innuit Celsus *De Medicin. l. II. cap.* 1. *pag.* 43. *Patavii* 1750. Sed aeris innovatio in navibus quoque, cubiculis, nosocomiis, carceribus, aliisque locis obtineri potest non solum auxilio machinae, quam Halesius, & Desagulierius excogitarunt, verum ope machinae simplicioris apposito igne, veluti novissime deprehendit Suttonius *An Historical account of a nevv method for extracting the f ul air out of ships. London* 1749.

(*a*) *Differt. Physic. Med., Diss. V. Genevae* 1748.

ligere voluit, ex quibus rei veritas inclaresceret. Contra vero si celsissimae peragrari velint alpes, ubi aer perflatus, multumque elasticus apparet, atque optimarum scaturigines aquarum reperiuntur, raro admodum obstructiones, & universum morborum agmen ex iis pendens, aliique innumeri affectus alibi conspiciendi deprehendentur. Nequè mirum si rarius in cadaverica eorum, qui montium iuga incoluerunt, sectione praecordiorum Aneurysmata reperiantur: Aeris namquè elasticitas, corporis labores, & vitae regimen huiusmodi sunt, ut nihil admodum reprehendendum esse appareat, nisi fortuitus aliquis error extiterit, sive ex ea, quam profitentur arte incommodum aliquod subeant: Fodinas enim montium viscera tenent metallorum, quorum glebae nonnisi ingenti effodiuntur labore, qui cum inspiratione aeris modo nitrosis, modo sulphureis, modo aluminosis halitibus, qui undiquè circumvolitant, redundantis copulatus animalem perturbare valet oeconomiam, & non raro mortem ipsam inferre: Vapores enim teterrimi ore hausti, exceptique pulmonibus sanguini manus iniiciunt pertranseunti, eiusque cogunt molem, coercent, atque constringunt. Quarè non immerito naturae promptuarium vocatur aer, eo quod multiplices, quae ex ipso derivantur, aegritudines ex mixtorum compositione multigena pendeant. Nequè praetermittenda vis est, qua aereae particulae sive se mutuo non tangentes, sive quandoquè se mutuo repellentes fugere semetipsas conantur, quae in ea crescit ratione, in qua distantia inter centra particularum earumdem minuitur (*a*). Aer pravis effluviis inquinatus, acidis,

N qui-

(*a*) Vid. *'s Gravesand. Physic. elem. Mathemat. Tom. I. l. 2. cap.* 13. *pag.* 158. *Lugdun. Batav.* 1720.

quibus scatet particulis, vaporibusque ad fermentationem concipiendam aptis (*a*) pulmones adigit, qui nisi firmam, integramqne nacti fuerint habitudinem, afficiuntur facillimè, & causaria praesertim corpora ad internecionem usquè deducunt (*b*). Adnotandum ta-

(*a*) Vid. *Optiks: or a Treatise of the Reflections, Refractions, Inflections, and colours of Light: The second edition With Additions. By Sir Isaac Nevvton, Book III. London* 1718.

(*b*) Aeris velocitatem maximam esse demonstrat machina Desagulieri, quae in Actis Anglicanis descripta est *Trans. Philosoph. for the year.* 1727. *num.* 437. Concipiatur aer in varias, atque concentricas divisus periferias, adeo ut vires centrifugae sint ut radii, in progressione nimirum Arithmetica. Sit itaque R radius maioris circuli = 3. 5. ped. r radius circuli minoris = 0. 75. m. radius circuli medii = 2. 125. $= r + \frac{R - r}{2} = \frac{R + r}{2}$ v spatium a medio circulo percursum spat. min. 1.'' = 26. 1. S spatium percursum ob gravitatem = 16. 1. s spatium a minima aeris particula ob vim centrifugam percursum dum è centro circuli medii ad periferiam progreditur 2 m : v :: v . s, seu ob regulam Hugenianam $\frac{v\,v}{2\,m} = s$. G & c vim indicant gravitatis, & vim centrifugam in circulo medio Spatia eodem tempore percursa propter actionem duarum virium sunt ut hae vires S : s :: G : c, & $\frac{s\,G}{S} = c$, ac pro s adhibendo $\frac{v\,v}{2\,m}$ erit $\frac{v\,v\,G}{2\,m\,S} = c$, & pro m $\frac{R + r}{2}$ tunc $\frac{v\,v}{R + r}\frac{G}{\times S} = c$ ita ut gravitas sit ad vim centrifugam in eodem circulo ut G ad $\frac{v\,v\,G}{R + r \times S}$, seu ut 1 ad $\frac{v\,v}{R + r \times S}$. Quod si multiplicetur per numerum circulorum

R —

tamen, interdum ruſticos homines ſoſpites magis degere, quam urbanos: Ipſi etenim, niſi in aliorum arvis ſubſtinere labores conentur, paterna propriis bobus exercent rura, & parum, aut nihil aliquo diuturno pathemate corripiuntur. Ex quo fit, ut quandoque plebeiae genti invidere debeamus.

§. XLIX.

Pravum vitae regimen.

Ex his tamen omnibus praeconceptis nonnulla eruenda ſunt, quae Aneuryſmatum in praecordiis genitorum frequentiam videntur indigitare. Primum itaquè videmus, eos, qui tota hyeme paluſtribus in locis commorati ſunt, quorum plerique miſeriis tabeſcunt, ſero admodum in proprias regiones reverti, &

$R - r$ erit preſſio aereae columnae $R - r$ producta a gravitate $R - r$, & preſſio centrifugarum virium $\frac{R - r \times vv}{R + r \times S}$.
Quoniam vero preſſionum diverſarum velocitates ſunt ut radices quadratae earumdem preſſionum, erit velocitas a gravitate producta ob naturale pondus, ſeu ob preſſionem $R - r$ ad velocitatem, quam columna eadem recipit a preſſione, quae naſcitur a vi centrifuga, ut $\sqrt{1}$, ſeu 1 ad $\sqrt{\frac{vv}{R + r \times S}}$
Si velocitas a gravitate producta $= R - r$ vocetur $a = 15.38$ ped. 1.″ min erit velocitas, quae naſcitur a vi centrifuga $a \times \sqrt{\frac{vv}{R - r \times S}}$, ſeu $a\ v \times \sqrt{\frac{1}{R + r \times S}}$, ſeu $\sqrt{\frac{a\ v}{R + r \times S}}$
ideſt in adducta machina $\frac{15.38 \times 26.21}{\sqrt{4.25 \times 16.1}} = 49.67$. ped. 1.″ min.

repentinis modo humidioris, modo gravioris aeris mutationibus obrui. Nullo deindè haud valetudinariae transigendae vitae ardore accenduntur, nullisque utuntur remediis, ut morbos caveant, quibus alias succubuère. Si denique aliquo vel levi morbo tentatos se noverint, id unum in deliciis habent, ut nempè ab instituto vitae regimine non deflectant nihil admodum de valetudine servanda solliciti. Nil igitur mirum, si gravissimos sibi morbos accersant, quos ingravescere cogunt errores neutiquam contemnendi nostroque aevo familiarissimi. Quamobrem nil vetat asserere, insalubrem humiliorum locorum constitutionem cum adductis coniunctam erroribus praecordiorum affectus efficere frequentiores consuevisse, inter quos Aneurysmata vel in infantia progenita, vel spontè obvenientia sunt computanda, ceu assidua comprobatur experientia, ac satis superque iteratae cadaverum sectiones evincunt. Qui tamen luculentam palustrium, & humiliorum Etruriae locorum notionem habere concupiscit, eos perlegat tractatus, ubi de causis, atque remediis insalubritatis aeris in humilibus, & maritimis locis differitur (*a*). Nos interim, ne praetervolet nimium sermo, alio mentem, animumque convertere cogit id omne, quod alias respicit cardiacorum Aneurysmatum causas a nonnullis ne fortassis quidem cogitas, etsi eas ipsam praecessisse aegritudinem, ne dum comitatas fuisse fatendum sit.

§. L.

(*a*) Vid. *Targioni Tozzetti Relaz. d' alcun. Viag. fatt. in divers. part. della Toscana*. Tom. VI. Firenze 1754.

§. L.

Lues Venerea.

EAs itaquè caufas, quae inter extrinfecas adnumerantur, adduxiffe fupervacaneum foret, nifi quae vel intrinfecus vim fuam exerunt in apertam planè lucem deducerentur. Huius profecto naturae Venerea lues videtur effe, quam praecordiorum affectiones feu paulatim promovere, feu ante pubertatem incoeptas patefacere poffe credendum videtur, fi praefertim virus venereum iamdiu delituerit in maffa fanguinis univerfa. Iam unus, aut alter effluxit annus, quo in celeberrimo Florentino Nofocomio quidam iuvenis decumbebat annos triginta neutiquam praetergreffus venerea cachexia admodum inveterata correptus. Huic caries offium in capite infignis advenerat, ex qua vix evadendi locus fuppetebat. Dum interim palliativa, ut inquiunt, perageretur curatio poft irritum ptyalifmum inopinato exortum vita functus eft. Infolitum ideo aortae Aneuryfma obfervatum fuit, quod utramque, thoracis videlicet, & abdominis cavitatem occupaverat. Hinc factum arbitror, ut ex imminuta fenfim mufculari cordis actione, & ex violenta, validaque diaphragmatis preffione organa refpirationi dicata obftaculum fubierint, ex quo inferri poffe videtur, mortem exindè fuiffe confecutam. Haud diffimilia memini quondam obfervata fuiffe, ex quibus me coniicere poffe arbitror, Veneream nempè luem Aneuryfmatica nonnumquam vitia producere confueviffe, cum hae binae affectiones frequentiffimè copulentur. Quum vero memorata lues diu, multumque fines fuos protende-

derit, hinc fit, quod si saevissimis stipetur syntomatibus, adductas superius affectiones producet.

§. LI.

Nonnulli effectus Luis Venerae.

QUae hactenus de veneno elephantiaco, leproso, & hydrophobico, nec non de pestifero, & variolosio contagio haud ineptè vel ab iis Scriptoribus congesta sunt, qui rerum veritatem fabulis obrepere meditabantur, de Syphilitico effari quoquè posse videntur, quod flogisticum esse ex enascente subindè phlogosi deducitur, nec non corrosivum, fixum, atque coagulans ex advenientibus comprobatur effectibus. Ex hoc ipso inquinari sanguinem compertum est, quandoquidem post affecta primum ea loca, per quae introgressum est, in saguinem ipsum deducitur, & tum gliscenti veterno calcar additur, cum pravae dispositiones corporis praeextiterint: Tunc enim exitiales vapores sanguini permixti acidam, viscidam, & acrem, quam praesetulerant, constitutionem ad eum inficiendum aptiorem reddunt. Nullus profecto ambigendi locus est, quin arteriarum tunicae firmitate gaudeant non exigua (§. VI.), adeo ut non ita facilè debilitari queant, nisi magni momenti vis accesserit. Hanc tamen ex eodem proficisci veneno minimè alienum a veritate putabitur: Vetusta enim extante lue sanguini maxima communicatur labes, quae cum in dies magis magisque subcreverit, substantiam sanguinis depravat universam. Sanguis itaque postquam adeo pollutus, pravas qualitates, corrosivam

prae-

praesertim, & hemicausticam penè dixerim, adeptus fuerit, haud difficilè internam valebit arterarium quarumdam tunicam ubicumquè discindere, atque ex ea ad alteram gradatim transitus fiet, donec tertia in conspectum veniat, quae cum tendinosa sit (§. VI.), adeoque magis resistenti coagmentetur materie, sanguinis acrimoniam forsitan retundet, & superabit. Quod si ex huiuscemodi labe exostoses, hyperostoses, osteosarcoses oriuntur, & alia quam plurima, quae vim exigunt ad agendum validissimam, multo magis arteriarum laedentur involucra, atque verum exindè nascetur Aneurysma. Quoad erosivum vero principium in sanguine delitescens, & ex immisso veneno profluens attinet, adnotasse iuverit, huiusce naturam ipsis nudis oculis innotuisse, ceu eximii testantur observatores, qui sanguinem huius indolis explorare aggressi sunt (§. LXXIII.). En igitur inter binas interiores tunicas excurrens huiusmodi sanguis, sensimque productum Aneurysma, quod circa praecordia innasci facilius posse deprehenditur, cum praeter pravam sanguinis indolem, vis maior ex vicino cordis impulsu sanguini eidem communicetur. Quod si his omnibus valetudinaria, ac penè scorbutica corporis constitutio (§. XX.) talium morborum soboles, aetas ad senium vergens, aegritudines praegressae, ac frequentissimi in sex non naturalibus rebus errores superstruantur, inferri potest, adducta vitia facilius usuvenire.

§. LII.

§. LII.

Laxitas inducta.

INolevit animis hominum opinio quaedam, quod ex assiduo nempè concubitu laxetur valdè corpus, viresque sensim deperdantur, adeo ut ipsa dorsalis tabes subsequatur. Id autem bene, ac sapienter eos effari consuevisse perspectum est, quandoquidem ex repetitis fit manifestum observationibus, corpora frequenti assueta concubitui maximam saepissimè laxitatem contraxisse. Quod autem ex contracta emergit huiuscemodi laxitate sedulam extorquet observationem: Eos enim, qui utpotè in luxuriam proclives sequioris sexus se amore irretire non dedignantur, adeo in coeno cupidinum arbitror volutari, ut assiduè cum faeminis accubantes novis semper viam morbis sternant, quibus in corpore constitutis fieri nequeat, ut praecordia ipsa minimè torqueantur, adversaque ipsi semper valetudine conflictentur. Et sanè compertum est, primo pubertatis flore languescente, ruere in deterius valetudinem, veluti ex prava corporis constitutione, sive ex perpetratis erroribus enitescit. Verum si quis dum constitutum pubertatis tempus attigerit, effraenatae se mancipare libidini non erubescat, existimare ille poterit suprà caeteros, maiorem serius ocyus laxitatem in se ipsum redundaturam: Nondum enim sat firmo corpore praediti esse dicendi sunt qui pubertatem ipsam haudquaquam fuerint praetergressi. Quod vero firmata iam corpora magis angit, atque sollicitat illud est, quod nempè laxatis ex coitu diuturno corporis vasculis non modo pa-

patefieri affectiones possunt, quae pubescente adhuc aetate subortae sunt, sed aliae obvenire denuo solent, quae nullum exindè medicamen admittunt. Haud aliter labefactatis qualibet ex causa usuvenire corporibus deprehensum est, quibus nulla frequentior obtigit aegritudo, quam quae praecordia torquere perspicitur: Ea quippè omnia, quae fibrarum, ex quibus arteriosa coalescunt vasa, debilitatem inducere possunt, ipsa met promovere possunt Aneurysmata. Nequè aliter statuendum occurrit, cum clarè pateat, quae, quantaque concussio, quique calor, & quae deniquè exerenda sit vis dum quis venereo percitus oestro repetitos ictus infligit. Si ergo praeexistens fortè fortuna praecordiorum latuerit Aneurysma, quilibet inferet, ipsum quam citissimè se patefacturum, secus vero repente produci posse, si talis praecipuè fuerit illius corporis constitutio, ut debilem nimirum nactum fuerit fibram ab incunabulis, vel talem temporis progressu reddiderit. Porro languet corpus, & pallore perfunditur universum, mentis hebetatur acies, ac sensim temperies nativa deperditur, fractisque proindè viribus tonica quoquè arteriarum contractio torpet, & sanguini propellenti minus resistit. Quidni lenocinante adhuc cupidine balsamicum quidquid inerat foras proruit, & sanguinis lentor emergit? Sive igitur arteriosa solummodo flaccescant vasa, sive iisdèm in tonico adhuc statu perseverantibus sanguinis lentor adveniat, sive demum quorumcumque defectus una simul copulentur, arteriarum morbos emersuros iudicandum est. Quod si virus Venereum iam acquisitum adductis superaddatur conatibus, facilè concludendum erit, huius indolis aegritudines procul dubio

O con-

consequi posse. Cur vero praecordia praeter reliquas corporis partes infestari queant, illico elucet, si Anatomes auxilio propinquitas partium investigetur.

§. LIII.

Pravi salivationis effectus.

HAudquaquam illud probandum esse censerem, quod iam adhiberi consueverat praesertim apud Transalpinos remedium Aphrodisiae depellendae dicatum, quod ad usque ptyalismum ex litu corporis universi deductum ex Hydrargiro optimè parato desumebatur: Facilè quippè cuivis est divinari pravos affectus ex hac ipsa medendi methodo profecturos, si quando praesertim difficilè saliva reiicitur vehementia pytismata consequantur. Tunc enim quod optimum censetur esse remedium, in hostem convertitur infensissimum, cum omnes probè noverint, quae, quantaque vis ex huiuscemodi medela proficiscatur humanis potius corporibus insalubris evasura, quam salutaris (*a*). Macrescit quotidiè magis adustum iam redditum corpus, atque eo, quo indiget, humore spoliatur, & dum gliscenti veterno aditus reseratur optimi quique humores una cum noxiis eliminantur. En igitur quassatae arteriarum tunicae, quae nisi fortem nactae fuerint firmitatem, ad alterationes subeundas plurimas disponuntur. Si vero in Venerea curanda labe ex litu sudores quispiam multoties Aneurysmate iam

(*a*) Vid. *Hundermark De Mercur. Lipsiae* 1757.

iam efformato subſtinuerit, conclamatum pro illo eſſe declarat Paraeus (*a*). Quod autem ſedulo attendendum occurrit illud eſt, quidquid nempè praegreſſa medicamenti cuiuſcumque ſumptione nocuerit, atque morbum exindè alicuius improviſae indolis patefecerit, culpari conſueviſſe: Tunc enim vel ex ipſo Hydrargiri interno uſu, licet proficuus expertus ſit, metuendum ſaepè ſaepius occurreret, etſi quandoquè nocuiſſe ambigi queat, veluti de quodam accepimus, qui plurimis mercurialium pilularum aſſumptis doſibus ex Orthopnaea peremptus eſt, inventuſque habens in baſe cordis protuberantiam ovo columbino haud abſimilem aliis proindè minoribus circumſeptam (*b*). Cuncta haec internum Hydrargiri uſum non adſtruunt, qui prodeſſe admodum ſolet, verum apertè demonſtrant, ex nimia, eaque excedenti quantitate haud levia contingere incommoda poſſe tum magis conſpicua, cum interno huiuſce medicaminis uſui litus extèrnum, uti quondam adhibebatur, adiungitur. Ac profecto ea, quae cordi adhaereſcunt arterioſa vaſa, maiori donantur diametro, quae cum in aorta maxima ſit, locum magis praebet experimentis, quibus peractis analogia cum aliis arteriis inſtitui facillimè poteſt. Quod autem ex Anatomicis uſquè adhuc enituit iniectionibus illud eſt, quod nempè aorta ex membranis coaleſcit, quae ex vaſis minoribus componuntur, quae inſuper ex aliis ſenſim minoribus eſſe fabrefacta iamdudum innotuit. Apparet ergo, non

O 2 diffi-

(*a*) Vid. *Theoph. Bonet. Sepulchr. Obſ.* 14. *l. II. ſect.* 2. *cum adnot. Manget. Tom. I. pag.* 50. *Genevae* 1700.

(*b*) Vid. *Zod. Med Gall. pag.* 156. *Pariſiis* 1679.

difficilè adeo infignes enafci poffe dilatationes dum quis vehementi traditur ptyalifmo fi ea praecipuè attendantur, quae ex enafcente fubindè phlogofi confequuntur. Quamvis itaquè quam plurimis bene ceffe-rit, non paucos tamen ex fitu corporis univerfi novimus ingulatos, quos fibris praefertim debilibus antehac coaluiffe compertum fuerat. Nequè aliter de reliquis ftatuendum effe medicamentis arbitrarer, quae ad promovendam affluentem diaphorefim apta funt, iifdem tamen cafibus ufquequaquè permanentibus.

§. LIV.

Veterum ingluvies.

HAud aliter videtur de reliquis internis conatibus decernendum, qui luculentam dicendi materiem fuppeditant, quoties ex iucundis iifque frequentibus liguritionibus depromantur: Quae namque affluenter admodum ingeruntur Aneuryfmatum cardiacorum frequentiam non adftruunt, quinimmo inter praecipuas eorumdem caufas videntur iurè quidem ac merito computanda. Iam pueros ex ingeftorum abufu ideo nocumenta faepe faepius contraxiffe adnotavimus, quia tenellulae machinae recenter fabrefacta textura ingluviei cedit (§. xxviii.), pariterque rufticos homines maritimis, & paluftribus in locis degentes ideo frequenter aegrotare confuevifse monuimus, quia nifi affluenti eduliorum quantitate, faltem qualitate prava vefcuntur (§. xlvi.) Modo autem intento animo perfcrutandum occurrit quidquid in Urbi-

Urbibus ipsis ad palati fascinum invectum increbuit, quodque infensissimum mortalium corporibus potest evadere. Sive itaquè pluries, sive semel in die manducare maiores nostri consuevissent, ea tamen, quae officere corporibus arbitrarentur, eorum nonnulli reiicere minimè gravabantur, etsi haud frugale convivium apponerent discumbentibus. At ipsemet nidor embammatum, atque copia non evadebat helluonibus iniucunda, eo quod dum esurirent asotorum epulas inquirerent. Apud Romanos vero adeo ferina quaedam ingluvies invaluit, ut impuberes ipsi penum omnem clanculum congererent, natuque iam grandes populi placitis lenocinari non erubescerent. Postremis sanè Romanae Reipublicae temporibus eo usquè symposia legimus devenisse, ut in ipsis procerum aedibus nonnisi lurconum contubernia peragerentur; id quod sub ipsis Imperatoribus perduraverat diutissimè, ut non amplius Catoni senioris frugalitas, sed Vespasiani, Apicii, Luculli, aliorumque immodicum intueri valeret gulae satis avidae blandimentum. Etsi itaquè assidua veterum quorumdam intemperantia exoleverit, non desunt quidem, qui dum propria abliguriunt, vel nunc de morbis ex ingluvie nimia subortis miserrimè lamententur. Quod vero vel maximè dolendum est, puerorum respicit alimentum: Haud enim patiens inediae quilibet praedicabitur quando non in accubitu duntaxat aliquo solemniori, sed in ipsis puerorum ientaculis apponantur edulia humanis corporibus infensissima, quorum libido si cum aetate creverit, non ita facilè poterit praetermitti. Cuncta proindè sanguinis massa ex insalubribus eodem eduliis coalescente alterationes nonnullas subibit, nequè amplius mirari

rari possumus, si plurimarum origo aegritudinum è sanguine derivetur, cum ille potiori iure morborum reus diiudicetur postquam in alienigenam naturam migraverit.

§. LV.

Morbi ex pravà ciborum quantitate, & qualitate manantes.

PRavam ex esculentis, potulentisque quantitate, & qualitate peccantibus emergere sanguinis constitutionem nemo sanae mentis inficias ibit, quandoquidem quotidiana nos edocet observatio, morbos quam plurimos ex adducto fonte frequentissimè dimanare. Caeterum si sanguinis circuitus evaserit concitatior, & dum vehementer arteriosum genus afficitur, eiusdem acredo praeextiterit non tam facilè superabilis, praecordiorum Aneurysmata quispiam subsequi posse vaticinabitur. Corporis incremento proportionalis evadere in pueris debet sanguificatio; in aliis vero ejusdem conservandi opportunitati debet exactissimè respondere. Haec si perturbentur, adversa imminet valetudo pro efficacia causarum dignoscenda. Oriuntur aegritudines nullum prima fronte periculum praeseferentes quae satis superque graviores evadunt, & machinam humanam subvertunt. Ex his tamen omnibus illud consequitur, quod nempè validae requirantur actiones adhoc ut peracta exindè patescant Aneurysmata. Hae tamen vim nonnumquam exerunt validissimam, veluti ex effectibus intensius agentibus comprobatur. Et profecto plurima in Aneurysmate promoven-

movendo collimant, quae adeo validè agunt, ut geminatam quandoque affectionem progignant arteriosa simul, atque venosa vasa protinus infestantem. Varicem quippè in venosis praecordiorum canalibus cum Aneurysmate consociatam observavit in sutore Lancisius (*a*), qui nusquam sanè se credidisse fassus est, varicem cavae minimè cognitam cum Aneurysmate in aorta sedem habente fuisse tunc temporis copulatam. Huiuscemodi propterea casus ansam ambigendi praebent observatoribus, adductas nimirum aegritudines ex causis vehementer agentibus proficisci. Harum tamen nonnullae allatae sunt, quae non infrequenter panduntur; sed cum inter caeteras inopinatae quaedam, adveniant, quae vix post cadaverum incisiones manifestantur, ab iis recitandis supersedendum est, cum illae usquè adhuc adductae fuerint, quae iteratis innotuerunt observationibus, ac frequentiora fortassis reddidere nostro aevo praecordiorum Aneurysmata.

§. LVI.

Gymnasticae abusus.

NOn me fugit, immodicas quoque priscorum exercitationes eo usquè devenisse, ut vel in iis, quae ad valetudinem conservandam inventa fuerant, luxus certatim agnosceretur. Tametsi igitur huiuscemodi penè obsoleverit usus, satis superque quispiam adinvenitur, qui sive currendo, sive canendo, sive tolutariam

(*a*) *De subitan. mort. l. II. Obs. 5. Romae* 1745.

riam peragendo equitationem, vel quomodocumquè motus corporis instituendo exercitationis limites praetergreditur. Quidquid vero ad immodicas corporis exercitationes referri debet, inter externas advenientes causas accensendum est, ex quibus Aneurysmatica vitia proficiscuntur: Dum namquè aliqua peragitur violenta quamtumvis exercitatio illae adhibendae cautiones forent, quas apud veteres Graecos, atque Romanos in usu quondam fuisse compertum est, qui cum Agonysticis navarent operam exercitationibus, constitutis quibusdam legibus obtemperabant, dum praecipuè de certaminibus publicè peragendis ageretur, quae adhoc ut ritè disposita forent, a Gymnasiarchis consueverant moderatiora constitui (*a*). At vero in his quoque delinquere homines incoeperunt: Exercitationes quippè instituere aggressi sunt, quae modum excesserant, atque habitui corporis, ipsiusque viribus minimè respondebant. Quod vero maximè ad rem nostram facere videtur in eo situm est, ut nimirum ab iis producantur cumprimis incommoda exercitationibus ad veram Gymnasticam referendis, quae etiamnum vigent, sed peraguntur inopportunè, quin ea spectentur, quae exindè emergere detrimenta consueverunt. Quod si insperatos quivis excipiat ramices, thoraci maius obveniet damnum, quod praecordia ipsa adoritur quam saepissimè, ceu in cursoribus, baiulis, tibicinibus, fistularum modulatoribus, caeterisque huiuscemodi addictis muneribus deprehenditur. Veruntamen cuncta haec pro datis occasionibus Aneurysmaticas progignere valent praecordiorum aegritudines, easque

(*a*) Vid. *Mercurial. De Art. Gymnast. Amstelodami* 1672.

easque progenitas palam facere, ideoque inter frequentiores Aneurysmatum causas reponi nonnumquam posse videntur, veluti in iis animadvertitur, qui ex longè perspicuis huiusce generis causis ex morbis circa praecordia sedem habentibus infirmantur.

§. LVII.

Hystericae foeminarum affectiones.

At propriis etiam foeminae praecordiorum affectibus corripiuntur ex peculiaribus causis, quae in illarum sexu panduntur, illico deducendis: Saepè enim Hysterica passione laborant, atque harum aliquas ego ipse novi insolito percitas insultu, vixque plurium hominum viribus obtemperantes. Ad convulsivorum motuum classem referendum esse talem affectum quispiam benè cordatus homo non inficiabitur, cum id ex ipsis effectibus deducatur. Quatitur itaquè universum corpus, cordisque advenit tremor, & palpitatio, ex qua arteriosa vasa cordi proximiora immanem aliquando pulsationem adipiscuntur. Puellam me quondam vidisse memini magno admodum animo, validoque condecoratam corporis habitu, quindecim circiter annis natam, passione Hysterica laborantem. Haec spasmodico sensim crescente paroxysmo tali corripiebatur cordis palpitatione, ut vel ab iis, qui ad eam invisendam convenerant, etsi a lecto non parum remotis, exaudiretur. Anterior thoracis pars elevari quodammodo videbatur, ac si peracta in costis pres-

P sione

sione sternum assurgeret (a): Talia vero phoenomena in posteriori remissius agebant; cordis tamen ictus maximoperè adaucti apparebant (b). Id tamen admirationem quamdam extorquere vel maximè videbatur, quod nimirum externae carotides arteriae, atque iugulares venae suam adeo diametrum extenderint, ut modo triplo, modo quadruplo maiorem habuerint. Mammae insuper, quae nuper sororiari coeperant, multum creverant mole sua, & livescentibus foedari maculis, sensimque tumescere quodammodo videbantur. Omnis deniquè corporis ambitus ruborem, internumque, ut illa asseverabat, calorem contraxerat, qui declinante, gradatimque evanescente paroxysmo deper-

(a) ipso etiam existente Aneurysmate validissimae adveniunt pulsationes, veluti se vidisse anno 1606. testatur Hildanus, cui Aneurysma perscrutari contigit, quod totam sinistrorsum thoracis partem ad sternum, & collum usquè occupaverat, pulsationem habens adeo vehementem, ut elevari vestimenta conspicerentur. Vid. *Obs. Chirurg. Cent. III. obs.* 43. *pag.* 225. *Francofurti ad Moen.* 1682. Monendum interea, non raro ex ipsa diuturna cordis palpitatione Aneurysma fieri ita ut quod Aneurysmatis quandoquè syntoma est causa exindè fiat. Adducta insuper palpitatio, quae ab ipso quoquè pericardii hydrope excitari potest monente Tulpio *Observ. Medic. l. II. cap.* 26. *Lugdun. Batav.* 1716. cum praeternaturali, eaque excedenti cordis amplitudine copulari potest, veluti animadvertit Heurnius *Observ. rar. Histor.* 28. *Lugdun. Batav.* 1609. ex qua pericardium distendi admodum solet, licet ex ipso affluenti latice distendi facilè possit, sicuti observaverat Carolus Piso *De morb. ex colluv. seros. oriund. sect. III. cap.* 11. *Mussipontii* 1618.

(b) Idipsum an. 1717. in foemina 22. ann. observaverat Gherlius *Osserv. di Medicin. &c. Cent. II. P. I. Osserv.* 36. *pag.* 196. *Venezia* 1753.

deperdebatur. Cuncta interim haec festivis, in quos fortunae blandientis ope advocata fuerat, adventantibus hymenaeis, protinus evanuère molimina eludendo selectiora quaeque nequicquam profutura medicamenta. Veruntamen cum debili fibra mulieres coalescere Medici penè omnes agnoverint, alienum a veritate nullo pacto videbitur affirmare, eas plusquam homines praecordiorum Aneurysmate laborare, quod haud raro in partu ipso propter illos, quos peragere conantur foeminae conatus contrahitur. Quinimmo & ipsa adstipulatur rationibus experientia rerum omnium magistra, ex qua evincimur, rarius huiuscemodi morbos in viris, frequentius tamen in foeminis deprehendi. Et sanè Epilepticis seclusis insultibus raro quidem advenientibus non infrequens agnoscitur in mulieribus Hysterismus ad concussionem immanem in earumdem corpore inducendam accommodatus, ex quo praecordiorum Aneurysmata persaepè usuvenire posse multis demonstrari posset rationibus cuique conspicuis. Praeterquamquod si ab ineunte aetate talis affectus exordia sumpserit, veluti fieri posse demonstratum fuit (§. XXVIII.), facilè omnes intelligunt, ex Hystericis concussionibus morbum in lucem prodire, qui multis mensibus delituerat. Nisi itaquè optimum, robustumque corporis habitum foeminae sint assequutae, enumeratis facilè succumbent aegritudinibus.

 §. LVIII.

§. LVIII.

Puellarum aegritudines nonnullae.

NEque aliter in Pica morbo foeminis, praesertim puellis, familiarissimo decernendum occurrit: Ipsae enim ex ingestorum abusu ita disponuntur, ut nil esse autument creta, carbonibus, similibusque cupediis delicatius. Quum autem planè constet, utiquè Hystericam ex huiuscemodi affectu passionem emergere consuevisse, ex qua concussiones oriuntur innumerae, hinc & Aneurysmata patefieri posse suspicandum. Quamobrem illud cumprimis observatu dignum videtur, quod nimirum in assignanda frequentiorum quorumdam effectuum causa error aliquis semper in transigenda vita perpetratus deprehenditur. Quoniam vero pleraeque mulierum, quae procreandae soboli vacare decreverunt, prolificam persaepe auram in uterum excipiunt, hinc & in ipsis rarescit sanguis, atque velocius per canales adigitur, qui, nisi valida ipsae stipentur textura, haud difficulter impellentis sanguinis viribus cedent, usque dum laxitas quaedam in internis superveniat arteriarum parietibus, ex qua fatiscere compellantur. Neque absolutè decernendum, mensium fluxum sequiori sexui caeteroquin saluberrimum, si modum excesserit, detrimentum afferre posse, etsi inchoatis depellendis grumescentibus materiis possit aliquando idoneus esse (§. XII.): Liquet enim, ex imminuta nimium sanguinis quantitate eiusdem immutari per arteriosa vasa celeritatem (§. LXXI.), pariterque Hystericas affectiones cum mensium suppressione

ſione conſociari, ex qua ſi morbus aliquis in praecordiis incoeperit, pateſiat: Obſtructio enim quaecumque valida ſat eſt ad vitium incoeptum, & latitans in apertam planè lucem collocandum. Porro quoddam mihi contigit in foeminis obſervare phoenomenon, quod nempè quibus in praecordiis Aneuryſma permagnum extiterit, in iis ut plurimum menſtruae ſuppreſſae purgationes deprehendantur. Quum vero uſuvenire minimè poſſe videatur, ut conſtituto Aneuryſmate menſium enaſcatur ſuppreſſio, ne dum promoveri poſſit, veluti ex valida circa tumorem Aneuryſmaticum exorta pulſatione deducitur, cum haec concitatum cruoris motum ſupponat, hinc potius ex totali ſuppreſſione ſuſpicabitur aliquis, allatum vitium exoriri conſueviſſe. At ea, quae de praeternaturali pulſatione dicenda ſunt, circa tumorem conſpicua fieri compertum eſt, quin concitatior arteriae alicuius motus uſquè ad inferiora vaſa protendatur. Menſium itaquè ſuppreſſio ideo ſuborta quandoquè praenoſcitur, ſive quia maior cruoris affluxus in ſatis amplo tumore perficitur, ſive quia eiuſdem plaethora, ex qua huiuſcemodi fluxus ad erumpendum diſponi ſolet, ex ipſo Aneuryſmatico tumore aliquatenus remoratur. Neque dubitandi locus eſt, ex eadem ſuppreſſione Aneuryſma ipſum efformari poſſe ſi diuturna admodum ſit: Sanguis etenim retropulſus internum maiori vi arteriarum ambitum comprimet, adeo ut excedenti quantitate ſua aliquam promoveat ſenſim dilatationem. His ulterius additur, quod ſanguis ipſe è corde propulſus idem ex ſuperaddita inferius reſiſtentia efficere poteſt, quin aliae accenſeantur cauſae vali-

diores

diores (*a*). Ut igitur decerni possit, num ex Aneurysmate producatur allata suppressio, sive ex huiusmodi suppressione ipsum gignatur Aneurysma, videndum superest, utrum post diuturnam suppressionem detectum fuerit, tuncque ex ea profluisse credendum est; sin vero contrarium contigerit, aliter cogitandum esse decernitur.

§. LIX.

Menstruae purgationis suppressio.

SAnguinis insuper quantitas maior extat in foeminis, quam in viris, nec non relativa plaethora vel dum menstrua supprimuntur adesse debet. Nil ergo mirum, si intercipiatur cruoris eruptio cum insignis obstructio canalium adest, si praecipuè sanguinis lentor cum crassitie copulatus advenerit: Tunc etenim superabit evacuationem additio. Praepedito itaquè ad inferiora affluxu, auctaque sensim illius quantitate, uniformi pressione, nec non aequabiliter arteriarum parietes minimè comprimentur. Quod si aequalis ubiquè non sit resistentia, sed in aliqua vasorum parte imminui facilius possit, sanguis ibidem vasis extendet diametrum, idemque vas ad Aneurysmaticum suscipiendum vitium determinabitur. Id tamen

(*a*) Inter has menstruae purgationis constitutio recenseri posse videtur, quae nonnumquam erosivam contrahere naturam potest, ut monuit Stentzelius *Comm. ad Lindestolp. De ven. pag.* 144. *Francofurti*, & *Lipsiae* 1739.

men innuisse visus est Freindius (*a*) dum affirmavit, quod nempè ex huiuscemodi suppressione oboritur arteriarum pulsatio, ex qua venarum varices, ad praecordia anxietas, atque aliquid aliud longè molestum vasis cardiacis evasurum. Haec autem magis in aorta ascendente observantur, cum descendentis truncus amplior in foeminis, quam in viris fuerit constitutus (*b*). Infertur igitur, pulsationem, motumque sanguinis subitum magis in foeminis esse debere, adeoque morbum facillimè recrudescere: Nam ex ampliori vasis diametro eruitur, maiori sanguinem impetu adigi versus inferiora, qui tamen impetus ad promovenda catamenia ineptus evadit, si uteri, & vaginae vasa firmiter conglutinata textura coaluerint. Parcius fluunt in puellis pubescentibus menses, ac foeminas annis graves nihil admodum torquent. Solertissimè tamen observatum est, quod in puellis menstrua nondum passis saepè ante fluxum mammae intumescunt, pariterque in nonnullis foeminis instante memorato fluxu venter mole grandior evadit, ut penè Tympaniticae videantur. Ex his deducitur, plaethoram ex qua eruptio pendet, insigniter adauctam esse, atque impedimenta primo impetu reperiri non tam facilè superanda, ex quibus aliquando cardiacos exoriri affectus posse concludimus.

§. LX.

(*a*) *Emmenolog. cap.* 10. *Oxonii* 1703.

(*b*) Haec tamen amplitudo a pressione ventriculi, aliarumque partium oriri, & a superaddita pulsatione augeri facillimè potest. Vid. *Woodvvard Idea of the naturae of man, London* 1725. Latinè vertit, & Tiguri edidit librum hunc Jo. Jacob. Scheuchzerus.

§. LX.

Artificum quorumdam Aneurysmata.

NEque tam viris, quam foeminis praecordiorum Aneurysmate laborantibus extraordinarium corporis situm diutius persistentem officere denegaverim, quin potius eorum nonnullis ex ea, quam profitentur, arte allatum morbum facile supervenire crediderim, si inordinatae corporis mutationes fuerint admodum diuturnae. Videmus itaquè artifices quosdam, qui dorsum incurvare necessaria, ac perniciosa obstricti lege varios contrahunt morbos, quos graviores sensim evadere posse ex assidua exercitatione deducitur. Nequè mehercule ex eorumdem numero literatos homines delendos censeo, qui sive legendo, sive scribendo pectus inclinant, quandoquidem horum plerique longa annorum serie gravissimos sibi morbos accersunt dum communi literariae reipublicae invigilant incremento. Qualescumque igitur huiusmodi perfungi debere muneribus perspectum est, ad quae rite obeunda assidua requiritur corporis incurvatio, Aneurysmate quoque affici quandoquè credendum est, veluti experientia ipsa rerum magistra observatoribus demonstravit. Dum interim curvato dorso inclinatur pectus, omnia propemodum abdominis viscera fortiter comprimuntur, ex eaque compressione fieri nequit, quin & arteriosa vasa, quae in viscera ipsa sanguinem ferunt, aliquatenus comprimantur. Propriam ergo diametrum angustiorem habebunt adducta persistente compressione, ex qua diametri imminutio-

ne

ne maior illic consequetur sanguinis impulsus, ubi viscerum compressio peragitur. Sanguis proindè, qui per aortam ad reliquas defertur arterias, eandem haudquaquam asservabit vim, quam tum peragebat, cum reliqua vasa quolibet vacabant impedimento. attamen eaedem fient a corde expansiones. & ex aorta sanguis impetu magno trudetur in eas partes, ubi pressio suborta est. Magnam arteriarum tunicae subeant vim oportet, usquè dum corpore in pristinum statum restituto remora sanguinis motui interposita protinus abiiciatur. Arteriarum tunicae caeteroquin firmiter fabrefactae sensim extendi posse texturam internam concluditur, atque ex assidua distensione, multum ampliari usquè dum Aneurysmaticus tumor exurgat, quem eo propinquiorem cordi futurum coniicitur, quo maior incurvatio corporis extiterit. Haud aliter de corde ipso statui posse videtur, quod si ex retropulsa quadam sanguinis quantitate persaepè afficiatur, facilè quidem censendum est, maiori ipsum mole stipatum latiores exindè ventriculos habiturum.

§. LXI.

Validarum tussium noxa.

PRaeterea illud idem in adultis quoquè decernendum videtur, quod de pueris ipsis iam adnotatum est, qui ex diuturna, eaque valida tussi saepè saepius infirmantur, & ad suscipiendum Aneurysma satis facilè disponuntur (§. XXXVI.): Nam & ipsis in adultis talem effectum mihi crebro contigit observare. Vir quinquagenario maior iam ex multis men-

ſibus vehementi tuſſi corripiebatur, ex qua propter concuſſiones longè diuturnas herniofus evaſerat. Hic Ianuario menſe anni 1756. in Florentinum Noſocomium venire decrevit, cum praeter caetera ipſi familiaria ſyntomata dolorem circa medium ſternum, & valdè moleſtum anhelitum cum intermittente pulſu coniunctum experiretur. Pulſatio permagna in praecordiis advenerat, cui moleſtus admodum ſubnectebatur decubitus, cunctaque progreſſu temporis ſigna detecta ſunt, ex quibus cardiacum vitium ſolet emergere; vehementia tamen ſyntomatum iam ex duobus menſibus tum detecta fuit ab aegrotante, cum ex moleſtiſſima tuſſi quamdam veluti diſciſſionem in praecordiis perſenſiſſet; id quod planè videtur oſtendere, adultos quoſque homines, etſi validiori donatos fibrarum firmitate, facile ex obſtinata tuſſi praecordiorum aegritudinibus obnoxios fieri. Idipſum in quadragenaria muliere eodem menſe obſervavi, quae integro ferme anno tuſſim paſſa fuerat vehementem. Quamcumque igitur immanem concuſſionem ad Aneuryſma circa praecordia promovendum accommodatam eſſe poſſe innoteſcit.

§. LXII.

Aneuryſmata cuiuſcumque arteriae.

QUae tamen uſquè adhuc producta ſunt vera reſpiciunt praecordiorum Aneuryſmata, quae ſenſim vel in ipſa pueritia fiunt, gradatimque augentur, donec pro data qualibet occaſione pateſcant. Illud tamen unum vel maximè ſupereſt adnotandum, quod nimirum ea penè omnia, quae de Aneuryſmaticis prae-

praecordiorum aegritudinibus effati fuimus, aliis quoquè arteriosis universi corporis vasis aptari possunt, prout varii considerandi semper occurrunt effectus ex maiori, minorive cordis vi ultro prodeuntes. At vero spuria quaedam quandoquè observantur Aneurysmata, quae ignoratur sanè, utrum a vero, & paulatim adaucto proficiscantur, vel utrum repentè contingant. Ego equidem arbitrarer, perarduam sanè non esse provinciam decernere, quaenam sit huius affectionis origo, ut proindè priorem ab altera quivis distinguat, si ea, quae in toto vitae curriculo quisquis aegrotantium peregerit, praenosci valerent: Fieri namquè posse non videtur, ut qui huiuscemodi affectionibus infestantur, ne minimum quidem in aliqua ex adductis supra rebus deliquerint. Quum autem ex assidua, eaque repetita observatione nulla nascatur de talibus effectibus disputatio, pariterque haud alienum a veritate sit repentè fieri, atque ex improviso manifestari, hinc maxima in tempore, loco, & varietatibus assignandis exoritur difficultas, cum de illo praesertim sermo fuerit institutus Aneurysmate, quod circa praecordia genitum internoscitur. Id tamen admiratione, atque animadversione simul dignum videtur, spuria nimirum Aneurysmata frequentiora esse, quam plerique Medicorum censeant, ceu iteratae ostendunt cadaverum incisiones. Quam multos profecto ex forti Apoplexia protinus ereptos assiduè conquerimur, eosque vere Apoplecticos occubuisse dictitamus: Attamen dissecto nonnumquam cadavere nullum in nervis, & cerebro, aliisque partibus vitium deprehensum fuit, sed arteriae alicuius discissio, omniumque tunicarum eiusdem erosio reperta est. Hydrope olim laborasse repentè progenito autumaverat

Medicus quidam aegrotantem, qui cronico antea morbo correptus fuerat, ex quo Hydrops superadditus credebatur. Diuretica itaquè propinanda esse putabat medicamenta, cum ex his, uti audacter nimis spoponderat, valetudinem exindè expectandam esse planè consideret. Haec tamen cùm in irritum cecidissent, improvisus tandem interitus cunctorum vicit expectationem. Ex Hydrope tamen è vivis excessisse communis fuerat omnium consensus, cum paulo antè obitum magnoperè abdomen intumuerit aegrotantis, talibusque stipari videretur morbus indiciis, ut verum Ascitem aemulari propemodum appareret. Instituta proindè cadaveris sectione, non serum, non aqua, sed cruentus prodiit gurges ex aortae trunco circa emulgentes discisso proveniens. Adhuc opusculum hoc prima vice sub praelo sudabat, & nondum dimidium mensis Aprilis anni 1656. incoeperat, quo Vir quidam ex Aneurysmate vita functus opportunam peragendarum observationum occasionem praebuit Anatomicis. Itaquè supra caetera, quae mihi aliisque contigit animadvertere, ventriculus insigni mole redditus inventus est, totusque refertus sanguine, qui ex Aneurysmate in aorta constituto profluxerat. Aneurysmaticus interea tumor, qui oesophagi parietibus adhaerebat, paulatim discissus talem sibi transitum aperuerat, ut permagna sanguinis quantitas in ventriculum ipsum delapsa fuerit, & non exiguam Viris clarissimis, qui adfuerant incisioni, admirationem pepererit. Verum enimvero & ipsae aliundè visae sunt totales anastomoses Medicorum admirationem non mediocriter excitantes. Triste profecto inopinatae anastomoseos in subclavia dextera eventum, ex quo mors

sub-

ſubſequuta illico fuit, in milite detexit Malvetius (*a*), caſuſque perſimiles alio legimus memoratos ex huiſcemodi manantes affectibus, modo hoc, modo illud arterioſum vas afficientibus (*b*). Sed quid praeſtat ab aliis hiſtorias mutuari, cum ego ipſe caſum perſimilem, & maioris fortaſſe momenti contigiſſe reminiſcar?

§. LXIII.

Peculiaris obſervationis deſcriptio.

DUm Piſis degerem anno 1751. naturalium primordia rerum in illa Scientiarum aula celeberrima percepturus longè funeſtum obſervare mihi contigit infortunium: Vir enim circiter quinquagenarius, ſarcinator, Hypocondriacis affectionibus obnoxius, violentis exercitationibus vacans, pilae praeſertim ludis aſſuetus, cupediis, ac vino meraciori, eiuſque ſpiritui nimium indulgens, temperamenti ſanguineo-bilioſi, florido nimium perfuſus colore, iracundia concitari ſolitus, dum ingruente veris tempeſtate die quadam edulia optima, & delicatiora ingurgitaſſet, ac generoſa vina bibiſſet, dormitum abiit. Non multo poſt a ſomno expergefactus denuo biberat, unaque cum ſociis ad relaxandum animum in publicum ſeſe locum contulerat, ubi ſcrupis ludendo dies conterere conſueverat. Mirabantur admodum circumſtantes,

(*a*) Vid. *Hiſtoire de l' Academ. Royal des Sciènces an.* 1721.

(*b*) Dexteram thoracis cavitatem repletam ſanguine, qui ex aortae Aneuryſmate repente diſciſſo profluxerat, in inciſione cadaveris deprehendit Bonetus. *Sepulcbr. Tom. I. l.* 2. *ſect.* 2. *pag.* 584. *Genevae* 1700.

tes, illius faciem, & oculos ruborem plus aequo contraxiſſe, cum accenſos carbones aemulari propemodum videretur. At de praegreſſa vini ſumptione commonefacti obſtupeſcere illico deſierunt. Porro nonniſi ſcommata, & vaniloquia ex eiuſdem ore prodibant, & modo ululatus, modo gemitus emittebat, modo vero repente clamitans meticuloſus trepidabat, haerebatque adeo tremebundus, ac ſi circumſtrepentium inſtrumentorum ſonitum perſenſiſſet, cunctaque contractae temulentiae ſyntomata ſenſim adaucta praeſeferebat. Dum interim expoſtulare videtur occaſio, ut ex aſſidua ludorum iactura contra ſortem ſibi nimium adverſam protervus inveheret, iurgiis adverſus amicos prolatis ad maniacas rixas gradum feciſſet, niſi circumſtantium acceſſiſſet impedimentum. Qui vero ad haec auſcultanda arrectis auribus adſtabant, cum iam adveſperaſceret, & ludentis, ſimulque perdentis animum introſpicerent, ſuaſerunt ei, ne iram in illos evomeret, ut domum ſe reciperet, id unum rati, quod nimirum ex ſanguinis miſſione poſt aliquod quietis intervallum inſtituta mitiora evaſura forent ſyntomata. Aſt ex adverſo res ceſſit: Cruento namquè gurgite ex ore fluente oppreſſus repentè fuit, & in mortis cenſum deductus. Palluit illico facies, atque univerſum corpus, quod verè athleticum putabatur, in tetram, luridamque cadaveris formam, ac ſi longè diuturna laboraſſet Cachexia, vel inſanabili Maraſmo correptum eſſet, fuit poſt interitum commutatum. Inſolita qui illuc advenerant perculſi formidine, Medico, qui accitus perrexerat, ſuaſerunt, ut ex anatomica cadaveris inciſione rupturae locum internoſceret. Luſtratis itaquè illius corporis cavitatibus, cunctiſque exploratis viſceribus, pulmonalis arte-

te-

teriae totalis discissio fuit deprehensa, ex qua duodecim protrusae sanguinis librae statim post discissionem eruperant, & plures forsitan erupissent, nisi post eius obitum obturaculum faucibus apposuissent. En igitur funestae tragediae adumbrata narratiuncula legentium fortassis animum non levi terrore percellens.

§. LXIV.

Allatae observationis consectaria.

ARteriarum involucra firmitate quadam gaudere compertum est (§. VI.), pariterque unicuique innotescit, citra plaethoram erosivum quoddam principium in sanguine delitescere (§. LI. LXXIII.). Quapropter utraque in adducto casu ad anastomosim producendam conspirasse visa sunt: Insignis namquè plaethora in huiusmodi viro semper extiterat, atque ex pravo sui ipsius regimine sanguinem ad erosivum suscipiendum principium fuisse paulatim dispositum coniiciendi suspicio adest, quandoquidem generosa affatim vina quotidie sumpsisse exploratum est, ingesta praetereundo, quae non parum obesse possunt (§. XXVIII. LIV.). Analysis Chymica ostendit, quidpiam tartareum, salinum, oleosum, atque sulphureum in vino plus minusve contineri, prout in diverso climate fermentescit, & varia methodo conficitur. Haec tamen in fervido musto mirè affluunt, cum in illo spiritus acer, acredine nares feriens, subacidulus, & multum elasticus fuerit deprehensus. Enimvero huiuscemodi partes cum fermentationis ope dissociari nequeant universae, semper aliquid acre supererit, eiusdemque in-

insuper vini ſpiritus ex oleo quodam coaleſcit, quod ab acido, & volatili ſale in ipſa exaltatur fermentatione. Talibus ergo poſitis partibus, quae ex aſſidua vini, eiuſdemque ſpiritus aſſumptione magis magiſque augentur, & ad vehementius agendum diſponuntur, apparet, internas arteriarum tunicas ex plaethora diſtentas, ac veluti diductas ita ab acribus particulis affici poſſe, ut eaedem tunicae a nativa conſtitutione degeneres uſquequaquè diſſiliant. Vinoſae ſubſtantiae vis, quae intus vaſa corporis oboritur, abſquè evidenti fervore fieri ſolet, & ſi quid immutatum agnoſcitur, iis orbatur indiciis, quae ſenſibus evadunt conſpicua. Ipſa tamen inchoata eiuſdem actione, omnes, quae extant in corpore quaquaverſum diffuſae fibrae laxari incipiunt, eoque magis, quo maior vini quantitas aſſumpta eſt, pariterque vaſa ſingula tument, ut ſibi non amplius concinnè reſpondere prohibeantur, dum alternae contractiones, diſtractioneſque debita virium proportione deſtituuntur. Interea fieri nequaquam poteſt, quin ipſa quoquè fluida adeo iactentur, ut concitatiori impetu vaſorum parietes violenter percutiant: Iiſdem enim activas, quibus circumfuſa ſunt, partes ex univerſa fluidorum maſſa exturbare denegatur.

§. LXV.

Aucta arteriarum, & ſanguinis vis.

QUoniam vero qualicumque ſecluſa humanae machinae textura ab incunabulis debili, & languida proveniente, arteriarum earumdem firmitatem, illarum praecipuè, quae circa praecordia verſantur, in

in allato casu debilem arguitur evasisse, illud unum videbatur superesse, ut nempè aliquid admodum vehemens oboriretur, ex quo repentina discissio contingeret. Id autem advenisse ambigi nequit, si ea, quae inconsulto adductus homo peregerat, expendantur: Respirationem namquè, cordis vires, omnesque corporis actiones adauctas fuisse nemo inficiabitur, cum ex aspectu duntaxat ad iram composito, & ob vini qualitatem, & quantitatem extuante, ac supra modum immutato deduceretur. Si ergo sanguis qualitate, & quantitate delinquendo in partem minoris resistentiae validos, & praeternaturales ictus impegerit, continui quaedam solutio sanguinis respondens viribus subsequetur. At vero cum validissimae in eo, de quo meminimus, viro extiterint vires, maioris momenti effectus expectandus erat (§. XLVII.), veluti demonstravit arteriae pulmonalis anastomosis ex eadem protinus dehiscente superveniens. Ergo validis opus est causis ut magni momenti pandatur effectus, ad quem producendum non modo adaucta requiritur actio, sed aliqua insuper dispositio, quae diu multumque perseverans tandem aliquando pro data qualibet occasione in apertam lucem prodierit. Ea interim, quae huc usque effari placuit, ad peculiares quasdam, atque praecipuas affectuum Aneurysmaticae indolis causas pertinent. Quum autem perspectum sit, cuncta haec in eo sita esse, ut nempè tum huiuscemodi affectiones insurgant, cum aliqua in humano corpore suboritur vis validè nimium agens, hinc innumera penè ad id efficiendum conspirare valent, quae cuivis innotescunt, quin de his sermo speciatim instituatur, & quae

R lucu-

luculentam ſatis dicendi materiem praebent, ſi cum iis, quae innuere voluimus, conferantur.

§. LXVI.

Medicorum obſervationes.

His curſim raptimque delibatis, monendum ſupereſt, permultas variis in operibus Medicinae procerum hiſtorias reperiri, plurimaſque una ſimul collectas perlegi obſervationes in Actis praecipuè Medico-Phyſicis (*a*), ubi praeſtantiſſimae extant cardiacarum aegritudinum deſcriptiones tum ad immanem, eamque praeternaturalem cordis amplitudinem, tum ad Aneuryſmata in praecordiis progenita ſpectantes. Cor itaquè ibi videbimus non modo magnum, planum, minimèque globoſum, valdè pingue, ponderoſum, eſangue, calculiſque refertum fuiſſe obſervatum, ſed inverſum, diſtortum, unum habens ventriculum, duris tuberculis obſitum, atque hydatidibus refertiſſimum repertum fuiſſe, ita ut eius magnitudo, quae talis eſſe ferme ſolet, ut periferia 14. longitudo ſit 6. & latitudo in baſe 4. pollices non excedat, non ſolum iuſto minor, ſed multo maior reperta ſit, uti in abortu humano deprehenſum aliquando fuit, nec non in adultis hominibus, atque in canibus, quorum cor vitulinum longe ſuperans viſum eſt. Talia vero cum Aneu-

(*a*) Huius generis obſervata patent ſimul congeſta ex ſynopſi Kellneriana *Obſerv. Med. & Phyſ. Academ. Caeſar Leopold. Carol. Nat. Cur. Norimbergae* 1739.

Aneuryſmate haud raro copulantur, veluti de Aneuryſmate pulmonalis arteriae dicendum foret cum auricula cordis dextera monſtroſa coniuncto, nec non de illo, quod in aorta aſcendente (*a*), & in externa

(*a*) Non raro ſolet uſuvenire, ut conſtituto in aorta quovis impedimento innaſcatur etiam Aneuryſma, veluti praeexiſtente polypo deprehenditur. Atque id in cadavere Caroli Patini obſervavit Alexander Knips Macoppe, qui polypum in aorta locatum eſſe reluctantibus aliis, qui ſe ad aegrum inviſendum contulerant, pronunciaverat. Quamobrem non abs re factum cenſeo, ſi quaedam ex eiuſdem tranſmiſſa ad aegrotantem epiſtola nunc afferantur morbi argumenta, ex quibus illius ſedem, naturamque deduxerat, ceu inſtituta poſtmodum ſectio cadaveris praemonſtravit. Sic itaque in eius epiſtola legitur, quae Brixiae anno 1731. denuo lucem aſpexit §. III. pag. 3. *Quae ergo*, ait ille, *ex morboſa iliade excerpſi haec ſunt; Te ſcilicet ex valida, & activa conſtitutione ſexagenarium factum, ſollicitudinum varietate, ac literariis laboribus attritum, vitaque ſedentaria emollitum, duobus ab hinc annis in faciei pallorem, cachecticum habitum, & aliqualem extremorum emaciationem inclinaſſe, cum pulſu inaequali, & perturbato, ac Dyſphnaea, praecipuè dum per plana inclinata digrediebaris, Ptyaliſmo aliquando copioſo, albo, viſcidulo, nulla vel tenui tuſſi, nullo dolore, aut pondere in praecordiis, vel in dilatatione, aut conſtrictione thoracis ſenſibili, nulloque ſonitu, aut ſtertore in reſpiratione, ſed cordis anxietate, tremore, vel levi palpitatione per vices exarcebatis; quibus affectionibus phlaebotomia, catharticis, bechicis, ac ſudorificis mederi conſilium cum fuerit, in hypochauſto excitato ſudore, omnia ſyntomata exaſperata fuiſſe, ita ut Ortophnoicus ſummo vitae diſcrimine factus fueris, a quo repetita venae ſectione emerſus, etſi per viginti circiter dies ſyntomata omnia parum relaxari viſa ſint, denuo tamen ſenſibilem cordis palpitationem, reſpirationem concitatam, anhelosam, ac cum efflatu, uti feſti-*

carotide post auris helicem repertum legitur, modo ex violenta in pilae lusu commotione, modo ex interno

festinantibus, ac praefocatis contingit, inordinatim, etsi noctu praesertim, vel quacumque levi corporis inclinatione, & membrorum agitatione recurrentes, cum pulsu continuo inaequali, deficiente, ac recurrente exacerbatas fuisse, quibus etiam recrudescentiis repetitam phlaebotomiam, quae sanguinem densae texturae, cum crassamento glutinoso ad instar membranae superextenso exhibuerat, uti in inflammatoriis affectibus apparet, opem tulisse fertur. Quum autem publico spectaculo exponendum occurreret insigne cadaver, quod vivendo literarius orbis adoraverat, virumque decebat, qui admodum publicae utilitati indulserat, permulta sese obtulerunt examinanda, quae ex eadem epistola depromuntur. *Primo itaque* (sic laudatus loquitur Auctor §. LVI. pag. 71.) *diducto sterno, nulla aquarum eluvies in thoracis cavitate visa est; solummodo dexter pulmonum lobus a sterno ad vertebras, usquè valida membranula pleurae adnatus erat. Hinc producta sectione, perlustratis infimi ventris visceribus, nulla labes, praeter iecur tetro quodam rubore suffusum, cystim felleam collapsam, bile semioppletam, lienque potius extenuatum emicuit. Spiritalibus ergo visceribus exemptis, pertractato pulmone, in nullam tensionem, duritiem, vel consistentiae inaequalitatem impigimus, & diversimodè dissecto ab interna substantia, nil praeter condensatum cruorem effluebat, nulla vomica, vel tuberculo enitente, nulla phlegmatis massa intra bronchiales fistulas intercepta. Verum ad cor accedentes arteriam magnam ita dilatatam offendimus, ut aliud cor in pericardio conclusum aemularetur; cum etiam tunica dissecta corpus cordi simile erueretur. Huius tamen textura diligentius examinata, polyposam esse concrectionem comperimus. Excedebat namquè anserini ovi grandioris magnitudinem, trium, quatuorve unciarum pondus exaequans, figura cardui cinarae fructui haud dissimilis, tendinosis principiis, brevibusque proauctionibus, aortae radicibus supra semiluna-*

res

terno vulnere, modo demum ex vehementi tuſſi dependens. His quidem perſpectis ad alia non inutilia progredimur.

PARS

res valvulas innixa baſi; deindè latiori ventre ſoluto in ſerratum, vel laciniatum apicem deſinens, ad divaricationem uſquè arteriae porrigebatur; haud tamen aortae parietibus quaſi cartilagineis ita coaptata erat, quin relictis rimulis quaedam liquidi quantitas non interflueret. Subſtantia atram ferens rubedinem, ſpongioſa, ſeu fungoſa potius percipiebatur, quae in viginti amplius cortices, ſive laminas membranoſas diſtincta glomum involutarum membranarum referebat. Exterior cortex durior, & tuberoſus erat ex fibrarum faſcicu-lis proſilientibus, & in nodos quoſdam collectis. Interiores vero ferè undiquè ſimiles tortuoſum, ſeu anfractuoſum ductum aortae dilatatae diametro ſubtriplum, mollibus columnulis ſanguine turgidis, & ſinuoſis flexibus interpoſitis, uti cordis interiores parietes, variegatum, levique muco oblinitum, & grumis ſanguinis infarctum exhibebant, qui intra aortae cavitatem alteram arteriam efformabat. Denſior textura, & quaſi cartilaginea ad baſim erat ſenſim ac ſenſim graceſcens, quouſquè ad apicem friabilis fermè evaderet. Unum tantum fibrarum genus microſcopio etiam deteximus a baſi ad apicem obliquè, & ſpiraliter quaſi excurrens, inordinato tamen, & interrupto ductu a tendinoſis quibuſdam vinculis, ſeu filamentis, quae fibras in membranulas extenſas ita colligabant, ut braſſicae capitatae folia reprehesentaret, intermixtis pluribus poroſitatibus, ſeu alveolis ichore ſanguineo refertis. Hinc apertis cordis ſinibus dexter inanis erat, ſiniſter grumis ſanguinis infarciebatur, polypoſis rudimentis intra columnas tendinoſis radicibus inſertis, a quibus haud ſinè laceratione divellebantur. Siniſtra auricula ita coagulato ſanguine replebatur, ut ſeroſitas ipſa immixta ſecederet. Pericardium nec flatu, nec aqua diſtentum erat, imo exhauſtum conſpeximus.

PARS TERTIA.

§. LXVII.

Curationis institutio.

PArum, aut nihil profecto aegrotantibus viderer opitulari, si praecipuis adductis frequentissimi morbi causis, eiusdemque pravis effectibus, seorsum circa curationem, quomodocumquè conveniat, pauca quaedam haud inutilia ego ipse tacitus praeterirem. Quum autem nequicquam a curativa medendi methodo quempiam impetrari posse ingenuè fatear, maiorem tamen vitae longaevitatem a conservativa fore expectandam reor, etsi ex utraque ea petenda esse credendum sit, quae non modo adductum morbum lenire valent, vel ea eruenda, quae diuturniorem praeexistente adhuc morbo lucis usuram, & valetudinem reducem pollicentur. Errata quaedam haud magni momenti evitari facilè posse exploratum est, quandoquidem sedulitas adhiberi velit, cum illa quoque nonnisi difficulter praenoscenda attentionem quamdam promereantur, cuius auxilio praecaveatur aegritudo, ex qua vix evadendi locus fortasse superest cum procax incoeperit. Quamobrem licet absoluta, & tuta simul nequeat institui curatio, duo tamen maximoperè proficua tentanda sunt, atque a prudenti Medico aegrotis insinuanda, quae in hoc sita esse videntur,

tur, ut determinatae nimirum praecautiones, quae exitialem morbum impedire valent, nisi aliquod interponatur impedimentum, usurpentur, eaque neutiquam contemnantur, queis vigente iam morbo longius vitae spatium deducitur esse tribuendum. Quum vero dupliciter praecordiorum Aneurysmata consideraverim, quatenus nimirum in infantia exoriuntur, & in virilitate palam fiunt (§. XXVIII.), nec non consistente iam aetate graviora evadunt (§. LXII.), duplicem, & accuratam adhibendam methodum censeo, ex qua, si fas est, morbi leniatur saevities, vitaque longior absquè ullo nanciscantur aegrotantes incommodo, siquidem patet, prolatos affectus, ni recruduerint, ad plures annos protendi (*a*). Ad impedimenta in iis removenda, qui facilius ex ea, quam nacti sunt, corporis imbecillitate cardiaco succumbere creduntur Aneurysmati, plurima conferre perspectum est. Verumtamen optima tractandae pueritiae solertia exigenda est á parentibus, ne in puerorum corporibus morbus, qui nusquam extiterit, repentè nascatur, utque fibrarum debilitas, si quae praegressa fuerit, protinus abigatur. Quod si bona primordia obtinuerint puerorum corpora, & in eorumdem incremento nul-

(*a*) Foemina in iuventute contractum Aneurysma ultra 50. annos sospes gestavit. Vid. *act. Erudit. Lipsiens. an.* 1691. *pag.* 220. Tunc autem quaedam veluti curatio a natura promovetur, quae artem in propriis operibus longè superat: vel enim Aneurysmatis parietes callosi fiunt, vel naturalis quaedam peragitur compressio, vel aliud quidpiam paulatim agnoscitur aegrotantibus contigisse, quod praecipitem morbi huius eventum comitari nequaquam debuisset. Vid. *Lanzoni Oper. Tom. III. pag.* 420. *Lausannae* 1738.

nullus error accesserit, tunc morborum semina, si quae fortè delituerint, infringentur, aditusque aliis intercludetur. Praecordiorum Aneurysmata in ipsa quandoquè fieri pueritia demonstratum est, ac supra caetera ciborum delectum non probè constitutum huiuscemodi paulatim aegritudines producere posse adnotavimus (§. XXIX.): Quemadmodum itaquè ex hoc fonte affectiones adductae cumprimis promanant, animadvertenda nonnulla sunt, parentibus, aliisque puerorum custodiam habentibus necessaria, quae si attento ipsi animo cogitarent, non tam frequenter filios valetudinarios intuerentur.

§. LXVIII.

Lac diù infantibus exhibitum.

PRava apud nonnullos invaluit consuetudo, ut perpauco nimirum temporis intervallo lac infantibus propinetur cuius sumptioni malorum miscela ciborum nullis adhibitis cautionibus adiungitur. Universa proindè puerorum machinae compages saluberrimo orbatur alimento, cuius vices alios arduae digestionis cibos explere consuevisse prospicimus. Nunquid ergo progressiva optimè accretio fiet, si necessaria perfrui substantia puer prohibeatur, dum alia quaecumque dissimilis prorsus indolis deferuntur? Minimè gentium. Nulli dubium, quin fibrarum laxitas tunc exoriatur, dum aetati adversa materies ingeritur: Ut namquè satis fortes evadant fibrae, materies adesse debet, quae praegressis viscerum omnium, omniumque vaso-

rum actionibus postremae elaborationis perfectionem iuxta benè valentis corporis leges adepta sit (*a*). Quoniam vero nil aetati nondum consistenti lacte utilius agnitum fuit, huiuscemodi fraudandus puer minimè videtur subsidio ad diuturnam usquè tempus protracto, donec maior illi firmitas, maiorque vigor advenerit, cum probè noverint Physico-Medici, ea, quae ingeruntur, debere maiori, minorive tenacitate sua viribus assimilantibus respondere, ne corpus gravetur potius, quam reficiatur. Quapropter nonnisi temerè, & inconsulto videntur agere qui ad novem, sive decem vix menses pueros solo enutrire lacte assueverunt, & quandoquè una cum illo perarduae solutionis cibos ipsis oscitanter exhibent ingerendos. Humanam induit naturam maternum lac, si benè fuerit in foeminarum mammis fabrefactum quia penè omnibus utilissimum infantibus esse quotidiana nos edocet observatio. Illis itaquè succensendum non est, qui ad multos menses propinandum illud esse pueris arbitrantur. Si quid vero haudquaquam commendandum censerem illud profecto est, quod nimirum non defuerint qui animantium lacte, potius quam mater-

S no,

(*a*) Fibrarum fortitudo, praesertim in ossibus, talis esse potest, ut ossa nonnulla immensam exigant vim ut ab externa pressione disrumpantur, velut in ossibus pelvis ostendit Desaguliers: *The bones*, ait ille, *mark'd*, *vvich compose the cavity call'd the Pelvis*, *contain a bony circle or double arch of such strengt*, *that it vvou'd reguire an immense force to break them by an external pressure directed tovvards the center of the circle*, *or the middle of the Pelvis. It is also to be observ'd &c.* A Course of. experim. Philos. Vol. I. lect. 4. ann. p. 257. London 1734.

no enutriendos esse pueros asseverare minimè dubitaverint, ea adducti ratione, quod nempè animi pathemata communia mortalibus vitari queant, si ab exsugendo materno lacte abstinuerint. Ego equidem illo deficiente utiquè fateor ad animales tuto confugiendum esse, cum illorum quoquè lac partibus scateat optimum balsamum redolentibus: Notum etenim est, quantum in gravissimis quibusque morbis iuvamen porrigat, si exhibitum fuerit opportunè. Sed insuper adnotandum est, humano lacte quam plurimis brevius, & tutius mederi affectionibus, praecipuè ad Phtiseos, Atrophiae, atque Hecticae classem referendis, ceu praestitum est a veteribus, quos multum commendat Galenus (a), qui eos fuerat imitatus.

§. LXIX.

Nutricum cautiones.

Illud vel maximè in iis, quae lac praebent, sedulo curandum est, ut pravos appetitus, atque animi pathemata sanguinem alterantia minimè consectentur, saluberrimum, ac uniforme regimen amplectantur, robustae sint, bonoque lacte affluant, nullisque morbis conflictentur, &, si fas est, a propudiis, amplexi-

(a) Οἱ παλαιοὶ δὲ καὶ γυναῖκα θηλάζουσαν ἐφίστων τοῖς τῇ φθόῃ κάμνουσι, κἀγὼ δὲ ἀποδέχομαι τὴν γνώμην αὐτῶ. ὅτι τε τό οἰκεῖον ἠρᾶυντο. καὶ ὅτι πρὶν ψυγῆναι τῷ περιέξ ἀέρι. ΓΑΛΗΝ. Θεραπευτ μεθοδ., κεφ. ιδ.

plexibusque virorum abstineant (*a*). Hae si adhibeantur cautiones, aliaeve a viris doctissimis propositae, optima nutrix habebitur. Unam tamen istis nullimodè detrectandam adiicendam censeo, ex qua emolumenta non pauca nutrix, atque puer haurire valebunt, ut videlicet quae lac praebent selectiorum vegetabilium usum non despiciant: Tunc namque optimus eorumdem succus puero lactenti communicabitur, & morbis, qui ex eorumdem abstinentia promanant, non conflictabuntur. Si vero hisce peractis, maternoque lacte, donec adfuerit, exhibito, ad illud, quod ex animantibus exsugitur, gradus fieri velit, usquè dum longius absolvatur spatium, haud improbandum videtur: Ipsi etenim animantes optimis quibusque vescuntur vegetabilibus, è quibus nonnisi saluberrimus succus emergit. Hinc penes lectores iudicium sit, quanam fretus ratione semper animantium lac censuerit infantibus propinandum recentissimus Auctor, qui communicationi pathematum nimium fortasse videtur tribue-

(*a*) Communem tum a Graecis, tum Latinis Medicinae Scriptoribus prolatam sententiam ad usquè nostra saecula delatam Prosper Martianus primus, quantum sciam, voluit improbare, cum ex Hippocratis mente, ut ille ait ad *lib. de Nat. Puer. v.* 250., nutrices a virili concubitu arcendas esse denegavit: Ait enim, quod *non rectè sentire videntur illi, qui coitum nutricibus prohibent, lac indè vitiari existimantes; coitu enim mediante motus concitatur in utero, a quo lactis generatio dependet, & ex coitu alacritas inducitur mulieri . . . . . . imo si veneri assuetas abstinentia tantoperè laedit, quod viro orbatae quotidiè experiuntur, quae variis morborum generibus fiunt subiectae, nutrices a proprio viro penitus segregare non est tutum.*

re (*a*) : Etsi enim nova quaedam effatum esse appareat, haec tamen naturae legibus adversari videntur, ex quibus perspectum est, lac foeminis ad alendos homines tributum fuisse; animantibus vero, ut propriae sobolis inserviat nutritioni, & in alios vitae usus ad depellendos praecipuà morbos traducatur, quando illud, quod in mammis gignitur foeminarum, nequeat usurpari, tuncque huiusce defectus ab animalium lacte supplebitur. Huiusmodi demum si compleantur, raro admodum pueri debili fibra pollebunt. At

(*b*) *D'ailleurs les Peres, & Meres nourris de la chair des betes, on mis assez d'analogie entre le lait de celles-ci, & le temperament de leurs enfans. La même proportion paroît subsister entre l'usage de la chair des animaux dans l'âge d'homme, & celui de leur lait dans l'état de l'enfant à sa naissance, avec cette difference, que le lait des bestiaux est à tout âge la nouriture la plus saine, & la plus propre à être changée dans notre substance; aussi voit-on des corps altérés, & êpuisés par les maladies, & l'exercice immodéré des passions se rétablir avec l'usage de ce lait seul. Et s'il peut avoir une efficace si merveilleuse sur des tempéramens, qui ont pris toutes sortes de plis, & d'abitudes depravées pendant plusieurs années, que n'auroit on pas lieu d'en attendre pour le bien de l'enfant, qui vient de naître, dont le corps mou est pliable à toutes sortes de modifications? Et d'ailleurs étant destiné à s'accroître, on voit quel avantage c'est de ne former cette augmentation de substance, que d'une addition de parties aussi donées, & aussi balsamiques.* Vid. *Traitè de la communication des Maladies, & des passions; avec un Essai pour servir a l'Histoire naturelle de l'Homme. Par Monsieur ****. Tr. IV. chap. 1. pag.* 198. *A la Haye* 1738. Auctorem huius libri ait D. de la Mettrie *Penelop. l. p.* 83., esse Abb. Moreau de S. Elie. Confer. Alb. ab Haller in Adnot. ad *Meth. Stud. Med. Herm. Boerhaave. Amstelodami* 1751. ubi de Physiol., & Pathol. agit.

At in eo insuper insudandum est, ut nempè post absolutam lactis sumptionem illico ad cibos difficilè in ventriculo digerendos, solvendosque minimè gradus fiat: Tunc etenim non modo circulatio potest intercipi, sed & organa triturationi ciborum dicata enervabuntur, tenellumque adhuc corpus facillimè disponetur ad alterationes momenti non exigui subeundas (*a*). Prioribus itaquè mensibus animantium carnes interdicendas illis esse arbitror, ac potius recentia propinanda in intervallis vegetabilia, postquam iusculi, pultisque, aliarumque facilè solubilium rerum necessariam quantitatem accceperint cum lactis usu coniunctam; quod tamen haud novum videbitur si elapsa retro secula collustrentur (*b*). Tunc itaquè non modo scorbuticas affectiones, aliasque quam plurimas ipsis familiarissimas evitabunt, sed optimum corporis habitum nanciscentur. Ac profecto cum teneriorem plurimis eduliis vegetabilium esse texturam appareat, tunc minor requiretur vis, dum in stomacho dissolvuntur (*c*). His, aliisque con-

(*a*) Diuturnae lactationis experimentum Pharmacopaeus Pistoriensis tentare in proprio filio conatus est, eo quod ad usquè triennale spatium, non absquè magna imperitorum admiratione, eidem lac propinandum coniugi decreverit, ut exindè ad alia facilè digerenda, & lacte ipso aliquando permixta transitus fieret; quod benè cessit infantulo, qui vegetum adeptus est corporis habitum, & perspicacis indolis pollicetur eventum.

(*b*) *Lacte mero veteres usi narrantur, & herbis.*
Ovid. Fast. l. IV.

(*c*) *La differenza consiste principalmente nell' essere le parti fresche delle piante di molto più tenera tessitura, che quelle degli animali, e però molto più facili a stritolarsi, &c.* Cocchi Disc. del Vitt. Pitagor. Firenze 1743.

constitutis, quae non est huius loci in medium affer-re, clarè patet, quam plurimos a pueris evitari posse conatus laxam reddentes fibrarum texturam, dummodo in internis corporum cavitatibus exorti fuerint.

§. LXX.

Cautiones quaedam alterius generis.

Allatis tamen non obstantibus, nequè ritè usurpatis, decumbenti aegroto valedicendum non est, licet efformato iam Aneurysmate nullus evadendi superfit locus, sed illi nihilominus, quoad fieri potest, iuvandum; certum siquidem est, ea, quae in minoribus vasis locantur Aneurysmata diutius protrahi. Iam nullum ex arte Chirurgica sperandum remedium esse perspectum fit consideranti, si morbus praecordia torqueat, cum quidquid Aneurysmaticum ibi adest acus nulla consuere possit. Syntomatum quidem compescere saevitiem Medici munus est, ut exindè vitae protractio, quoad fieri potest, obtineatur. Itaque non modo improbus labor, qualiscumque sit, vitandus est, nec non caetera praecavenda, quae absolutè noxia deprehenduntur, at ea sunt usurpanda, quae vitae longaevitatem absquè saevitie syntomatum pollicentur. Veruntamen internae cardiacorum Aneurysmatum causae diversè agunt, prout ad agendum disponuntur, sivè quatènus multiplicis generis dispositiones humano extant in corpore, dum illae ad maiorem, minoremque vim exerendam aptae esse videntur. Non igitur eadem semper pollebunt saevitie syntomata,

mata, adeoque iuxta eorumdem ingravescentiam necessariae praecautiones sunt dirigendae. Quum autem perarduum sanè facinus suscipiendum esse videatur, si ea, quae attigimus, ad quosdam veluti canones referri velint, hinc quaedam duntaxat occurrunt constituenda, quae quovis morbi tempore tentari possunt.

§ LXXI.

Sanguinis missiones.

QUoniam itaquè arteriae alicuius Aneurysma subire incipientis pulsatio concitatior adeo perseverat, ut ambigi non amplius queat Aneurysma adfuturum, tunc sanguinis quantitas, simulque qualitas expendenda est: Ego namquè arbitror, Medicum aliquatenus aegrotanti ex praevio utriusque examine profuturum. Ac profecto dum amplior paulatim fieri coepit arteriae diameter, iam illa portio arteriae, ubi id contigerit, maiorem includit sanguinis quantitatem modo grumescentem, utque aliis placet, saniosam (*a*) modo vero in polyposam substantiam degenerantem

(*a*) Hallucinantur profecto qui absolutè decernunt, quidquid nempè in Aneurysmatico tumore reperitur tandem aliquando putrescere, & in sordescentem amurcam mutari: Nam etsi quandoque id ex aliis caussis contigerit, statuendum tamen minimè videtur, id semper propemodum eventurum. Et sanè quamvis humorum maior alluvies in dilatatione arteriarum cernatur, hi quidem humores haud facilè corrumpuntur, quia quid enim corrumpitur propria debet pomoeria praetergredi, & alias in cavita-

rantem (*a*) tractuque temporis adeo tumidam, ut quidquid ibidem continetur non amplius ex vi circulationis dissipari queat. Quamobrem sanguinis missionem perperam videntur instituere qui autumant, ex imminuta sanguinis massa obstacula, quae praeextiterant, removeri, nisi ad usquè deliquium animi instituant, veteres Galenicae Scholae asseclas imitari volentes, ut fractis nempè cordis viribus imminuatur exindè pulsatio; quod quidem esset maximoperè improbandum, quandoquidem Syncopes, & Lypothimiae admodum contumaces expectandae forent interitum exindè proximum inferentes. Caeterum si mediocris instituatur evacuatio vel ipsa permanente plaethora, maiori semper aget momento sanguis è sinistro cordis thalamo in arterias protrusus (*b*) atque ex adaucta eius-

vitates effluere sibi non proprias, uti de illo verificatur humore, qu in ventrem delabitur. Ego ipse ab experientissimo D. Franc. Pieratti olim in Pistoriensi Nosodochio Chirurgiae praeceptore nunc Romae Chirurgiam ipsam exercente coxendicis sectionem sum intuitus, quae vitari nequibit ex satis manifesto poplitis Aneurysmate, quod post sectionem abscissum 16. sanguinis continere libras visum est, grumescentis quidem, & nigricantis, non autem sariosi, nequè corrupti, etsi ex multo tempore idem sanguis ibidem latuisset: Nova enim accretio corruptioni reluctatur, & ope circulationis discutitur quidquid corrumpere valeret quantitatem sanguinis universam.

(*a*) Sanguinem, qui in tumore Aneurysmatico reperitur, propriam quandoquè fluiditatem asservare posse testantur viri doctissimi. Vid. *De Gorter Prax. Medic. Syst. Tit. I.* §. 56. *num.* 3. *Harderovvici* 1749.

(*b*) Vid. *Bellin. De sang. miss. prop. I. & II Venetiis* 1732. Patet post copiosam sanguinis missionem arteriarum pulsationem

eiusdem vi systalticus, & diastalticus arteriae motus subcrescet, & latior evadet Aneurysma. Quarè semper propemodum a tundenda vena abstinere satius est, eiusque loco sanguinis crassities, si qua inest, leniter discutienda, ne insignes metastases fiant, & insuperabiles, quae ubi latior evaserit diameter, paulatim depositae, tumorem iam innascentem amplificent. Quum autem in motum agere corpus aegrotantes prohibeantur, hinc plaethora paulatim augetur, quae ad mittendum sanguinem Medicos necessario compellit. Hinc si sanguinis mittendi necessitas urgeat, hic è minori-

T bus

nem debiliorem evadere, sed aliquando de aucta velocitate dubitari nequit, veluti in canibus observavit Lovverus *De corde P I. Londini 1669.*, & in equis Halersius *Animal Statiks §. 2. 22. London* 1733., quod etiam in foemina uteri *hac* Haemorrhagia laborante confirmavit Robinsonus *Animal Oeconomy Prop. 42. London* 1738. Quamvis autem appareat aperta vena sanguinem illius, & proximarum venarum novum adipisci gradum velocitatis, tamen huic rei non pauci opponuntur, ut Hambergerus *De ven sect. n.* 43. *Jenae* 1729. quia neglexerunt velocitatis augmentum a sanguinis missione productum, quod est ut 200. ad 201. Inter hos recenseri possunt Quesnay *sur la saignées a Paris* 1730., Senac *Traitè du coeur, & Lettr. sur le Noix des saignèes. a Paris* 1730., Chevalier *Observations critiques sur le traitè des saignèes. a Paris* 1730., Buttler *essay on blood Letting. London* 1734., Langrish *Moderne theory and practice of. Physic. London* 1738., Martin *De la phlebotomie, & de l' arteriotomie. a Paris* 1741., *Jaczon De vera phlebotomiae theoria. Londini* 1747. Wattes *Of revulsion and derivation. London* 1754. &c. &c. Sed velocitatem in venis animalium revera crescere maioremque fieri quam in arteriis, eamdemque in ipsis etiam arteriis augeri auxilio LXXVII. experimentorum ostendit nuperrime Hallerus *Memoires sur le mouvement du sang., & sur les effets de la saignèe sect.* VII. &c. a Lausanne 1756.

bus vasis educendus videtur, ne maioris momenti symtomata patefiant. Negligendum autem illud non est etsi non semper sit necessarium, quod silicet in parte semper opposita instituatur sanguinis missio, ut si vel polypus, vel Aneurysmaticum vitium in dextera parte constiterit, sanguis è sinistra mittatur, & viceversa: Tunc enim si quis sanguinis adauctus motus deprehendatur, minorem semper exeret vim, neque illico subitanea patefient incommoda.

§. LXXII.

Animadversiones.

AD hoc ut vera Aneurysmatis iam efformati idea obtineri queat supra caetera expendendum occurrit, utrum pulsatio, quae in loco ex Aneurysmate affecto persentitur, ictum habeat praeternaturalem, qui diu persistat, coniunctamque habeat vibrationem. Haec non raro aequivoca sunt aliosque mentiuntur morbos, & nisi praevio subiiciantur examini, non ita confestim ostendunt, Aneurysma iam efformari coepisse, cum aliorum evadant causae morborum, qui falsa cohonestantur imagine. Quarè simplex in praecordiis palpitatio ab ea distinguenda est, quae existente Aneurysmate persentitur: Tunc enim sanus evadet infirmus, qui tamen cito curandus est, ne ex simplici palpitatione ad Aneurysmaticum vitium transitus fiat: Nam ex assidua, eaque non interrupta concussione vasa sensim debilium corporum infirmantur, atque eorumdem vires protinus infringuntur. Accidit ergo, ut grandius-

diuſculo iam mole ſua Aneuryſmatico efformato tumore, vix incoepiſſe credatur. Miſſo itaquè ſanguine eiuſdem impetus augebitur (§. LXXI.), quo quidem adaucto in interna, & glabra arterioſi canalis ſuperficie maior evadet impulſus. Quum vero in ſpatio ex dilatatione tunicarum producto, ſi magnum praecipuè fuerit, multum ſanguinis contineatur grumeſcentis, coagulati, vel polypoſam ſubſtantiam repraeheſentantis, quedam in huiuſcemodi ſpatio aderit reſiſtentia, ex qua, superveniente ſanguinis impetu, iſtiuſmodi ſpatii ambitus magis magiſque extendetur, obortumque ſubcreſcet Aneuryſma. Id autem eo magis periculum minitabitur, quo grandior tumor eſt in aliqua arteriae portione productus, vel ſi quidquid ibidem continetur oſſeam, ac petrificatam ſubſtantiam repraeſentaverit, quam in aortae tunicis ſe obſervaſſe teſtantur Cowperus, & Cheſeldenus (*a*) quamque lapideſcentem in Zootomicis peragendis inquiſitionibus in cane deprehendit Nicolaus de Blegny (*b*) cordis ſubſtantiam occupantem. Deniquè illud addendum eſt, quod nempè ex cardiaco Aneuryſmate magis aegrotantes ex miſſione ſanguinis periclitantur, propterea quod ex proximo corde maior actio conſequitur.

(*a*) Vid. *Of the Philoſoph. Tranſ. Abridgment. Tom.* II. Aortae principium cartilagineum oſſeumque in diſſecando foeminae ſeptuagenariae cadavere dum petechiales, eaedemque epidemicae Vindobonae graſſarentur febres obſervavit Haſenoholius *Hiſt. Medic. Morb. epidem. ſive febr. Petech. quae ab an.* 1757. *fer. finient. uſq. ad an.* 1759. *Viennae graſſata eſt &c. pag.* 64. *Vindobonae* 1760.

(*b*) Vid. *Act. Erudit. Lipſ. an.* 1682. *pag.* 221.

§. LXXIII.

Exempla aegritudinum, quae cum Aneurysmatae coniunctae non semper venae sectionem exigunt.

IGnoratur insuper a nonnullis, utrum ex cardiaco Aneurysmate alius produci consueverit morbus; quinimmo deprehensum est, huiuscemodi aegritudinem alias diversi generis, ut Hemophtysin, Hypocondriam, atque Hydropem comitari (*a*). At supra caetera illa vel maximè expendenda occurrunt, quae contingere haud raro videmus. Multoties ego ipse vidi quod iam ab aliis fuerat observatum, Hydropem nimirum pectoris in iis, qui adducto corripiuntur morbo, innasci quandoquè consuevisse. Si itaquè Hydrope inchoante, obscurisque manentibus supervenientis huiusce affectus indiciis, mittatur sanguis, certissimum profecto est, attendendum fore proximiorem aegrotantis interitum: Nam praeter ea, quae in medium adducta fuerunt incommoda, utriusque morbi exacerbatio syntomatum pertimescenda est. Porro cardiaca iam constituta affectione usuvenire potest, ut ex missione sanguinis Hydrops, quo aeger forsitan caruisset, repentè succedat: Sanguinis etenim velocitate ex sanguinis missione aucta (§. LXXI.), lymphatici humores

(*a*) Huius rei peculiare praebet exemplum Maximilianus II., in quo (postquam cor supra viginti annos palpitationes maximas persensisset) supra duas mensuras aquei humoris in cavitate pectoris relictas esse compertum est. Vid. *Hist. Morb. Uratislao. De Ilgdr. pect. pag.* 434. *Lausannae* 1746.

res ad ea, in quibus detinentur, praetergredienda pomceria facilius quam antea aptiores evadent. Idipſum de Hydrocardia decernendum occurrit, quandoquidem praeternaturali poſita cordis amplitudine huius indolis affectus innaſcitur (§. VII. XXIII.). In viro circiter ſexagenario, cardiaco quondam Aneuryſmate laborante, nullum ſanè aliud obſervabatur incommodum praeter ea, quae tales affectus comitantur ſyntomata, remiſſius quidem agentia. Sanguinem Chirurgus è brachio detraxit, ratus ex tali curatione initio morbi inſtituta pulſationem, quae inſignis advenerat, ceſſaturam; quod tamen cum ſe nactum eſſe credidiſſet, alteram ex pede ſanguinis miſſionem peragere in animum induxit ſuum, ut cordis vires (veluti ille aſſeverabat) retundi valerent. Inciſione interim altera vice facta, dum ſanguis è vena profluerer en contumax Lypothimia, praepeditus decubitus, languor, inappetentia, inſignis in thorace gravitas, Orthopnaea, & multiplex exortus malorum numerus, quaeque iampridem praeextiterant ſenſim exacerbata ſyntomata, ex quibus gradatim ingraveſcentibus ſubſequuta mors eſt, licet paulo antè fauſtam Chirurgus aegrotanti prognoſim polliceretur. Diſſecto cadavere verum Aneuryſma repertum eſt, at cum Hydrope geminato, utraſque nimirum thoracis, & pericardii cavitates occupante, quod antè repetitas ſanguinis miſſiones non modo extitiſſe, ſed ne uſuvenire quidem poſſe Chirurgus ipſe ſomniaverat. Sed quotuſquiſque innocuam iactitabit in hoc aegrotante miſſionem ſanguinis, quandoquidem ſecluſis caeteris argumentis ſaevities repentina ſyntomatum, quae illico ſupervenerat, eventus affert ſecuritatem? Quum itaquè ſanguis ex optima con-

constitutione in pravam quandoquè naturam degeneret, exindè morbi exitiales contingunt. Quamobrem si erosivum quoddam principium in sanguine delituerit, ceu fieri posse testantur Lancisius (*a*), Morgagnus (*b*), atque Leprotus (*c*), ex hoc efformatum Aneurysma subcrescet, & finitimae corrodentur partes, quemadmodum in foemina ipse observavi, in qua claviculas carie corrosas ex Aneurysmate pulmonalis arteriae fuisse conieceram auctoritate fretus observatorum, quos inter praetermittendus non est Ruyschius (*d*), qui costas una cum sterno ad nihilum deductas ex insigni Aneurysmate deprehendit. Opinor itaquè, haud leve subsidium ad protrahendam diutius vitam aegrotantibus esse posse, si praecognita, & adhuc extante huius generis acredine, medicamina, quae eamdem retundere, pravamque illius abiicere naturam queant, propinentur (*e*)

§. LXXIX.

(*a*) *De Mot. Cord. & Aneurysm. l.* 1. *Prop.* 5., & *l. II. Prop.* 19. *Lugdun. Batav.* 1740.

(*b*) *Adverf. Anatom. II. Animadv.* 41. *Lugdun. Batav.* 1623.

(*c*) Vid. *Instit. Bonon. Comment. Tom. I. pag.* 347.

(*d*) *Observ. Chirurg. Obs.* 37. 38. *Amstelodami* 1691.

(*e*) Quod si praeter acredinem cognosci possit incipiens coagulatio, acetum tot inutilibus medicamentis esse praeferendum vis eiusdem dissolvens ostendit, veluti confirmarunt praècaeteris Boerhaavius *Elem. Chem Tom. I. P. I. Proc.* 50. *Lugdun. Batav.* 1732. & Benvenutus *De acet. vin. comment. Lucae* 1757.

§. LXXIV.

Lactis, & seri usus.

LActis, & seri usum semper propemodum adnotavi, Aneurysmate laborantibus profuisse, adeo ut, etsi iam ex morbo conclamatum foret, diuturnioris vitae spes, quae infirmis affulserat, cum expectata diu maiori lucis usura coniungeretur. Neque is ego sum, qui supervacaneam lactis, & seri analysim ob oculos ponere, simulque elogia velim contexere: Eximiae enim patent unicuique virtutes, quarum ope vel gravissimus quisque morbus removetur. Quod autem in adductis casibus expectandum aegrotantibus est, palliativam (ut inquiunt) respicit curationem neutiquam a prudenti Medico contemnendam. Haec vero, utut concipi velit, nonnisi in urgentium saevitie syntomatum compescenda versatur; quinimmo vel illud in votis habendum est, ut nempe nova haud oboriantur syntomata, quae affectui calcar addere valeant delitescenti. Compertum est omnibus, descripto morbo obesse admodum posse intempestivam ingestorum ingluviem (§. LIV.): Tunc etenim organa ciborum triturationi destinata valide ad ea, quae ipsis competunt, obeunda officia disponuntur, positaque valida huiuscemodi actione, aliquid affertur molestiae praecordiis, cum maior exinde in arteriosis vasis evadat motus, ex quo recrudescit Aneurysma. Atqui ex lacte, seroque enutritur corpus, atque dilutior fit sanguis, quin arteriosis detrimenta vasculis afferantur, ex quibus aegrotatio perstans exacerbetur. Quod-

dam

dam insuper vehiculum additur sanguini, cuius auxilio quidquid in Aneurysmatico continetur tumore non tam facilè durescat, & ad polyposam naturam accedat. Nequè illud postremo videtur praetereundum, ea nempè, quae praeter lac, & serum assumuntur, facilis esse debere susceptibilia triturationis: Parum quippè, aut nihil proficeretur, si ea, quae ad vitam substentandam ahhibentur: arduam in se solutionem includerent.

§. LXXV.

Remediorum usus.

QUaecumque de Hypnoticis, Narcoticisque circumferuntur a Medicis, opiatis praesertim, in efformato Aneurysmate propinandis, nil sanè aliud emolumenti aegrotantibus videntur afferre, quam ut anodynam praeseferant naturam, adeo ut si circa praecordia dolores identidem supervenerint, eosdem lenire valeant, simulque refocillare aegrotantes, absque eo quod defixandis spiritibus animalibus nihil appareat esse cogitandum. Quod si iisdem uti quispiam velit, urgentibus doloribus usurpanda Hypnotica leviora censerem, propterea quod ad aestum sanguinis compescendum, illiusque motum hebetem, inertemque reddendum apta videntur, & promovendam perspirationem. Opiata vero cordis, & arteriarum laxare fibras, debilemque in ipsis inducere contractionem, concitatioremque coercere sanguinis motum a veteribus creditum

tum eſt (*a*). At ab opio circulationem celeriorem potius fieri obſervationes demonſtrant, cum ſulphuream, & alkalicam induat naturam. Opium inter venena, potius quam medicamenta, legimus recenſitum, licet apud Orientales populos frequentiſſimè uſurpetur (*b*). Quamobrem, etſi promiſcuis quandoquè remediis uſi fuerint Medici, ab eius uſu, quando fieri poteſt, abſtinendum arbitror, niſi anceps potius quam nullum, experiri remedium quis velit, dum videntur aegrotantes iam ad interitum properare. Ea inſuper, quae nonnumquam prodeſſe mortalibus poſſunt, in eorumdem cedere perniciem non raro conſueverunt, niſi fuerint prudenter adhibita, idque non de opiatis tantummodo aſſervandum cenſeo, at de aliis quoquè medicaminibus, quae inopportunè in quibuſdam morboſis affectibus propinata noxiam induerunt naturam, ipſiſque praecordiorum vaſis evaſere infenſiſſima: Patuit enim ex obſervatis, Adſtringentia, & Chalybeata medicamenta, nec non Mercurialia ipſa non ritè propoſita nocuiſſe, ipſumque Peruvianum corticem, caeteroquin in Febribus intermittentibus proficuum, ſtagnationes in vaſis ultimi generis promoviſſe. Ex his itaquè ſi va-

V ſorum

(*a*) Hallucinati profecto ſunt veterum nonnulli dum hoc ipſum aſſeruerunt: Obſervationes enim oſtendunt, iis qui cordis palpitatione laborant, talia medicamenta ideo nocuiſſe quia palpitationes maiores reddunt, & frequentiores. Prudenter itaque in cordis palpitatione ab opiatis eſſe cavendum Schombergius aſſeruit. Vid. *Aphor. Pract. pag.* 37. *Amſtelodami* 1753.

(*b*) Vid. *Lemery Dict. des Drog. al Paris* 1737. *Geoffroy Mater. Medic. P. II. art.* 4. *Pariſiis* 1741. *Cartheuſer Fund. Mater. Medic. Sect. XI. cap.* 2. §. 3. *Francofurti* 1745.

sorum elasticitas imminui possit, ipsumque fluidum affici, numquid & ipso in corde, ipsique adiacentibus vasis enasci poterit impedimentum aliquod ad cordis amplitudinem promovendam, innatumque Aneurysma exacerbandum accomodatum? Idem sanè deopiatis decernendum videtur medicamentis, quae licet innoxia esse possint, si opportunè praescribantur, in naturam tamen minimè proficuam commutantur, nisi cautè, ac benè parato corpori propinentur. Si ergo compescere Aneurysmaticos, qui exurgere aliquando solent, dolores valeant, fieri potest, ut nervosis propaginibus officiant, unoque curato morbi syntomatae novus alter, & pravissimus morbus insurgat.

§. LXXVI.

Usus rerum frigidarum.

QUaliacumque tamen proficua aegrotantibus esse possunt, nullo praedita tepore, ne dum calida, ipsis propinanda crederem, quandoquidem ex excedenti viscerum calore adaucta proindè vasorum actio consequeretur. Optimè autem videntur agere, qui aquae frigidae haustus talibus aegris identidem praebendos consulunt, ut fibrae maius robur, maioremque nanciscantur elasticitatem, quae parum diuturna foret, si quod est ex aqua gelida consequutum eduliorum calor perdurare non sineret. Tanta profectò vis est quarumcumque frigidarum rerum ad partem affectam applicationis, ut Aneurysma ipsum, citra arteriae discissio-

sciffio-

scissionem consequutum, in brachio servi cuiusdam ex immissa super tumorem nive sanatum referat Bartholinus (*a*). Quidquid igitur crassum, & ad concretiones suscipiendas accommodatum affatim haeret ubi maior est arteriosi vasis diameter, non adeo festinanter augebitur, quinimmo pro varietate loci saepè saepius imminuetur: Crassiores enim humores contractis ex frigore vasis, in contigua retropulsi, circulationis viribus atteruntur. Nequè secus pertimescendum videtur, ne ex huiuscemodi frigore rubra saltem sanguinis pars ad maius suscipiendum coagulum disponatur, cum ex corporis calore aquae gelidae vires retundi queant, & facultatem insitam cohibere. Sanguinis vero serum absquè ullo coagulo superstes erit, cum longè maius requiratur frigus adhoc ut congeletur, ceu ex Thermometro Farenheitiano concluditur, in quo 28. circiter gradu concrescit.

§. LXXVII.

Regimen in victu.

TEnuis denique victus ab iis exigendus est, qui ex Aneurysmate infirmantur, ne nimia promoveatur sanguificatio, ex qua, supervacanea adveniente plaethora, fibrarum distentiones contingant, siquidem adnotatum fuit (§. LXXI.), huiuscemodi aegrotantes

(*a*) *De Niv. us. Med. Obs. cap.* 27. *pag.* 154. *Hafniae* 1661.

tes plaethoricos, vel poſt enatum exindè affectum cardiacum, evadere conſueviſſe, quandoquidem corporis motus peragere prohibentur (*a*). Quum autem ſanguinis quantitatem neque imminutam nimis, neque affluentem eſſe oporteat, ut repentina morbi ſaevities arceatur hinc ſelectiori veſcentur alimento aegrotantes, nec non ab iis omnibus abſtinebunt, quae praecordiorum Aneuryſmata ſpontè producunt, productaque exaſperant; quae quidem, licet non tuta ſemper pronunciari poſſint, tamen prudentis eſt adhibere. Quae igitur huc uſquè ad publicam, privatamque Medicorum, & aegrotantium utilitatem effari conſtituimus, peculiaria quaedam praecordiorum vitia reſpiciunt, non cuncta quidem, verum ea praeſertim, quae ſive ex praeternaturali magnitudine cordis, ſive ex Aneuryſmate tam vero, quam ſpurio adhaerentium ipſi vaſorum proficiſcuntur, quaeque nonniſi ex aſſidua cadaverum inſpectione apparere conſueverunt. Verae tamen huiuſcemodi affectuum cauſae, etſi primo intuitu ex abuſu generaliori ſex non naturalium rerum deduci queant, aliquae tamen inter has non omnibus obviae, quinimmo falſis Empyricis incompertae, veris luculenter obſervatoribus pateſiunt, quae ſedulam

ſatis

(*a*) *Laudata in iis ſobrietas, qui hoc morbo laborant* (ideſt Aneuryſmate), *ne aucta humorum copia, & cordis energia maior arteriae ſequatur expanſio, eo laudabilior eſt, quo minori data ſanguinis quantitate liberior a cavitate Aneuryſmatis aditus in arterioſum canalem patet; ſic prolixior ibidem mora concreſcibilis liquidi prohibetur, quo minus ad latera Aneuryſmatis cohaerere, polipumque efficere poſſit*. Fantonus Obſ. Anat. Med. Obſ. I. §. 10. pag. 5. Venetiis 1713.

ſatis ſuperque extorquere videntur obſervationem: iis Namquè omnibus conſtitutis, quae peramplum reddere cor valent, nec non Aneuryſmata progignere, iam alia inſurgunt noſcenda non ſolum intus cor ipſum, ipſiuſque arterioſis vaſis in omni propemodum humanae vitae oborta curriculo, at in ipſo ineuntis adhuc aetatis flore, atque in pueritia ipſa ſatius conſpicua, quibus ſi varietates quaedam, coelique mutationes ubicumquè plus minuſque conſpicuae ſuperaddantur, neque locorum cognitio deſpiciatur, iam perampla ſuperſtruitur morborum ſeges, ſive cor, ſive vaſa eidem proximiora ſollicitans, quin de Celtica lue, intempeſtivo ciborum eſu, exercitationibus, & morbis quibuſdam innumeris ex incuria valetudinis propriae manantibus aliud dicendum occurrat longam mehercule, quam Graeci ἀνακεφαλαίωσιν nominant, redditurum. Ad quae niſi ritè curanda morborum genera, ſaltem compeſcenda, leniendaque, nonnulla ex adductis prodeſſe poterunt quovis vitae, atque egritudinis tempore Rationalibus Medicis haud perfunctoriè conſideranda; quin ingenti medicamentorum numero ipſa aegrotantium corpora fatigentur.

FINIS.

INDEX

INDEX TITULORUM.

Numeri paragraphos indicant.

PRAEFATIO.

PARS PRIMA.

Puero-

PARS SECVNDA.

PARS TERTIA.

INDEX
RERUM NOTABILIUM.

Numeri Imperiales ad Paragraphos Praefationis, & Arabici ad paragraphos huiusce Tractatus referuntur.

---

ryf -

FINIS.